

Vlada Republike Hrvatske
Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

IZVJEŠĆE O PROVEDBI NACIONALNE STRATEGIJE ZA UKLJUČIVANJE ROMA,
ZA RAZDOBLJE OD 2013. DO 2020. GODINE,
ZA 2018. GODINU

Kolovoz, 2019.

SADRŽAJ

Popis kratica	3
Uvod	5
1. OBRAZOVANJE.....	7
2. ZAPOŠLJAVANJE I UKLJUČIVANJE U GOSPODARSKI ŽIVOT	13
3. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	18
4. SOCIJALNA SKRB.....	26
5. PROSTORNO UREĐENJE, STANOVANJE I ZAŠTITA OKOLIŠA	32
6. UKLJUČIVANJE ROMSKE NACIONALNE MANJINE U KULTURNI I DRUŠTVENI ŽIVOT.....	36
7. STATUSNA RJEŠENJA, SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE I POMOĆ U OSTVARIVANJU PRAVA.....	44
8. UNAPRJEĐENJE PRIKUPLJANJA STATISTIČKIH PODATAKA.....	52
9. USKLAĐENOST PROGRAMA S MEĐUNARODNIM STANDARDIMA TE PRIHVAĆENIM UGOVORIMA NA PODRUČJU LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA ..	57
Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje 2013. - 2020.	62
Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020., za 2019. i 2020. godinu	64
Financijski pokazatelji provedbe.....	65
Zaključak	68

Popis kratica

AZOO – Agencija za odgoj i obrazovanje
CAHROM – *Ad hoc* Odbor stručnjaka za romska pitanja Vijeća Europe
COHOM – *Working Party on Human Rights*/Radna skupina za ljudska prava
DDD – Dezinfekcija, dezinsekcija, deratizacija
DP – Državni proračun Republike Hrvatske
ECRI – *European Commission against Racism and Intolerance*/Europska komisija protiv rasizma i nesnošljivosti
EFRR – Europski fond za regionalni razvoj
EK – Europska komisija
ERAC – *European Roma Institute for Arts and Culture*/Europski romski institut za umjetnost i kulturu
ESF – Europski socijalni fond
ESI – Europski strukturni i investicijski (fondovi)
EU – Europska unija
FEAD – *Fund for European Aid to the Most Deprived*/Fond europske pomoći za najpotrebitije
FRA – *Fundamental Rights Agency*/Agencija EU za temeljna prava
GUP – Generalni urbanistički plan
HDIM – *Human Dimension Implementation Meeting*/Provedbeni sastanak ljudske dimenzije
HZJZ – Hrvatski zavod za javno zdravstvo
HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje
IPA – *Instrument for Pre-Accession Assistance*/Instrument za prepristupnu pomoć
JL/P(R)S – Jedinica lokalne/područne (regionalne) samouprave
JLS – Jedinica lokalne samouprave
KN – Kuna
LAT – Lokalni akcijski tim
MDOMSP – Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
MGIPU – Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja
MRRFEU – Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU
MUP – Ministarstvo unutarnjih poslova
MVEP – Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
MZO – Ministarstvo znanosti i obrazovanja
NEET – *Not in Education, Employment or Training*/Ne školuju se, ne rade i nisu na osposobljavanju
NN – Narodne novine
OCD – Organizacija/e civilnog društva
OESS – Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
ODIHR – *Office for Democratic Institutions and Human Rights*/Ured za demokratske institucije i ljudska prava
OŠ – Osnovna škola
POU – Pučko otvoreno učilište

PPUG/PPUO – Prostorni plan uređenja grada/Prostorni plan uređenja općine
PU – Policijska uprava
REYN – *Romani Early Years Network*/Mreža podrške ranom djetinjstvu romske djece
RH – Republika Hrvatska
RKUD – Romsko kulturno umjetničko društvo
SPRH – Stalno predstavništvo Republike Hrvatske
SRRH „Kali Sara“ – Savez Roma u Republici Hrvatskoj „Kali Sara“
ULJPPNM – Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina
UN – Ujedinjeni narodi
UNDP – *United Nations Development Programme*/Program Ujedinjenih naroda za razvoj
UNHCR – *United Nations High Commissioner for Refugees*/Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice
UNICEF – *United Nations International Children's Emergency Fund*/Fond Ujedinjenih naroda za djecu
UPR – Universal Periodic Review/Univerzalni periodički pregled
UPU/DPU – Urbanistički plan uređenja/Detaljni plan uređenja
UZPNM – Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina

Uvod¹

Vlada Republike Hrvatske usvojila je *Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine* (u daljnjem tekstu: *Nacionalna strategija*) 2012. godine. *Nacionalna strategija* je utemeljena na odredbama međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina kojih je Republika Hrvatska stranka i usklađena s uočenim potrebama i izazovima povezanim sa socijalnim uključivanjem Roma na svim razinama: nacionalnoj, područnoj i europskoj.

Nacionalna strategija je temeljni dokument Republike Hrvatske za integraciju pripadnika romske nacionalne manjine koji je usklađen s *Priopćenjem Komisije Europskom Parlamentu, Vijeću, Europskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija o Okviru EU za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. godine*, nasljeđujući širok pristup *Nacionalnog programa za Rome* iz 2003. godine na koji se *Nacionalna strategija* nadograđuje. Stoga, pored „četiri ključna područja“ *Okvira EU* (i *Desetljeća za uključivanje Roma*) – obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite i stanovanja, *Nacionalna strategija* u zasebna područja izdvaja i socijalnu skrb, uključivanje u društveni i kulturni život, kao i statusna rješenja, suzbijanje diskriminacije i pomoć u ostvarivanju prava. Pored navedenih sedam područja ili prioritetnih politika, *Nacionalna strategija* uključuje i poglavlje posvećeno unaprjeđenju prikupljanja statističkih podataka što se izdvaja kao pozitivna specifičnost hrvatskog strateškog okvira u odnosu na strategije relevantnih europskih zemalja, dok *Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje 2013.-2015.* (u daljnjem tekstu: *Akcijski plan*), usvojen 2013. godine i kojim se definira provedba *Nacionalne strategije*, uz navedena područja *Nacionalne strategije* sadrži i poglavlje o usklađenosti programa s međunarodnim standardima te prihvaćenim ugovorima na području ljudskih i manjinskih prava.

Nacionalna strategija sadrži opće i posebne ciljeve postavljene kao smjernice za kreiranje javnih politika usmjerenih na socio-ekonomsko uključivanje romskih zajednica do 2020. godine.

Vlada Republike Hrvatske je na 53. sjednici, održanoj 24. kolovoza 2017. godine donijela *Zaključak o usvajanju Operativnih programa za nacionalne manjine za razdoblje od 2017.-2020. godine*, a u okviru *Operativnog programa za romsku nacionalnu manjinu* predviđena je revizija i provedba *Nacionalne strategije* te unaprjeđivanje rada Povjerenstva za praćenje provedbe *Nacionalne strategije* s posebnim naglaskom na pitanje obrazovanja, socijalne integracije, zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja.

U izradi *Izješća o provođenju Nacionalne strategije za 2018. godinu* sudjelovala su nadležna tijela – nositelji mjera, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

¹ Izrazi koji se koriste u ovom Izješću, ako imaju rodni izričaj, odnose se na jednak način i na ženski i na muški rod, bez obzira na to u kojem se rodu koristili.

Izradu *Izješća o provedbi Nacionalne strategije* koordinirao je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (u daljnjem tekstu: ULJPPNM).

U Državnom proračunu Republike Hrvatske za provođenje *Nacionalne strategije* u 2018. godini na pozicijama nadležnih tijela i nositelja mjera utrošena su sredstva u ukupnom iznosu od 32.571.074,13 kn, čime se nastavio trend povećanja izdvajanja sredstava, s obzirom da je u 2017. godini utrošeno ukupno 25.607.617,33 kn.. Navedenim izdvajanjima treba pridodati i sredstva onih tijela državne uprave koja u svojim proračunima nemaju definirane posebne aktivnosti za provedbu *Nacionalne strategije*, a provode mjere u okviru svojih redovnih djelatnosti poput Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva uprave, Ministarstva pravosuđa i dr., sredstva fondova EU (IPA programi, ESI fondovi, FEAD i sl.) i ostalih donatora te sredstva koja se izdvajaju na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

1. OBRAZOVANJE

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (u daljnjem tekstu: MZO) kontinuirano poduzima napore za ostvarivanje definiranih zadataka i mjera, a imajući u vidu kompleksnost i sveobuhvatnost postavljenih ciljeva za unapređenje obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine uključujući odgoj i obrazovanje djece u ranom djetinjstvu, ali i osnovnom, srednjem i sveučilišnom obrazovanju te obrazovanju odraslih. U 2018. godini MZO je nastavilo provoditi aktivnosti u području odgoja i obrazovanja uključivanjem djece i učenika pripadnika romske nacionalne manjine na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava. Sve poduzete aktivnosti i u 2018. godini, kao i u prethodnom razdoblju, temeljile su se na politici socijalnog uključivanja, što znači osiguravanje uvjeta za punu integraciju djece, mladih i odraslih sukladno njihovim potrebama i sposobnostima. Djeca pripadnici romske nacionalne manjine, kao i sva druga djeca imaju pravo na obrazovanje, zdravlje, život u obiteljskom okruženju i uvjetima koji stimuliraju njihov razvoj i napredak, pravo na jezik te pravo na kulturni identitet. Ranjivost djece i obitelji pripadnika romske nacionalne manjine, osim u preporukama međunarodnih dokumenata, prepoznata je u recentnim nacionalnim strategijama.

MZO obrađuje tj. upotpunjuje bazu podataka za romsku nacionalnu manjinu jednom godišnje, uzimajući u obzir podatke na kraju prethodne školske/pedagoške godine i na početku tekuće školske/pedagoške godine. Baza podataka o školovanju pripadnika romske nacionalne manjine temelji se na podacima dobivenim od Ureda državne uprave u županijama te Gradskog ureda za obrazovanje Grada Zagreba, a prikupljenih od dječjih vrtića te osnovnih i srednjih škola.

Djeci pripadnicima romske nacionalne manjine osigurava se uključivanje u programe predškolskog odgoja i predškole kako bi se premostio jaz između njihove socio-ekonomske situacije i mogućnosti za uspješnu integraciju tijekom daljnjeg obrazovanja te kao pripremu za uključivanje u odgojno-obrazovni sustav, a osobito u sredinama gdje nema kapaciteta za integrirani predškolski odgoj. Početkom pedagoške godine 2017./2018. u programima predškolskog odgoja i predškole bilo je uključeno 1.020 (535 m, 485 ž) djece, dok je početkom pedagoške godine 2018./2019. u programima predškolskog odgoja i predškole bilo uključeno 993 (535 m, 458 ž) djece.

U osnovnoškolskom sustavu vidljivo je smanjenje broja učenika u odnosu na prošlu školsku godinu. Tako je na početku školske godine 2017./2018. u osnovnoškolskom sustavu bilo uključeno 5.134 (2.589 m, 2.545 ž), dok je na početku 2018./2019. uključeno 4.983 (2.496 m, 2.487 ž) učenika. S druge strane, na početku školske godine 2018./2019. uključeno je 785 (406.m, 379.ž) učenika u produženi boravak, što je značajno povećanje u odnosu na prošlu godinu (357 (172 m, 185 ž)). Uz produženi boravak, temeljem čl. 43. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi² i u školskoj godini 2018./2019. osigurava se posebna pomoć u učenju hrvatskog jezika. Tako je na početku školske godine 2018./2019. posebnu

² Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Narodne novine, br. 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17 i 68/18

pomoć u učenju hrvatskog jezika imalo 380 (200 m, 180 ž) učenika, više nego u prethodnom razdoblju kada je u ovu aktivnost bilo uključeno 336 (166 m, 170 ž) djece.

Broj razrednih odjela u kojima su uključeni samo učenici pripadnici romske nacionalne manjine početkom školske godine 2018./2019. je 65, što je 5 razreda više nego početkom 2017./2018. godine kada je takvih razrednih odjela bilo 60. Smanjenje broja razrednih odjela u kojima su samo pripadnici romske nacionalne manjine ovisi o mreži škola i upisnih područja gdje postoje razredni odjeli u kojima su samo Romi i to kako bi se uspostavila ravnoteža broja učenika Roma u odnosu na druge učenike. Od ukupno 65 romskih odjela, 2 odjela su u Primorsko-goranskoj županiji, 2 u Koprivničko-križevačkoj županiji, 5 u Varaždinskoj županiji, 2 u Brodsko-posavskoj županiji te 54 u Međimurskoj županiji. Od ukupnog broja učenika pripadnika romske nacionalne manjine osnovnih škola u Međimurskoj županiji je 1.640 (828 m, 812 ž) učenika osnovnih škola (33%). U Međimurskoj županiji je 265 razrednih odjela u kojima se školuju pripadnici romske nacionalne manjine od kojih je 211 mješovitih i 54 razrednih odjela u kojima su samo pripadnici romske nacionalne manjine. Napominjemo, to se odnosi na osnovne škole s visokim postotkom romske populacije i to u OŠ Kuršanec 71,6 %, OŠ Dr. Ivana Novaka Macinec 80,4%, OŠ Tomaša Goričanca Mala Subotica 42% (područna škola Držimurec Strelec - 100% učenika Romi), OŠ Vladimira Nazora Pribislavec 61,2%.

Osiguravanje produženog boravka, učenje hrvatskog jezika te provođenje ostalih navedenih aktivnosti iznimno je važno u sprečavanju preuranjenog napuštanja školovanja učenika pripadnika romske nacionalne manjine, ali i podizanja razine svijesti o važnosti obrazovanja, no ističe se potreba dodatnih napora za postizanje adekvatne pripreme učenika za ulazak te zadržavanje u sustavu obrazovanja, kao i uspješno završavanje osnovnog školovanja.

Osim navedenog, MZO financira rad romskih pomagača koji zajedno s učiteljem pomažu u pisanju domaćih zadaća tijekom produženog boravka te svladavanju školskog gradiva, a osigurava se i provedba izvanučioničke nastave – školski izleti, školske ekskurzije, terenska nastava te škola u prirodi. Navedene aktivnosti predstavljaju preduvjet integracije, ali i uspješnog završetka osnovnog obrazovanja. Na produženi boravak, plaće romskih pomagača, izvanučioničku nastavu te smještaj u dom iz Državnog proračuna u 2018. godini ukupno je utrošeno 3.318.698,60 kn.

U 2018./2019. vidljivo je smanjenje broja učenika uključenih u srednjoškolsko obrazovanje. Prema dobivenim podacima u srednjoškolske programe početkom školske godine 2018./2019. bilo je uključeno 760 (401 m, 359 ž) učenika (na početku školske godine 2017./2018. 805 (446m, 359 ž)), no s druge strane vidljiv je porast broja učenika upisanih u prve razrede trogodišnjih srednjih škola te je veći broj učenika koji nastavljaju obrazovanje u trogodišnjim strukovnim programima (461 (283 m, 178 ž) učenika) u odnosu na broj učenika u četverogodišnjim i petogodišnjim programima (132 (37 m, 95 ž) učenika). Osiguravanje uvjeta za uspješno školovanje - osiguravanje srednjoškolskih stipendija i smještaja u učenički dom značajne su aktivnosti kojima se pospješuje upis te pohađanje srednje škole. MZO je osiguralo stipendije za 652 (354 m, 298 ž) učenika na što je iz Državnog proračuna u 2018. godini utrošeno ukupno 3.212.200,00 kn, za usporedbu s 2017. godinom kada su stipendije osigurane za 689 (373 m, 316 ž) učenika za što je ukupno utrošeno 3.488.411,44 kn. Osim srednjoškolskih stipendija putem Nacionalne zaklade za potporu učeničkom i studentskom standardu u 2018. godini

osigurane su stipendije za 22 (14 m, 8 ž) studenta te je na visokoškolske stipendije utrošeno ukupno 230.000,00 kn, više nego 2017. godine kada je isplaćeno 190.000,00 kn za 19 (11 m, 8 ž) studenata.

Vežano uz uključivanje odraslih Roma u program opismenjavanja i osposobljavanja za prvo zanimanje, MZO navodi kako je navedene programe tijekom 2018. godine polazilo ukupno 475 (291 m, 184 ž) polaznika, od čega 452 polaznika u programu opismenjavanja te 23 polaznika programa osposobljavanja za prvo zanimanje. Za usporedbu, u 2017. godini iste programe pohađalo je ukupno 382 osoba (366 u programu opismenjavanja i 16 u programu osposobljavanja za prvo zanimanje).

Nadalje, MZO je u 2018. godini sufinanciralo i tisak Hrvatsko-romskog rječnika, obilježavanje Svjetskog dana romskog jezika, obilježavanje Svjetskog dana Roma i Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve genocida u Drugom svjetskom ratu/Samudaripen u ukupnom iznosu od 56.000,00 kn.

Za ostvarenje mjera i aktivnosti za postizanje ciljeva *Nacionalne strategije*, u 2018. godini iz Državnog proračuna utrošeno je ukupno 12.623.229,88 kn, 12% više nego 2017. godine.

MZO, u suradnji s Agencijom za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih tijekom 2018. godine dovršilo je evaluaciju projektnih prijedloga u sklopu Poziva Programska, stručna i financijska potpora obrazovanju djece i učenika pripadnika romske nacionalne manjine te je u kolovozu 2018. godine donijelo Odluku o financiranju osam projekata u ukupnome iznosu od 8.398.419,98 kn, a projekti su se počeli provoditi u školskoj godini 2018./2019. Navedenim projektima učenicima se osigurava prijevoz te produženi boravak, ali i ostale aktivnosti kao što su organiziranje dodatne i dopunske nastave te izvannastavnih aktivnosti, organiziranje ljetnih kampova i/ili izvanškolskih aktivnosti usmjerenih na društvenu integraciju učenika romske nacionalnosti, stručno usavršavanje učitelja/nastavnika i stručnih suradnika s ciljem podizanja kvalitete i učinkovitosti obrazovanja učenika pripadnika romske nacionalne manjine, ljetni kampovi i događanja usmjerena na društvenu integraciju djece romske nacionalnosti, stručno usavršavanje odgojitelja, učitelja i stručnih suradnika s ciljem podizanja kvalitete i učinkovitosti obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine, nabava opreme i didaktičkih sredstava.

Ovaj Poziv provodi se u sklopu Prioritetne osi 3. *Obrazovanje i cjeloživotno učenje, Investicijskoga prioriteta 10.3. Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine u formalnim, neformalnim i informalnim okruženjima, unapređivanje znanja, vještina i kompetencija radne snage te promicanje fleksibilnih načina učenja profesionalnim usmjeravanjem i vrednovanjem stečenih kompetencija*, Specifičnog cilja 10.3.1. *Unapređenje pristupa kvalitetnom obrazovanju na predtercijarnim razinama za učenike iz skupina u nepovoljnom položaju* Operativnoga programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020.“ ESF-a. Ovih osam projekata obuhvatit će 190 djece iz triju dječjih vrtića i 548 učenika iz 20 osnovnih škola za koje će, uz ostalo, biti osiguran produženi boravak, prijevoz, prehrana, sudjelovanje u ljetnim kampovima, izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, potpora u učenju hrvatskoga jezika te podizanje socijalnih i komunikacijskih vještina.

Agencija za odgoj i obrazovanje (u daljnjem tekstu: AZOO) u svom izvješću navodi aktivnosti poduzimane s ciljem provedbe mjera *Stručno usavršavanje učitelja i stručnih suradnika u osnovnim školama s ciljem podizanja kvalitete i učinkovitosti obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine i Osposobljavanje suradnika pomagača*.

U 2018. godini održani su sljedeći stručni skupovi:

- stručno usavršavanje romskih suradnika pomagača i stručnih suradnika, tema: Inkluzija, 15. veljače 2018. godine u Čakovcu, 26 sudionika;
- osposobljavanje romskih pomagača, teme: Odgojna uloga djelatnika odgojno-obrazovne ustanove u integraciji; Što je supervizija?; Sukobi u odnosima, 29. kolovoza 2018. godine u Čakovcu, 36 sudionika;
- stručno usavršavanje romskih suradnika i pomagača i stručnih suradnika, teme: Pravila pružanja prve pomoći i demonstriranje postupaka prve pomoći te priprema i postupanje izvanrednim situacijama (prvi ciklus), 23. listopada 2018. godine u Čakovcu, 20 sudionika;
- uloga romskih pomagača u nastavi i školi, teme: Predstavljanje rezultata Istraživanja baznih podataka za kvalitetno uključivanje Roma u hrvatsko društvo – fokus: obrazovanje; Rad s roditeljima i suradnja u školi; Što trebamo za kvalitetan rad – kompetencije romskih pomagača; Zaštita osobnih podataka učenika, 30. studenog 2018. godine u Čakovcu, 26 sudionika.

Sredstva su utrošena za provođenje mjera iz područja nacionalnih programa i građanskog odgoja i obrazovanja u 2018. godini: sredstva iz redovitog programa rada AZOO, na aktivnosti A733003 – Nacionalni programi, u iznosu od 1.500,00 kn.

Također, AZOO je tijekom 2018. godine organizirao 5 aktivnosti u vezi s poučavanjem o holokaustu i sprječavanju zločina protiv čovječnosti, i to: Poučavanje i učenje o holokaustu i sprječavanju zločina protiv čovječnosti, 29. siječnja 2018. godine u Dubrovniku, 60 sudionika; Tribina o edukaciji o holokaustu u Republici Hrvatskoj, 31. siječnja 2018. godine u Zagrebu, 36 sudionika; Holokaust kao početna točka, 3. srpnja 2018. godine u Ljubljani, Slovenija, 15 sudionika; Regionalni dijalog na Balkanu u kontekstu holokausta, 2. listopada 2018. godine u Zagrebu, 18 sudionika te Šoa akademija, 12. prosinca 2018. godine u Zagrebu, 110 sudionika.

Ističe se nekoliko primjera dobre prakse koji su se provodili tijekom 2018. godine. Tako su osnovne škole i u 2018. godini bile su uključene u različite programe i projekte kojima se potiče uključivanje romske djece te osnaživanje škole za podršku romskoj djeci i njihovim obiteljima pri uključivanju u osnovnu školu. Pučko otvoreno učilište „Korak po korak“ (u daljnjem tekstu: POU „Korak po korak“) je, u okviru svoje inicijative, Mreža za podršku romskoj djeci REYN-Hrvatska, u 2018. godine provodilo nekoliko programa čiji su ciljevi bili u skladu s ciljevima *Nacionalne strategije*. Rad POU „Korak po korak“ i inače je uglavnom usmjeren na jačanje kompetencija odgojno-obrazovnih djelatnika te je u navedenom kontekstu bilo usmjereno na one učitelje i odgajatelje koji u svojim odjelima rade s djecom Romima.

S partnerima iz sedam europskih država Slovenije, Latvije, Slovačke, Belgije, Nizozemske, Italije i Mađarske, POU „Korak po korak“ je sudjelovalo u projektu „TOY for Inclusion“, financiranim sredstvima EU. U partnerstvu s Gradom Siskom i OŠ Braća Bobetko u siječnju

2018. u Sisku je otvoren Centar igre i knjižnice igračaka „Krenimo zajedno“. Centar igre smješten je blizu Capraških poljana čime se djeci iz romskih obitelji želi pružiti neformalna podrška u odgoju i obrazovanju. Centar igre i knjižnica igračaka imaju svoju koordinatoricu i asistenticu, obje učiteljice zaposlene u OŠ Braće Bobetko, a svakodnevno funkcioniranje i kontinuirano unapređenje promišlja se održavanjem redovitih sastanaka LAT-a. Trenutno je 130 obitelji učlanjeno u Centar igre, a knjižnica igračaka raspolaže s oko 400 igračaka koje djeca od 0 do 14 godina mogu besplatno posuditi za igranje kod kuće ili se njima djeca i odrasli mogu igrati u Centru.

Nastavljen je program „Krenimo zajedno“ u Sisku. Radionice za roditelje „Poticajno roditeljstvo“ provodile su se na jednoj lokaciji u Gradu Sisku, u OŠ braća Bobetko. Podrškom Grada Siska program je postao održiv, a ostvarena je i suradnja vrtića i škole jer radionice za roditelje zajednički provode odgajateljice i učiteljice. Program „Poticajno roditeljstvo“ osmišljen je kao način građenja partnerstva između škole i roditelja te kao oblik poticanja predčitačkih i predmatematičkih vještina kod djece koja u narednoj godini kreću u osnovnu školu. Radionice se u školi provode jednom tjedno te su na njih pozvani svi roditelji budućih prvoškolaca i sama djeca.

Zajedno s Uredom UNICEF-a za Hrvatsku, Gradom Slavonski Brod i Dječjim vrtićem „Ivana Brlić Mažuranić“ iz Slavenskog Broda, radilo se na jačanju kompetencija odgajatelja i stručnih suradnika za primjenu pristupa usmjerenog na dijete. Od siječnja do svibnja 2018. godine održane su sljedeće aktivnosti: Edukacija Živjeti zajedno, Odgoj za različitost – stvaranje interkulturalnog okruženja u vrtiću, Mentorska podrška u 4 susreta.

U suradnji s Udrugom Sfera iz Čakovca i u okviru mreže REYN-Hrvatska i, uz financijsku podršku MZO-a, razvijen je izvannastavni program i priručnik za očuvanje kulture i jezika Roma Bajaša „Daj pet, Dā-m šínś“ u osnovnim školama, vođen dugogodišnjom željom i vizijom da učenici Romi koji govore bajaškorumunjskim imaju prilike njegovati svoj pozitivan identitet usavršavajući svoj materinji jezik i učeći o njemu te upoznavajući važne događaje, pojedince i pojave iz romske povijesti. U OŠ Kuršanec u rujnu 2018. održana je edukacija za provođenje ovog programa kao izvannastavne aktivnosti za učenike od 5. do 8. razreda s 14 učitelja i romskih pomagača.

U ožujku je održana treća edukacija „Buna Zua! Kum ješč?“ na kojoj je sudjelovalo 13 odgojno-obrazovnih djelatnika. Tečaj su vodili Elvis Kralj, Biljana Oršoš i Ljubo Ignac, uz vodstvo dr.sc. Petra Radosavljevića. Sudionici su dobili priručnik edukacije „Buna Zua! Kum ješč?“ te istoimenu slikovni rječnik.

RECI brošura SVAKI KORAK JE VAŽAN na objedinjujući i slikovni način opisuje iskustva romske nacionalne manjine i njihovih obitelji, opisana u rezultatima istraživanja „Socijalno uključivanje romske nacionalne manjine u ranom djetinjstvu (Roma Early Childhood Inclusion RECI +) za Hrvatsku“ te opisana kroz osobna svjedočanstva dobivena tijekom višegodišnjeg djelovanja Mreže REYN – Hrvatska. Brošura je namijenjena profesionalcima različitih sektora za promišljanje vlastitog djelovanja i promoviranja kvalitetnih praksi u radu s djecom iz ranjivih grupa i njihovih obitelji, kao i za promoviranje intersektorske suradnje. Dostupna je na mrežnoj stranici REYN – Hrvatska.

U prosincu 2018. u Mariji Bistrici održana je međunarodna konferencija u sklopu Mreže REYN-Hrvatska na kojoj se diskutiralo o praksama koje uklanjaju barijere i pomiču granice. Djeca Romi nalaze se u nepovoljnijem položaju za uspješno školovanje i uključivanje u društvo. Faktori koji utječu na ovu činjenicu su isprepleteni, a uključuju prije svega siromaštvo, nedostupnost vrtića, neprilagodljivost sustava odgoja i obrazovanja djeci kojima hrvatski nije prvi jezik te raznolike vrste diskriminacije. Oko 100 sudionika konferencije raspravljalo je o ovim i mnogim drugim temama te prezentiralo svoje prakse kojima svakodnevno pomiču granice, za što su i dodijeljena priznanja za REYN praksu 2018. godinu.

Zaključno, iz dobivenih podataka dječjih vrtića te osnovnih i srednjih škola vidljiv je pad broja djece/učenika na ovim razinama odgojno-obrazovnog sustava, koji i dalje korespondira s trendovima opće populacije u Republici Hrvatskoj. Početkom školske godine 2017./2018. ukupno je bilo uključeno 6.959 djece/učenika dok ih je početkom školske godine 2018./2019. uključeno 6.737. S druge strane, u 2018. godini vidljivo je povećanje sredstava za osiguravanje dostupnosti kako redovitih odgojno obrazovnih programa tako i drugih aktivnosti, a time i obuhvat djece i učenika uključenih u sve navedeno.

Unatoč zamijećenim iskoracima te napretku osnaživanja sustava podrške i uspostavljanja mehanizama koji omogućavaju dostupnost kako predškolskim programima tako i osnovnoškolskim programima i dalje najveći izazov predstavlja uključivanje djece i učenika na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava, osiguravanje uvjeta za istinsku socijalnu integraciju djece te pripremljenost za školu, stjecanje potrebnih znanja i vještina za završetak osnovnog obrazovanja s ciljem nastavka školovanja te uspostavljanje ravnoteže broja učenika Roma u odnosu na ostale učenike, uključujući cjelokupnu infrastrukturu koja se oslanja na obrazovanje te daljnje poticanje na uključivanje u srednjoškolsko obrazovanje, uz promicanje nastavka i završetka školovanja.

Također, pitanje obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine izazov je koji, unatoč zamijećenim iskoracima te povećanju sredstava za provedbu svih navedenih aktivnosti, svi nositelji pojedinih mjera i aktivnosti zajedničkim naporima i međuresornom suradnjom trebaju odlučnije, odgovornije i uspješnije adresirati kako bi se osiguralo dosljedno poštivanje ljudskih prava te provodila načela pravičnosti i solidarnosti kako u odgoju i obrazovanju, tako i u ostalim područjima. MZO će i nadalje provedbom posebnih mjera ulagati napore za osiguravanjem kvalitetnog i inkluzivnog obrazovanje djece pripadnika romske nacionalne manjine, a imajući u vidu kompleksnost i sveobuhvatnost svih resursa, ali i angažman svih dionika koji je nužno potreban za ostvarivanje postavljenih ciljeva.

Sve mjere i aktivnosti koje su se provodile u izvještajnom razdoblju imale su za cilj poboljšanje pristupa kvalitetnom obrazovanju uključujući obrazovanje i skrb pruženu u ranom djetinjstvu, ali i tijekom osnovnog, srednjeg i sveučilišnog obrazovanja s posebnim naglaskom na uklanjanje moguće segregacije u školama, sprječavanje preuranjenog prekida školovanja i osiguravanja laganog prijelaza iz škole do zaposlenja te su ocijenjene kao održive, a provedba planiranih daljnjih aktivnosti iznimno je važna u sprečavanju preuranjenog napuštanja školovanja učenika pripadnika romske nacionalne manjine, ali i podizanja razine svijesti o važnosti obrazovanja.

2. ZAPOSŁJAVANJE I UKŁJUČIVANJE U GOSPODARSKI ŽIVOT

Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) ne vodi nezaposlene osobe po nacionalnosti, ali se procjenjuje da je krajem prosinca 2018. godine bilo evidentirano ukupno 3.541 osoba pripadnika romske nacionalne manjine što je činilo otprilike 2,4% od ukupne nezaposlenosti u Hrvatskoj, dok je krajem prosinca 2017. godine bilo evidentirano ukupno 4.206 osoba romske nacionalne manjine. Zamjetan pad evidentiranog broja nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine prate i podaci smanjenja broja osoba uključenih u proces osnaživanja za uključivanje u tržište rada. S tim u vezi HZZ navodi sljedeće podatke: u proces osnaživanja za uključivanje u tržište rada (aktivnosti grupnog informiranja/tribina, individualno savjetovanje s ciljem definiranja radnog profila i individualnog plana traženja posla, grupna savjetovanja za stjecanje vještina traženja posla) u 2018. godini bilo uključeno ukupno 5.686 (3.136 m, 2.550 ž) osoba, za usporedbu s 2017. godinom kada je ukupno 6.602 (3.662 m, 2.940 ž) osoba bilo uključeno u isti proces. Za 5.067 (2.807 m, 2.260 ž) osoba izrađeni su planovi aktivnosti koji uključuju proces osnaživanja za uključivanje u tržište rada, odnosno bile su uključene u aktivnost individualnog savjetovanja s ciljem definiranja radnog profila i individualnog plana traženja posla. Nadalje, u aktivnost grupnog informiranja bilo je uključeno 330 (189 m, 141 ž) osoba, kroz grupna savjetovanja 289 (140 m i 149 ž) osoba, a u aktivnost profesionalnog savjetovanja i informiranja 257 (197 m i 60 ž) osoba. Visok porast od 18,98 % bilježi se u okviru mjera za poticanje zapošljavanja: u 2018. godini ukupno je uključeno 890 (542 m, 348 ž) pripadnika romske nacionalne manjine, a u 2017. godini ukupno 748 (501 m, 247 ž).

Vežano uz povećanje konkurentnosti i stope zapošljivosti mladih pripadnika romske nacionalne manjine, HZZ pruža uslugu profesionalnog usmjeravanja učenicima završnih razreda osnovne škole. Ona uključuje profesionalno informiranje i profesionalno savjetovanje, a provodi se u suradnji sa školama i roditeljima. Što se tiče učenika s teškoćama, oni se upućuju na psihodijagnostičku obradu koja uključuje psihologijsko testiranje, intervju i po potrebi pregled liječnika specijalista medicine rada. Nakon postupka profesionalnog usmjeravanja izdaje se mišljenje stručnog tima sa preporukama obrazovnih programa sukladna individualnim mogućnostima i potrebama učenika kao i potrebama tržišta rada i mogućnostima obrazovanja. U 2018. godini bilo je uključeno 314 učenika te su izdana 142 mišljenja za stjecanje prednosti pri upisu u prvi razred srednje škole za učenike s teškoćama u razvoju ili većim zdravstvenim teškoćama, što je povećanje u odnosu na 2017. godinu, kada je navedenim aktivnostima obuhvaćeno ukupno 192 učenika. Pored redovitih aktivnosti koje provodi HZZ u svojim područnim i regionalnim uredima, aktivnosti se provode i u Centrima za informiranje i savjetovanje o karijeri koji trenutno djeluju u 11 županija na 12 lokacija u Republici Hrvatskoj, gdje učenici imaju mogućnost upoznati se s tržištem rada, različitim zanimanjima te dobiti informacije koje će im olakšati odabir zanimanja.

HZZ provodi aktivnosti koje su usmjerene na stvaranje pozitivne klime kod poslodavaca, a u cilju boljeg zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine, što je dovelo do povećanja broja zaposlenih Roma na otvorenom tržištu rada (bez uključivanja u poticajne mjere zapošljavanja). Tijekom 2018. godine smanjen je broj posjeta poslodavcima s ciljem utvrđivanja mogućnosti zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine (109 naspram 158 posjeta u 2017. godini).

U 2018. godini ukupan broj zaposlenih pripadnika romske nacionalne manjine na otvorenom tržištu rada (bez uključivanja u poticajne mjere zapošljavanja) iznosio je 851 (570 m, 281 ž) osoba, što je povećanje od 7,99 % u odnosu na 2017. godinu kada je zaposleno 788 (554 m, 234 ž) osoba.

U mjeru Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa nezaposlenih mladih osoba romske nacionalne manjine koji su završili srednjoškolsko obrazovanje u četverogodišnjem trajanju i visokoškolsko obrazovanje 2018. godine jedna je novo uključena osoba, dok je ukupan broj uključenih mladih osoba romske nacionalne manjine u 2018. godini bio 5 osoba (2 m i 3 ž), dok su 2017. godine uključene 3 (1 m, 2 ž) osobe.

Nadalje, HZZ provodi i mjeru sufinanciranja prvog zaposlenja mladih pripadnika romske nacionalne manjine bez radnog staža ili iskustva, putem koje je u 2018. godini zaposleno 14 muških osoba romske nacionalne manjine.

Vežano uz povećanje konkurentnosti i stope zapošljivosti Romkinja tijekom 2018. godine održano je 127 radionica o aktivnom traženju posla namijenjenih Romkinjama u koje je bilo uključeno 149 Romkinja.

S ciljem povećanja konkurentnosti i stope zapošljivosti dugotrajno nezaposlenih pripadnika romske nacionalne manjine (prijavljeni u evidenciji nezaposlenih duže od 12 mjeseci) HZZ nezaposlene osobe upućuje na obrazovne programe stručnog osposobljavanja, prekvalifikacije i usavršavanja. U 2018. godini u mjeru obrazovanja ukupno je uključeno 66 dugotrajno nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine od ukupno 156 (126 m, 30 ž) nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine uključenih u ove programe. Za usporedbu, u iste programe u 2017. godini bile su uključene 92 (75 m i 17 ž) osobe.

Kroz mjeru sufinanciranja zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine u 2018. godini sufinancirano je zapošljavanje za 67 (55 m, 12 ž) osoba, dok je u 2017. godini sufinancirano zapošljavanje za 21 (20 m, 1 ž) osobu.

Rast je zabilježen i u okviru mjere Javni radovi: u 2018. godini zaposleno je ukupno 630 (342m, 288 ž) osoba, od čega 264 dugotrajno nezaposlene osobe, za usporedbu s 2017. godinom, kada je zaposleno ukupno 626 (386 m, 240 ž) pripadnika romske nacionalne manjine.

Vežano uz povećanje stope formalnog samozapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine zamjetan je trend smanjenja uključenosti u aktivnostima grupnih informiranja o samozapošljavanju te savjetovanju o pokretanju posla, pri čemu je u 2018. godine u navedenim aktivnostima sudjelovalo 29 (20 m, 9 ž) osoba (naspram 34 (20 m, 14 ž) u 2017. godini).

Nadalje, 2018. godine izvršeno je manje promocija o mjerama za zapošljavanje i samozapošljavanje pripadnika romske nacionalne manjine (61, u odnosu na 113 provedenih tijekom 2017. godine), a smanjen je i broj udruga i poslodavaca koji su sudjelovali na promociji mjera za zapošljavanje i samozapošljavanje pripadnika romske nacionalne manjine (119 udruga i poslodavaca u 2018. godini naspram 181 udruga i poslodavca u 2017. godini).

U okviru sufinanciranja samozapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine 2018. godine dodijeljena je potpora za samozapošljavanje za 18 (10 m, 8 ž) osoba, dok su 2017. godine četiri osobe (2m, 2 ž) bile uključene u istu mjeru.

Aktivnosti provedene vezano uz poticanje razine motivacije pripadnika romske nacionalne manjine za uključivanje na tržište rada uključivale su radionice za aktivno traženje posla na kojima nezaposlene osobe romske nacionalne manjine stječu i razvijaju vještine za aktivno traženje posla i kompetencije za upravljanje karijerom. U 2018. godini održano je 127 radionica u koje je bilo uključeno 289 (140 m, 149 ž) osoba romske nacionalne manjine. U cilju informiranja i osvještavanja poslodavaca i ostalih dionika na tržištu rada o mogućnostima uključivanja osoba romske nacionalne manjine u mjere aktivne politike zapošljavanja i samozapošljavanja područni uredi organiziraju promociju mjera za zapošljavanje i samozapošljavanje kroz okrugle stolove, sajmove poslova te posjete poslodavcima. Tijekom 2018. godine 119 poslodavaca i romskih udruga sudjelovalo je u aktivnostima promocije, a izvršena je 61 promocija.

HZZ je i tijekom 2018. godine provodio aktivnosti usmjerene na jačanje kapaciteta HZZ-a za rad s pripadnicima romske nacionalne manjine. U okviru mjere organiziranja edukacija sa svrhom senzibiliziranja savjetnika za zapošljavanje za pitanja zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine održano je 47 edukacija u koje je bilo uključeno 412 savjetnika. Nadalje, u 2018. godini izvršeno je 19 analiza o mogućnostima zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine.

Vodeći računa o specifičnim potrebama svojih korisnika, HZZ provodi niz mjera aktivne politike zapošljavanja usmjerenih nezaposlenim osobama u nepovoljnom položaju na tržištu rada te su u tu svrhu značajno povećana financijska sredstva za provedbu mjera za poticanje zapošljavanja nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine u okviru provedbe *Nacionalne strategije*. Ukupno utrošena financijska sredstva u 2018. godini iznosila su 10.332.890,71 kn, što je značajno povećanje u odnosu na 2017. godinu kada je utrošeno ukupno 8.812.068,00 kn. Sredstva za provedbu mjera za poticanje zapošljavanja nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine za 2018. godinu su osigurana u Državnom proračunu na poziciji HZZ-a, stavka A689027.

Ukupno utrošena financijska sredstva u 2018. godini za provedbu mjera za poticanje zapošljavanja nezaposlenih osoba u okviru Državnog proračuna na poziciji HZZ-a, stavka A689023 iznosila su 575.036.176 kn. Pripadnici romske nacionalne manjine mogu se uključivati i u mjere aktivne politike zapošljavanja koje se financiraju iz Državnog proračuna, no nije moguće prikazati financijski utrošak za osobe romske nacionalne manjine koje su uključene u neku od mjera financiranih iz Državnog proračuna.

U izvještajnom razdoblju najveći izazov i dalje su predstavljale poteškoće u prikupljanju točnih statističkih podataka, obzirom da HZZ ne prati nezaposlene osobe prema nacionalnosti, već se broj nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine procjenjuje posredno, prema prebivalištu iz kojih se osobe prijavljuju u evidenciju nezaposlenih osoba, prema uvjerenjima koje traže za ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi te prema poznavanju romskog ili bajaškog rumunjskog jezika. Otežavajuća okolnost pri vođenju podataka o nezaposlenim pripadnicima romske nacionalne manjine je i činjenica da se osobe romske nacionalne manjine često deklariraju različito.

Ministarstvo uprave navodi kako je na dan 31. prosinca 2018. godine u tijelima državne uprave i stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske bilo zaposleno 49.612 službenika i namještenika, od kojih su njih 1.605 pripadnici nacionalnih manjina ili 3,24 %, uključujući 9 pripadnika romske nacionalne manjine (0.02 %). Planom prijma u državnu službu u tijela državne uprave i stručne službe i urede Vlade Republike Hrvatske za 2018. godinu (NN, br. 43/18 i 52/18 - dopuna) planiran je prijam u državnu službu ukupno 84 pripadnika nacionalnih manjina. Tijekom 2018. godine i dalje je na snazi bila Odluka o zabrani novog zapošljavanja državnih službenika i namještenika u tijelima državne uprave te stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske iz 2016. godine (NN, 70/16, 74/17 i 71/18). Navedena odluka odrazila se na mogućnosti zapošljavanja u državnoj službi koje su općenito su bile smanjene pa tako i mogućnost zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina.

I pojedina tijela državne uprave navode relevantne aktivnosti. Primjerice, Ministarstvo unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: MUP) također izvješćuje o aktivnostima obrazovanja i zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine i istovremeno ukazuje na potrebu poboljšanja obrazovne strukture dijela pripadnika romske nacionalne manjine, poticanje pripadnika manjina na izjašnjavanje o nacionalnoj pripadnosti te njihovo upućivanje na pravo pozivanja na pripadnost nacionalnoj manjini kao prednost pri zapošljavanju. MUP vodi evidenciju o broju i strukturi zaposlenih državnih službenika i namještenika koji su pripadnici romske nacionalne manjine, uspoređuje stanje njihove zaposlenosti u odnosu na prethodno razdoblje, prati trend njihova zapošljavanja te obavlja druge poslove temeljem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina³.

U skladu s člankom 42. stavkom 2. Zakona o državnim službenicima⁴ i Planom prijma utvrđuje se popunjenost radnih mjesta za pripadnike svih nacionalnih manjina, pa tako i romske nacionalne manjine te planira zapošljavanje potrebnog broja državnih službenika pripadnika nacionalnih manjina, a među njima i službenika romske nacionalne manjine. Spomenute mjere provode se kod svih raspisanih natječaja za prijam u službu MUP-a, kod upisa u Program srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac te prilikom prijama na stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa. U tekstu natječaja utvrđuje se da pripadnici nacionalnih manjina prema Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina imaju pravo prednosti pri upisu, pod jednakim uvjetima, a prije postupka provedbe javnog natječaja ili internog oglasa upoznaje se članove Komisije za provedbu natječaja s ovom odredbom Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Isto tako, u obrascima prijava na natječaj predviđena je rubrika putem koje se omogućuje da se kandidati izjasne o pripadnosti nacionalnoj manjini.

U 2018. godini, MUP je zaprimio 8 prijava osoba pripadnika romske manjine za upis u Program srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac od kojih 3 osobe nisu ispunjavale formalne uvjete iz natječaja, četiri kandidata nisu zadovoljila u selekcijskom postupku, pa je stoga u navedeni Program upisan jedan kandidat pripadnik romske nacionalne manjine. Na

³ NN, br. 155/02, 47/10, 80/10 i 93/11

⁴ NN, br. 92/2005, 142/2006, 77/2007, 107/2007, 27/2008, 34/2011, 49/2011, 150/2011, 34/2012, 49/2012, 37/2013, 38/2013, 01/2015, 138/2015 i 61/2017

javne natječaje i poziv za stručnim osposobljavanjem bez zasnivanja radnog odnosa, koji su bili objavljeni tijekom 2018. godine, prijave nije podnio ni jedan pripadnik romske nacionalne manjine. U MUP-u je trenutno zaposleno 5 pripadnika romske nacionalne manjine. Kao izvor podataka o nacionalnoj pripadnosti zaposlenika MUP-a korišten je Jedinstveni registar osoba MUP-a, a prema kojem je za određeni broj zaposlenika MUP-a nacionalna pripadnost nepoznata ili su se izjasnili kao neopredijeljeni. Nadalje, početak i trajanje prije spomenutih mjera zapošljavanja pripadnika romske nacionalne manjine ovisan je o broju raspisanih natječaja, odnosno one se provode kontinuirano kod svih raspisanih natječaja.

3. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Jedan od primarnih ciljeva *Nacionalne strategije* je poboljšati zdravlje romske populacije u Republici Hrvatskoj te smanjiti nejednakost i jaz između zdravstvenog statusa Roma i ostalog stanovništva osiguravanjem iste razine kvalitete i dostupnosti zdravstvene zaštite, uz uključivanje i koordinirano djelovanje svih tijela i organizacija na svim razinama društva u Republici Hrvatskoj čije je djelovanje usmjereno na pružanje zdravstvenih usluga i osiguravanje kvalitete života u zajednici.

Romi koji imaju građanski status u Republici Hrvatskoj ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu s odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, na isti način i pod istim uvjetima kao i svi drugi građani Republike Hrvatske. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu: HZZO), u okviru svoje nadležnosti, provodi obvezno zdravstveno osiguranje, kojim se osiguravaju osiguranim osobama HZZO-a prava i obveze iz obveznog zdravstvenog osiguranja na načelima uzajamnosti, solidarnosti i jednakosti. Za one Rome koji nemaju regulirano državljanstvo uvjeti i način ostvarivanja zdravstvene zaštite utvrđeni su Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj.

Zbog visoke stope nezaposlenosti, vrlo mali broj radno sposobnih Roma je aktivno osiguran. Preko županija određeni broj zdravstveno neosiguranih Roma ostvaruje zdravstvenu zaštitu na teret proračunskih sredstava, sukladno s odredbama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju temeljem Pravilnika o mjerilima i postupku za utvrđivanje nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatak sredstava za uzdržavanje za osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi.

Javnozdravstvenu djelatnost, koja obuhvaća epidemiologiju zaraznih bolesti i kroničnih nezaraznih bolesti, javno zdravstvo, zdravstveno prosvjeđivanje s promicanjem zdravlja i prevenciju bolesti, zdravstvenu ekologiju, mikrobiologiju, školsku medicinu, mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti u Republici Hrvatskoj obavljaju Hrvatski zavod za javno zdravstvo i županijski zavodi za javno zdravstvo.

Da bi se postigla temeljna svrha javnog zdravstva, očuvanje i unapređenje zdravlja populacije, prijeko je potrebna dobra suradnja, koordinacija i partnerstvo među dionicima na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, u čemu mreža zavoda za javno zdravstvo na čelu s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo ima središnje mjesto. Suradnja u međunarodnim okvirima ostvaruje se sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom i svim drugim relevantnim međunarodnim i europskim tijelima, institucijama i organizacijama.

Za postizanje temeljne svrhe javnog zdravstva neophodno je opće prihvaćanje koncepta zdravlja za sve, smanjenja nejednakosti u zdravlju i zdravlja u svim politikama i sektorima te poimanje investiranja u zdravlje kao najisplativije investicije u rast i razvoj društva.

Točne podatke o zdravstvenom stanju i zdravstvenoj zaštiti Roma nije bilo moguće utvrditi, budući da se zdravstveni i drugi podaci vezani uz zdravstveni sustav kao i za druge sustave, ne vode po nacionalnoj pripadnosti pučanstva. Tako ni HZJZ niti HZZO ne prikupljaju i ne

obrađuju zdravstveno statističke podatke po nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti, odnosno ne raspolažu podacima o zdravstvenoj zaštiti Roma.

Uvažavajući kulturne, jezične i socijalne specifičnosti romske nacionalne manjine, koje utječu na njihovo korištenje zdravstvene službe, kontinuirano se pristupa aktivnoj prevenciji bolesti u romskoj populaciji prema zdravstvenim prioritetima i mogućnostima. Županije kao jedinice područne (regionalne) samouprave putem svojih zavoda za javno zdravstvo, uz suradnju sanitarne inspekcije i jedinica lokalne samouprave, poduzimaju mnogobrojne mjere za poboljšanje kvalitete života i zdravstvene zaštite romske populacije, a posebno djece. Županijski zavodi za javno zdravstvo su zdravstvene ustanove koje na području županije obavljaju javno-zdravstvenu djelatnost, a ona obuhvaća epidemiologiju karantenskih i drugih zaraznih bolesti, epidemiologiju kroničnih nezaraznih bolesti, osiguranje zdravstveno ispravne vode, namirnica i zraka, imunizaciju, sanitaciju, zdravstvenu statistiku i zdravstveno prosvjeđivanje. Budući da mnoga romska naselja nisu urbanizirana, odnosno nemaju riješenu komunalnu infrastrukturu (vodoopskrbu, uklanjanje otpadnih materijala, higijenu stanovanja, deratizaciju i drugo), često se obavlja obvezatna preventivna dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija, uklanjanje otpada, nadzor nad vodoopskrbom i drugim uvjetima boravka, epidemiološki nadzor te ostale aktivnosti.

Patronažna zdravstvena skrb, važan čimbenik u pružanju zdravstvene zaštite romskoj nacionalnoj manjini, provodi se kontinuirano u okviru domova zdravlja, što je vrlo značajan i nezamjenjiv rad na područjima romskih naselja. Patronažna služba je, temeljem ugovora s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, dužna patronažno zbrinjavati cjelokupnu populaciju na području za koje je ugovorena, bez obzira na status osiguranika. Nažalost, unatoč provođenju higijensko-sanitarnih mjera u romskim naseljima i školama te provedbi zdravstvenog odgoja, pozitivni rezultati često izostaju zbog nemogućnosti provođenja u potpunosti adekvatnih higijenskih mjera u neurbaniziranim romskim naseljima.

Imajući u vidu činjenicu da velik dio Roma zbog spomenutih specifičnosti ne koristi zajamčena prava na zdravstvenu zaštitu putem postojećeg zdravstvenog sustava, trajno rješenje za poteškoće s kojima se Romi suočavaju u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu je njihovo uključivanje u postojeći zdravstveni sustav.

Opći i posebni ciljevi *Nacionalne strategije* definirani su u skladu s uočenim potrebama romske zajednice te na temelju iskustava u provedbi dvaju već postojećih strateških dokumenata Vlade Republike Hrvatske. Ministarstvo zdravstva je glavni nositelj mjera predviđenih za postizanje ciljeva postavljenih u strateškom području zdravstvene zaštite. S obzirom da se određene mjere ne mogu provesti u definiranom opsegu, Ministarstvo zdravstva je mišljenja kako je potrebno pristupiti reviziji ciljeva *Nacionalne strategije* i time bolje provedbe ciljeva i mjera strateških dokumenata Vlade Republike Hrvatske. Prema nacrtu novog *Akcijskog plana* koji proizlazi iz *Nacionalne strategije*, predviđene su aktivnosti na operativnim provedbenim razinama u kontekstu međuresorne suradnje sustava zdravstva s drugim sustavima koje bi omogućile dobivanje određenog seta pokazatelja zdravstvenog stanja Roma preklapanjem postojećih podataka u sustavima.

Tijekom 2018. godine Ministarstvo zdravstva je u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, Nastavnim zavodom za javno zdravstvo „Andrija Štampar“, HZZO-om pokrenulo preventivne mamografske programe za pripadnice romske nacionalne manjine u romskim naseljima Kozari bok, Capraške poljane, Pribislavec i Parag.

Uz organizirani probir na karcinom dojke, pripadnice romske nacionalne manjine imale su priliku i besplatno se savjetovati o tjelesnoj masi i prehrani, a u nekim naseljima (Kozari bok, Capraške poljane) i izmjeriti krvni tlak. U ovim naseljima pregledano je 63 žena po BI-RADS klasifikaciji. Nakon očitavanja nalaza specijaliste radiologa, mamografski su nalazi poslani odslikanim ženama te sukladno nalazu mamografije, na nalazu dali upute o potrebnoj daljnjoj dijagnostičkoj obradi. Ministarstvo zdravstva će i nadalje provoditi preventivne zdravstvene preglede sve u cilju što bolje dostupnosti zdravstvenim uslugama.

Za provedbu *Nacionalne strategije* u 2018. godini Ministarstvo zdravstva je na aktivnosti A 789006 kontu 323 osiguralo 40.000,00 kn.

Nadalje, posredstvom Ministarstva zdravstva dostavljena su izvješća jedinica područne (regionalne) samouprave.

Primorsko-goranska županija izvještava o provedbi programa *Sigurnost zdravlja i pravo na zdravstvene usluge – provedba Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. – 2020. – zdravstvena zaštita* (u daljnjem tekstu: *Program*) koji se provodi kroz djelatnosti Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije (u daljnjem tekstu: *Zavod*).

Tijekom 2018. godine *Programom* predviđene mjere provedene su u ukupno 13 naselja s nedostatnim higijenskim i komunalnim uvjetima gdje pretežno živi stanovništvo romskog podrijetla. Od ukupno 13 naselja, 4 su na području Grada Rijeke (naselja Rujevica (Plase), Mario Gennari, Mihačeva Draga i Paškinovac), 6 na području gradova i općina Gorskog kotara (naselja Dedin, Lučice, Zapolje kod Broda na Kupi, Gusti Laz kod Broda na Kupi koja pripadaju Gradu Delnicama; Vaktarina kod Broda na Kupi koje pripada Općini Brod Moravice te Ponikve kod Tršća koje pripada Gradu Čabru), 1 na području otoka Krka (Homutno na području Općine Omišalj) te 2 naselja (Mahala na području Grada Crikvenice i Bahalin na području Grada Novog Vinodolskog) na području Ispostave Crikvenica.

Aktivnosti provedene tijekom 2018. godine bile su: provedba i povećanje cjepnog obuhvata prema programu obvezne imunizacije; nadzor nad provedbom preventivnih mjera dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije (u daljnjem tekstu: DDD mjere); provođenje edukacija i informiranja o higijenskim navikama; zdravstveno-ekološki monitoring putem kontrola zdravstvene ispravnosti vode za piće; individualni i grupni razgovori na odabrane teme (intimna higijena, odgovorno spolno ponašanje, važnost redovitih ginekoloških pregleda, trudnoća i porod, emotivni i psihološki aspekt spolnosti), podjela i komentiranje edukativnih materijala radi ukazivanja na ključne preventivne i javnozdravstvene aspekte očuvanja reproduktivnog zdravlja, uz uključivanje djevojčica školske dobi, mladih majki i trudnica; individualni i grupni razgovori o nenasilnoj komunikaciji na temu grupa za potporu: ŠKOLA je IN – podrška osnovnoškolcima i srednjoškolcima za završavanje školovanja, NE nasilju – prevencija nasilja

u obitelji, NE nasilju – prevencija nasilja u mladenačkim vezama; skrining hipertenzije prilikom svakog obilaska uz zdravstvene savjete i eventualno pisani liječnički nalaz; edukacija radi povećanja znanja i svjesnosti o rizicima krvlju i spolno prenosivih bolesti (HIV, virusni hepatitis) te razvijanje protektivnog ponašanja prilikom izazova rizičnih ponašanja (konzumacije opojnih droga i ulaska u rizične spolne odnose).

Na temelju podataka iz uzorka i po provedenoj terenskoj akciji cijepljenja, cjepni obuhvat predškolske i školske djece Roma na godišnjoj razini iznosi oko 67% potpuno i 24% nepotpuno. Prilikom terenskih obilazaka i edukacija roditelji se redovito educiraju o potrebi i načinu provođenja cijepljenja. Zbog slabe procijepljenosti romskog stanovništva Gorskog kotara organizirana je akcija terenskog cijepljenja u naseljima Dedin I, Dedin II i Brod na Kupi. Tom prilikom je protiv *Morbila, Parotitisa, Rubeole, Difterije, Perisisa, Hepatitisa B, Poliomijelitisa* i *Hemofilusa influenzae tipa B* cijepljeno 14 djece predškolskog uzrasta. Zbog aktivne tuberkuloze pluća jedne stanovnice Gustog Laza kod Broda na Kupi i neodgovarajućih životnih uvjeta devetero njezine djece smješteno je u dječje domove i provedene su preventivne mjere.

U svakome od naselja s nedostatnim higijenskim i komunalnim uvjetima, u kojima pretežno živi stanovništvo romskog podrijetla, provedena je proljetna akcija DDD. Prije svake akcije djelatnici Zavoda proveli su izvid radi stvaranja preduvjeta za akciju. Također, tijekom ili neposredno poslije akcije DDD proveden je i stručni nadzor nad provedbom mjera, učincima mjera i infestacijom vektora zaraznih bolesti. Uz to, u naseljima je započet monitoring komaraca radi indikacija za redovite i eventualne izvanredne mjere dezinfekcije tijekom trajanja sezone. Ukupno je u 13 naselja na području Primorsko-goranske županije provedeno 39 DDD akcija te je prilikom izvida i stručnih nadzora provedena i edukacija o komunalnoj higijeni, važnosti odvoza smeća te potrebi i načinu smanjenja populacije komaraca.

Analiza uvjeta i promjena izvršena prije provedbe DDD mjera na području Grada Rijeke ukazala je na lošije sanitarno-higijensko uvjete u naseljima s pretežnim stanovništvom romskog podrijetla te su, primjerice, evidentirani: vodoopskrba riješena priključkom na javni gradski vodovod, a preko više brojila improviziranim cijevima distribuirana se do potrošača; nedostatak kanalizacije i neredovito pražnjenje septičkih jama (valja istaknuti kako je pražnjenje septičkih jama bilo redovito u svim domaćinstvima dok je pražnjenje plaćao Grad Rijeka (do 2010. godine), odnosno kada je taj trošak bio ukalkuliran u račun za vodu, a od veljače 2014. godine učestalost pražnjenja smanjuje se jer se isto počelo vlasnicima naplaćivati po kubiku sadržaja); češće pojavljivanje nenastanjenih objekata, koji su pogodni za zadržavanje i razmnožavanje vektora zaraznih bolesti, no predstavljaju i prijetnju po ljudski život zbog urušavanja; otpad se neadekvatno odlaže iako su dostupni zatvoreni spremnici za komunalni otpad i otvoreni spremnici za glomazni otpad; veća prisutnost pasa i mačaka u naseljima i blizini kuća, za većinu kojih nisu poznati vlasnici te nije poznato je su li životinje cijepljene i mikročipirane; držanje domaćih životinja (većinom perad, ovce, koze) u suprotnosti s Odlukom o komunalnom redu Grada Rijeke i suprotno pravilima zoohigijene.

Grad Rijeka svake godine, zbog postizanja boljih sanitarno-higijenskih uvjeta u 'romskim' naseljima osigurava sredstva za održavanje čistoće unutar naselja, sanaciju divljih odlagališta

unutar naselja, pražnjenje kontejnera za komunalnih i glomazni otpad, provođenje ekoloških akcija i provođenje DDD mjera.

Stručnim nadzorom nad provedbom DDD mjera koji se provodi na području cijelog Grada Rijeke utvrđeno je da se infestacija štetnim glodavcima i insektima češće i u jačem intenzitetu evidentira u 'romskim' naseljima u odnosu na ostatak Grada Rijeke, što se može dovesti u direktnu korelaciju s utvrđenim sanitarno-higijenskim uvjetima koji su puno lošiji od onih u drugim dijelovima Grada Rijeke. Također, uvidom u prijave zaraznih bolesti, utvrđena je veća pojavnost svraba i ušljivosti među romskim stanovništvom u odnosu na ostatak populacije Grada Rijeke.

Adekvatno postupanje s otpadom, redovito pražnjenje septičkih jama, ne uzgajanje domaćih životinja, odnosno uzgajanje sukladno pravilima zoohigijene i redovito održavanje zelenih površina utječu na stvaranje dobrih sanitarno-higijenskih uvjeta i time se smanjuje i rizik od pojave i širenja zaraznih bolesti.

Edukacije na teme higijene, imunizacije, suzbijanja štetnika, spolnom i reproduktivnom zdravlju te prevenciji rizičnog ponašanja, nasilja i ovisnosti provedene su u 12 naselja. Organizirane su i provedene grupne edukacije u 8 naselja, pretežno kao obiteljska savjetovanja. S obzirom na nedostatak adekvatnih prostora u većini naselja, edukacije i informiranja provedena su uglavnom u proširenoj obitelji na mjestu stanovanja. U takvim prilikama prisutne su bile većinom majke s malodobnom djecom predškolskog uzrasta i starije osobe oba spola, koje su u srodstvu s mlađima. Prilikom posjeta podijeljeni su edukativni materijali te su raspravljane teme za koje je postojao interes. Prilikom posjeta zainteresiranima je izmjeren i krvni tlak. Provedbom edukacija Zavod je došao do sljedećih uvida: stječe se dojam kako je većina stanovnika u potpunosti integrirana u zdravstveni sustav te u ostvarenju svojih potreba orijentirana prema odabranim liječnicima primarne zdravstvene zaštite; međutim, dio Roma koji žive na području Gorskog kotara se za različite zdravstvene usluge češće obraća hitnim službama i slabije koristi posjećivanje liječnika primarne zdravstvene zaštite što se poglavito odnosi na preventivne mjere, odnosno cijepljenje.

Analiza vode koju koriste stanovnici naselja provedena je u svih 13 naselja. U naseljima Grada Rijeke od 8 uzoraka 2 su bila zdravstveno neispravna (naselja Mihačeva Draga i Mario Gennari), za što je vjerojatni razlog improvizirana izvedba vodovodne mreže. Međutim, neispravni uzroci su u sljedećem ciklusu bili ispravni, iako nije došlo do sanacije sustava. U naseljima Gorskog Kotara uzeto je 11 uzoraka vode, od kojih je 9 uzorka iz vodovoda bilo zdravstveno ispravno. Dva uzorka uzeta iz nekondicionirane izvorske vode u naseljima Gusti Lazi i Zapolje Brodsko bila su zdravstveno neispravna, a već otprije je poznato kako izvorska voda koju koriste stanovnici nekih naselja kao jedini način opskrbe nije zdravstveno ispravna. O tome su upoznate jedinice lokalne samouprave i nadležna komunalna društva. Sva četiri uzorka vode uzeta na području Ispostave Crikvenice bila su zdravstveno ispravna, kao i 2 uzorka na području Ispostave Krk.

Financijska sredstva utrošena na provedbu Programa iz proračuna Primorsko-goranske županije u 2018. godini iznosila su 109.000,00 kn.

Grad Zagreb izvještava o provedbi sljedećih aktivnosti. Patronažna sestra Doma zdravlja Zagreb – Istok kontinuirano u svom radu prikuplja podatke o zdravstvenom stanju u suradnji sa stručnjacima. Dom zdravlja Zagreb – Zapad navodi kako je ukupno 286 osoba bilo u kontaktu s patronažnom sestrom (iz naselja Vučak, Kovinska, Susedsko dolje i Špansko) te su provedene 73 analize o zdravlju (patronaža, opća medicina, pedijatrija i ginekologija) koje su ukazale na sljedeće: svim stanovnicima romske populacije u Domu zdravlja osigurana je dostupnost i kontinuiranost i sveobuhvatnost korištenja zdravstvene zaštite. Svi timovi su provodili anketu o zdravlju i zdravstvenom stanju romske populacije, a istovremeno su savjetovani i upućivani u programe unapređenja zdravlja i prevencije bolesti. Također, svi pripadnici romske manjine, a posebice žene, poticali su na korištenje zdravstvene zaštite (ginekološki pregledi), a trudnice na pohađanje trudničkih tečajeva.

U Domu zdravlja Zagreb – Centar patronažna sestra kontinuirano prikuplja podatke o zdravstvenom stanju u suradnji sa stručnjacima. Na području gradske četvrti Peščenica u 2018. godini od strane službe patronažne djelatnosti posjećeno je 19 novorođenčadi i njihovih majki (prosječno 4-7 posjeta po djetetu). Broj redovito praćenih kroničnih bolesnika i u patronažnoj skrbi je 65 romskih obitelji, o kojima se kontinuirano provodi patronažna skrb. U okviru djelatnosti patronaže anketna pitanja uključivala su pitanja vezano za zdravlje i prevenciju bolesti te zdravih/nezdravih stilova života (pušenje i konzumiranje alkohola, prehrana i prehrambene navike i dr.), pitanja o higijenskim mjerama i higijeni okoliša, zaštita od neželjene trudnoće, cijepljenja djece, adolescenata i odraslih, a u djelatnosti ordinacije liječnika opće medicine anketna pitanja vezano uz kronične bolesti i stanja, uzimanje terapije, prehranu, ovisnost o alkoholu, duhanu te edukacija vezano uz uključivanje u preventivne programe. Tim ordinacije za zdravstvenu zaštitu žena detektirao je problem u provedbi preventivnih programa (HPV cjepivo u adolescentnoj dobi) te kontinuitetu skrbi kroz cijeli životni ciklus žena. I dalje je zamjetan slabiji odaziv na korištenje zdravstvene zaštite u trudnoći i poslije poroda te u dječjoj, školskoj i adolescentnoj dobi. Tim ordinacije za zdravstvenu zaštitu djece detektirao je problem u provedbi cijepljenja, redovitim pregledima i kontrolama tijekom bolesti. Radi česte migracije nije moguće kontinuirano pratiti djecu, dok obavezna cijepljena u dječjoj dobi roditelji najčešće odbijaju.

Vezano uz poticanje veće uključenosti Romkinja u preventivne programe zdravstvene zaštite u sklopu Doma zdravlja Zagreb – Zapad održane su edukacije uz mjere individualnog zdravstvenog odgoja o reproduktivnom zdravlju, rizicima maloljetničkih trudnoće, zdravlju djece, pravovremenom liječenju, redovitoj kontroli provođenja terapijskih postupaka i planiranih mjera, održavanju osobne higijene, higijene stanovanja i okoliša, pripreme i čuvanja namirnica, priprema hrane, zbrinjavanje otpada, korištenje vode za piće, pranje odjeće i održavanje kućanstva te edukacija za sudjelovanje u *Nacionalnom programu ranog otkrivanja raka vrata maternice i dojke, debelog crijeva* za 22 odrasle osobe. Također, 2018. godine organiziran je pregled preventivne mobilne mamografije na koji se odazvalo 25 Romkinja, od 30 pozvanih. U okviru edukacije u organizaciji Doma zdravlja Zagreb - Centar o planiranju obitelji, odgovornom spolnom ponašanju i važnosti brige o vlastitom zdravlju educirane su sve Romkinje na području Plinarskog naselja broj 13 i 14. Edukacija o reproduktivnom zdravlju i planiranju obitelji obuhvatila je edukaciju o odgovornom spolnom ponašanju, spolno prenosivim infekcijama, vrstama kontracepcije, važnosti redovitih ginekoloških pregleda kao i

važnosti redovitih pregleda u trudnoći i rađanju u rodilištu. U Plinarskom naselju trenutno boravi 15 žena reproduktivne dobi od kojih 12 ima izabranog ginekologa te provodi ginekološke preglede (neredovito), a jedna nema ostvarenu osnovnu zdravstvenu zaštitu. Podataka o učinjenoj mamografiji nema, Romkinje se ne odazivaju na sudjelovanje na trudničkim tečajevima i grupama za potporu dojenja. Djevojčice nisu cijepljene protiv HPV infekcije tijekom 2018. godine.

Zdravstvena edukacija vezana uz cijepljenje provodi se kroz individualni rad patronažne službe Doma zdravlja Zagreb - Centar s 36 odrasle osobe i 39 predškolske i školske djece koje borave u Plinarskom naselju u okviru aktivnosti patronažne službe, službe zdravstvene zaštite predškolske djece i zdravstvene zaštite u okviru svakodnevnog rada obiteljskog liječnika. Tijekom 2018. godine rođeno je petero djece kod kojih su provedene redovite kontrole pedijatra te su u potpunosti procijepljeni sukladno obaveznom kalendaru cijepljenja za 2018. godinu. Četvoro djece dojenačke dobi također je procijepljeno te su svih sedamnaestoro djece predškolske dobi procijepljeni (neredovito) sukladno obaveznom kalendaru cijepljenja u Republici Hrvatskoj. Dom zdravlja Zagreb - Istok u suradnji sa pedijatrima radi na poticanju i posjećivanju roditelja na veći odaziv cijepljenja. Patronažna sestra Doma zdravlja Zagreb - Zapad bila je u prosjeku 7 puta u kućnoj posjeti novorođenom djetetu i svaki puta je educirala i evaluirala potrebe za cijepljenjem, redovitim liječničkim pregledima i dr.

U sklopu programa „Unaprjeđenje zdravlja pripadnika romske nacionalne manjine“ kojeg provodi Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ 19. studenog 2018. godine održana je četvrta javnozdravstvena akcija u novim prostorijama Udruge Zajednica Roma Hrvatske – Romski san, Borovje. Tijekom javnozdravstvene akcije pripadnici romske nacionalne manjine obavili su preventivne preglede: analizu anamnestičkih podataka, određivanje krvnog tlaka i razine šećera u krvi, individualno savjetovanje o nastavku terapije i regulacije optimalnog krvnog tlaka i razine šećera u krvi, pravilnoj prehrani vezanoj uz navedena stanja, kao i tumačenje rizičnih čimbenika za razvoj kardiovaskularnih nepovoljnih događaja, provjeru oštine vida te preventivni mamografski pregled. Stručnjaci Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ (liječnici, medicinske sestre, profesor kineziologije, nutricionista i edukacijski rehabilitator) održali su edukativna individualna i grupna savjetovanja te radionice o: „Zdravim stilovima života“, „Upoznavanje s pravima iz zdravstvenog osiguranja“ i „Reproduktivno i spolno zdravlje djevojaka i žena“. Svaki sudionik dobio je, po završetku javnozdravstvene akcije, brošuru i letke „Savjeti za zdravlje“, kao i poklon paket s promotivnim materijalima. U sklopu navedenog programa tijekom 2018. godine održane su još 3 radionice, dvije u Kozari Boku i jedna u Jelkovcu.

U svrhu unaprjeđenja zdravlja romske populacije, kvalitete i dostupnosti zdravstvene skrbi u 2018. godini zdravstveni djelatnici Doma zdravlja Zagreb - Centar proveli su rutinsko individualno anketiranje te edukaciju 36 odrasle osobe koje trenutno borave u Plinarskom naselju broj 13 i 14 u Zagrebu. Redovito rutinsko anketiranje i edukacija ovog tipa organizirano je kroz mjesečne redovite posjete patronažne sestre Plinarskom naselju. Edukacija je obuhvaćala: utjecaj osobne higijene na zdravlje, higijena stanovanja i okoliša, priprema i čuvanje namirnica, očuvanje reproduktivnog zdravlja, njega djeteta, postupci sa bolesnim djetetom. Povremena nespремnost stanovništva Plinarskog naselja za edukacijom i odazivu na

preventivne akcije kao i trajno prisutna fluktuacija stanovništva predstavljali su poteškoće u provedbi ovih mjera.

Edukacije o štetnosti sredstava ovisnosti i štetnim socijalno-zdravstvenim posljedicama pojave ovisnosti provodile su se u ordinacijama opće medicine vezano uz štetnosti pušenja i konzumiranje alkohola, a patronažna sestra je provodila edukaciju u romskom naselju vezano i uz druga sredstva ovisnosti (droge, kockanje). Edukacijama je bilo obuhvaćeno 40 odraslih osoba te 2 adolescenta.

Sisačko-moslavačka županija izvještava kako su sredstva za poboljšanje životnog standarda Roma osigurana kroz Program javnih potreba u zdravstvu i Program javnih potreba u socijalnoj skrbi kojima se financira niz pojedinačnih projekata ustanova u zdravstvu, županijskih povjerenstava te romskih udruga koji su usmjereni na zdravstveni i socijalni standard romske populacije. Ističe se Program mjera zaštite pučanstva od zaraznih bolesti, u ukupnom iznosu od 800.000,00 kn, od čega je značajan dio sredstava usmjeren na tretman romske populacije. Nadalje, za podizanje zdravstvenog standarda romske populacije izdvojena su sredstva Domu zdravlja Kutina u iznosu od 4.000,00 kn te je jedna udruga za prijavljeni program u okviru projekata civilnih udruga iz područja zdravstva i socijalne skrbi ostvarila u 2018. godini potporu u iznosu od 7.000,00 kn.

Zagrebačka županija izvještava o sufinanciranju programa „Droga? Ne, hvala“ te „Kockanje i klađenje – od zabave do ovisnosti“ Udruge Roma Zagreba i Zagrebačke županije u iznosu od 15.000,00 kn, temeljem Javnog poziva za financiranje udruga i drugih neprofitnih organizacija čije je djelovanje zdravstvenog, socijalno-humanitarnog i sličnog značenja za 2018. godinu.

4. SOCIJALNA SKRB

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (u daljnjem tekstu: MDOMSP) za 2018. godinu izvještava o projektima kojima su bili obuhvaćeni i pripadnici romske nacionalne manjine.

Važno je istaknuti kako se podaci odnose na projekte u cijelosti te nisu dostupni podaci o utrošenim sredstvima za romsku nacionalnu manjinu. Također, ukoliko su pripadnici romske nacionalne manjine samo dio ciljne skupine ili jedna od više ciljnih skupina, nije moguće izdvojiti aktivnosti ni lokacije provedbe koje se odnose isključivo na njih.

Tijekom 2018. godine u provedbi je bilo pet otvorenih Poziva financiranih sredstvima ESF-a osobito relevantnih za pripadnike romske nacionalne manjine, i to: *Širenje usluge osobne asistencije; Podrška socijalnom uključivanju i zapošljavanju marginaliziranih skupina; Podrška programima usmjerenim mladima – faza I; Uključivanje djece i mladih u riziku od socijalne isključenosti te osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju kroz šport te Unaprjeđenje usluga za djecu u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.*

U okviru Poziva *Podrška socijalnom uključivanju i zapošljavanju marginaliziranih skupina* u 4 ugovorena projekta u okviru ciljne skupine navedene su osobe romske nacionalnosti, dok su u 2 od navedenih projekata pripadnici romske nacionalne manjine navedeni kroz projektni pokazatelj (5 u svakom od ta 2 projekta). Lokacije provedbe projekta su Primorsko-goranska, Osječko-baranjska i Bjelovarsko-bilogorska županija. Aktivnosti projekta su: održavanje informativnih radionica sa svrhom promocije projektnih aktivnosti; osposobljavanje za hrvatski znakovni jezik; razvoj i provedba ciljanih programa za osnaživanje marginaliziranih skupina: održavanje *soft skills* radionica („Samoprocjena“, „Vještina“, „Motivacija“, „Komunikacijske vještine“), upravljanja sukobom, suradnje i timskog rada te brige o zajednici; izrađeni individualni planovi profesionalnog razvoja i zapošljavanja; mentorstvo; program podrške i osnaživanja marginaliziranih skupina; održavanje tečaja engleskog jezika; trening (4 tematske cjeline) o osnovama upravljanja računalom; pravna i psihosocijalna pomoć i podrška u prevladavanju životnih teškoća; aktivnosti info-pulta za zapošljavanje i dr. Ugovorena sredstva za 4 navedena projekta iznose ukupno: 4.500.166,35 kn.

Projekti su bili sljedeći:

Projekt „Spona“, nositelj projekta: Bjelovarsko-bilogorska županija, partneri: Udruga invalida Bjelovar, Udruga osoba s invaliditetom, Bjelovarski centar za razvoj civilnog društva i Udruga Lovari. Vrijednost projekta iznosi 1.394.258,71 kn, provodi se u trajanju od 24 mjeseca na području Bjelovarsko-bilogorske županije. Ciljna skupina je 80 dugotrajno nezaposlenih osoba, od kojih najmanje 5 pripadnika romske nacionalne manjine te najmanje 20 osoba s invaliditetom. Cilj projekta je jačanje ključnih kompetencija za zapošljavanje i razvoj mekih vještina kod nezaposlenih osoba pripadnika marginaliziranih skupina na području Bjelovarsko-bilogorske županije. Aktivnosti uključuju: odabir i provedbu verificiranih programa obrazovanja odraslih; održavanje 5 informativnih radionica u 5 gradova Bjelovarsko-bilogorske županije sa svrhom promocije projektnih aktivnosti; provođenje 5 postupaka odabira – ciljane skupine; pružanje verificiranih programa odraslih za 60 pripadnika ciljane skupine; osposobljavanje 5 osoba za

hrvatskih znakovni jezik; razvoj i provedba ciljanih programa za osnaživanje marginaliziranih skupina: održavanje 4 vrste radionica 'mekih vještina' (*soft skills*) u 5 gradova Bjelovarsko-bilogorske županije (5 dvodnevni radionica „Samoprocjene“ u 2 ciklusa, 5 trodnevni radionica „Vještina traženja posla“, 5 trodnevni radionica „Motivacije“, 5 dvodnevni radionica „Komunikacijske vještine“).

Projekt „Učim, radim ... više vrijedim ...“, nositelj projekta: Gradsko društvo Crvenog križa Valpovo, partneri: Centar za socijalnu skrb Valpovo i Grad Valpovo. Vrijednost projekta iznosi 1.441.555,68 kn, provodi se u trajanju od 24 mjeseca na području Osječko-baranjske županije. Ciljna skupina je 100 nezaposlenih korisnika zajamčene minimalne naknade koji su ujedno i pripadnici romske nacionalne manjine, mladi bez odgovarajuće roditeljske skrbi i osobe s invaliditetom. Cilj projekta je jačanje stručnih znanja nezaposlenih osoba pripadnika marginaliziranih skupina: osoba romske nacionalne manjine, mladih osoba bez odgovarajuće roditeljske skrbi, osoba s invaliditetom i korisnika prava na zajamčenu minimalnu naknadu kroz provedbu programa obrazovanja odraslih koji imaju individualiziran pristup polaznicima i provedbom radionica socijalnih vještina i pružanjem usluga mentorstva koje osiguravaju stjecanje radnog iskustva te jačanje kapaciteta stručnjaka u svrhu unaprjeđenja usluga povezanih s pristupom tržištu rada i socijalnim uključivanjem za nezaposlene pripadnike marginaliziranih skupina. Aktivnosti uključuju: odabir i provedbu verificiranih programa obrazovanja odraslih (teorijska i praktična nastava za jedno od 7 ponuđenih zanimanja kao što su njegovatelj, kuhar, proizvođač povrća i voća, građevinski zanati); razvoj i provedbu ciljanih programa za osnaživanje marginaliziranih skupina (socijalne vještine i znanja iz područja komunikacijskih i prezentacijskih vještina, upravljanja sukobom, suradnje i timskog rada te brige o zajednici, izradu individualnih planova profesionalnog razvoja i zapošljavanja, mentorstvo); jačanje kapaciteta stručnjaka iz različitih sektora koji rade s nezaposlenim osobama pripadnicima marginaliziranih skupina (studijski posjet sličnim projektima u inozemstvu (Irska), osnaživanje kapaciteta stručnjaka spremnih za razvijanje novih projekata na osnovu stečenog iskustva).

Projekt „Pokreni“, nositelj projekta: Ženska udruga „IZVOR“, partneri: Udruga gluho slijepih osoba grada Osijeka i Osječko-baranjske županije i Grad Osijek. Vrijednost projekta iznosi 407.771,05 kn, provodi se u trajanju od 18 mjeseci na području Osječko-baranjske županije. Ciljna skupina su nezaposlene osobe pripadnici marginaliziranih skupina (žrtve obiteljskog nasilja, pripadnici romske nacionalne manjine, osobe s invaliditetom, mladi bez odgovarajuće roditeljske skrbi, mladi nakon izlaska iz alternativnog smještaja, korisnici prava na zajamčenu minimalnu naknadu) i 30 stručnjaka koji rade s pripadnicima marginaliziranih skupina. Cilj projekta je unaprijediti stručna znanja i praktične vještine potrebne za integraciju na tržište rada nezaposlenih osoba pripadnika marginaliziranih skupina kroz provedbu programa obrazovanja odraslih, osnaživanje i stjecanje specifičnih znanja i vještina, jačanje kapaciteta i integraciju na tržištu rada te jačanje kapaciteta stručnjaka koji rade s ciljanom skupinom u svrhu unaprjeđenja usluga povezanih s pristupom tržištu rada i socijalnim uključivanjem pripadnika marginaliziranih skupina. Aktivnosti uključuju: odabir i provedbu verificiranih programa obrazovanja odraslih; program podrške i osnaživanja marginaliziranih skupina (radionice podrške pri zapošljavanju za pripadnike ciljane skupine te individualna savjetovanja prema potrebi, izrađeni životopis i popratno pismo, održavanje tečaja engleskog jezika za ukupno 15

- 20 pripadnika ciljane skupine, trening (4 tematske cjeline) o osnovama upravljanja računalom za 8 pripadnika ciljane skupine; kontinuirano mentorstvo; pravna i psihosocijalna pomoć i podrška u prevladavanju životnih teškoća; jačanje kapaciteta stručnjaka koji rade s marginaliziranim skupinama (fokus grupa s analizom specifičnih slučajeva na temelju kojih će se organizirati posebna tematska javna rasprava); edukacija o radu s gluho-slijepim osobama i tečaj korištenja znakovnog jezika.

Projekt „Budi Uključen/a, Budi Aktivan/na – projekt podrške marginaliziranim skupinama kroz informiranje, edukacije i savjetovanje“, nositelj projekta: Udruga Terra, partner: Udruga za beskućnike i socijalno ugrožene osobe Oaza. Vrijednost projekta iznosi 1.256.580,91 kn, provodi se u trajanju od 24 mjeseca na području Primorsko-goranske županije. Ciljna skupina su dugotrajno nezaposlene osobe, nezaposlene osobe romske nacionalne manjine, nezaposleni beskućnici, nezaposleni liječeni ovisnici o drogama i nezaposlene osobe korisnici prava na zajamčenu minimalnu naknadu. Cilj projekta je osnaživanje te razvoj mekih i prenosivih vještina nezaposlenih osoba pripadnika marginaliziranih skupina provedbom info pulta za zapošljavanje i edukativnih radionica i provedbom usluga socijalnog mentorstva. Aktivnosti uključuju: aktivnosti usmjerene na povećanje znanja i vještina, zapošljivosti i konkurentnosti na tržištu rada te poticanje socijalnog uključivanja: aktivnosti info pulta za zapošljavanje i provedba programa edukacije za razvoj i unaprjeđenje mekih i prenosivih vještina za poboljšanje kompetencija za tržište rada; pružanje usluga socijalnog mentorstva korisnicima zajamčene minimalne naknade koji su korisnici Nužnog smještaja grada Rijeke i koji su korisnici *drop in* centra udruge Terra i korisnici Prihvatilišta za beskućnike u Rijeci i Stambene zajednice za žene beskućnice u Rijeci.

Vežano uz korištenje Fonda europske pomoći za najpotrebitije (u daljnjem tekstu: FEAD), MDOMSP izvještava kako su tijekom 2018. godine bila u provedbi dva Poziva vezana uz osiguravanje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva. Cilj Poziva je ublažavanje najgorih oblika dječjeg siromaštva pružanjem nefinancijske pomoći djeci u siromaštvu ili u riziku od siromaštva i to u vidu podjele hrane u školama. Ciljne skupine Poziva su djeca koja žive u siromaštvu ili su u riziku od siromaštva, polaznici su obveznog školskog programa i definirana su kao najpotrebitija prema kriterijima partnerske organizacije (u kriterijima pojedinih prijavitelja nalaze se djeca pripadnici romske nacionalne manjine). Pokazatelj je broj migranata, sudionika stranog podrijetla, pripadnika manjina (uključujući marginalizirane zajednice poput romske zajednice).

U okviru Poziva *Osiguravanje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva (školska godina 2017./2018.)* tijekom izvještajnog razdoblja provodilo se 35 projekata u 470 škola te je njihovom provedbom osiguran školski obrok za 21.565 školske djece, od toga je broj migranata, sudionika stranog podrijetla, pripadnika manjina (uključujući marginalizirane zajednice poput romske zajednice) bio 2.641 (1.299 m i 1.342 ž). Lokacije provedbe su županije s indeksom razvijenosti ispod 125% u skladu s tada važećom Odlukom o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti, dok su ukupno ugovorena sredstva iznosila 25.000.000,00 kn.

Poziv *Osiguravanje školske prehrane za djecu u riziku od siromaštva (školska godina 2018./2019.)* u ukupnom iznosu od 27.000.000,00 kn objavljen je u srpnju 2018. godine i

otvoren do 30. ožujka 2019. godine. Zaprimljena su 32 projektna prijedloga. Zbog činjenice da iznos zaprimljenih poziva prelazi planirana sredstva Poziv je obustavljen do kraja prosinca, a zatim je obustava produljena do kraja siječnja 2019. godine.

Tijekom 2018. godine ugovoreno je 9 projekata ukupne vrijednosti 9.910.000,00 kn. Ugovoreni projekti provodit će se u 111 škola te je planirano da njihovom provedbom bude osiguran školski obrok za 10.115 djece. U pet ugovorenih projekata jedan od kriterija za odabir ciljne skupine je pripadnost romskoj i/ili ostalim nacionalnim manjinama. U jednom od 5 projekata koji se provodi na području Međimurske županije planirano je osiguravanje školskog obroka za 985 djece romske i/ili ostalih nacionalnih manjina od ukupno 1.492 djece, a za ostala 4 projekta nije naveden broj djece romske i/ili ostalih nacionalnih manjina, a obuhvatit će 4.853 djece. Lokacije provedbe projekata su Brodsko-posavska, Karlovačka, Međimurska i Šibensko-kninska županija, a ukupno ugovorena sredstva za 5 projekata iznose 6.117.160,62 kn.

Putem FEAD-a financiraju se i projekti u okviru *Ublažavanja siromaštva pružanjem pomoći najpotrebitijim osobama podjelom hrane i/ili osnovne materijalne pomoći* (faza I i faza II).

U okviru faze I financirani su projekti 13 partnerskih organizacija (humanitarnih organizacija) za pružanje pomoći u obliku podjele hrane i/ili osnovne materijalne pomoći samcima i kućanstvima koja žive u siromaštvu ili su u riziku od siromaštva u skladu s kriterijima za odabir ciljnih skupina koje predlažu same humanitarne organizacije (npr. primatelji zajamčene minimalne naknade, jednoroditeljske obitelji, obitelji s više djece, osobe u blokadi, korisnici prehrane u pučkoj kuhinji i sl.) te većina projekata ne izdvaja pripadnike romske nacionalne manjine kao posebnu skupinu budući da su već uključeni u projekte po nekom od navedenih kriterija. Pomoć u hrani primilo je 190.386 najpotrebitijih osoba, od toga broj migranata, sudionika stranog podrijetla, pripadnika manjina (uključujući marginalizirane zajednice poput romske zajednice) bio je 13.214 (6.550 m i 6.664 ž), dok su osnovnu materijalnu pomoć primile 92.954 osobe, od toga 11.500 (5.783 m i 5.717 ž) migranata, sudionika stranog podrijetla i pripadnika manjina (uključujući marginalizirane zajednice poput romske zajednice). Projekti su se provodili na područjima svih županija Republike Hrvatske, a ukupno ugovorena sredstva iznosila su 86.446.150,00 kn.

U okviru faze II u provedbi je 19 projekata kojim se financiraju projekti partnerskih organizacija (humanitarnih organizacija) za pružanje pomoći u obliku podjele hrane i/ili osnovne materijalne pomoći samcima i kućanstvima koja žive u siromaštvu ili su u riziku od siromaštva u skladu s kriterijima za odabir ciljnih skupina koje predlažu same humanitarne organizacije, a odobrava MDOMSP. Ukupno ugovorena sredstva za ovih 19 projekata iznose 76.863.309,17 kn. Različiti projekti koriste različite kriterije za odabir pripadnika ciljnih skupina – npr. primatelji zajamčene minimalne naknade, jednoroditeljske obitelji, obitelji s više djece, osobe u blokadi, korisnici prehrane u pučkoj kuhinji i sl. te većina projekata ne izdvaja pripadnike romske nacionalne manjine kao posebnu skupinu budući da su već uključeni u projekte po nekom od tih kriterija. Od 19 projekata u provedbi, 6 među kriterijima ili opisnim dijelovima projekta, među ostalim ciljnim skupinama izričito spominju i pripadnike romske nacionalne manjine. Riječ je o sljedećim projektima:

„Zajedno za društvo jednakih mogućnosti“, kojeg provodi Hrvatski Crveni križ - Gradsko društvo Crvenog križa Osijek, ukupne vrijednosti 5.065.949,00 kn, od čega 3.500.000,00 kn za podjelu paketa hrane ukupno 7.941 osobi, 1.499.949,00 kn za podjelu osnovne materijalne pomoći u vidu higijenskih paketa za 8.942 osobe te 66.000,00 za tehničku pomoć partnerskoj organizaciji. Projekt se provodi na području Virovitičko-podravske, Osječko-baranjske i Požeško-slavonske županije.

„CARITASOVI PAKETI RADOSTI“, kojeg provodi Caritas sisačke biskupije, ukupne vrijednosti 4.991.105,43 kn, od čega 3.476.487,43 kn za dodjelu paketa i nabavku paketa hrane za pučke kuhinje za ukupno 2.655 osoba (1.999 iz Sisačko-moslavačke i 656 s područja Zagrebačke županije), 1.468.368,00 kn za podjelu paketa s osnovnom materijalnom pomoći (higijenske potrepštine i kućanski tekstil) za ukupno 2.655 osoba (1.999 iz Sisačko-moslavačke i 656 s područja Zagrebačke županije) te 46.250,00 kn za tehničku pomoć partnerskoj organizaciji. Projekt se provodi na području Zagrebačke i Sisačko-moslavačke županije.

„Ruke Dobrote“, kojeg provodi Caritas Dubrovačke biskupije, ukupne vrijednosti 1.711.402,72 kn, od čega 1.130.141,22 kn za podjelu prehrambenih proizvoda za ukupno 700 osoba, 557.001,50 kn za podjelu paketa s osnovnom materijalnom pomoći (higijenske potrepštine) za ukupno 700 osoba te 24.260,00 kn za tehničku pomoć partnerskoj organizaciji. Projekt se provodi na području Dubrovačko-neretvanske županije.

„Humanitarni paket za sjevernu Hrvatsku“, kojeg provodi Hrvatski Crveni križ – Gradsko društvo Crvenog križa Čakovec, ukupne vrijednosti 5.079.889,49 kn, od čega 3.499.988,63 kn za podjelu prehrambenih proizvoda za ukupno 14.011 osoba, 1.499.966,86 kn za podjelu paketa s osnovnom materijalnom pomoći za ukupno 14.011 osoba te 79.934,00 kn za tehničku pomoć partnerskoj organizaciji. Projekt se provodi na području Koprivničko-križevačke, Međimurske, Varaždinske te Sisačko-moslavačke županije.

„Pomoć najpotrebitijima na području Valpovštine“, kojeg provodi Hrvatski Crveni križ – Gradsko društvo Crvenog križa Valpovo, ukupne vrijednosti 4.277.915,08 kn, od čega 2.714.005,08 kn za podjelu kuhanih obroka i paketa hrane za ukupno 700 osoba, 1.496.550,00 kn za podjelu paketa s osnovnom materijalnom pomoći – školske torbe i pribor i paketi s higijenskim proizvodima za ukupno 700 osoba te 67.360,00 kn za tehničku pomoć partnerskoj organizaciji. Projekt se provodi na području Osječko-baranjske županije.

„Ublažavanje ekstremnog siromaštva u Gradu Zagrebu“, kojeg provodi Hrvatski Crveni križ – Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, ukupne vrijednosti 5.035.631,39 kn, od čega 3.494.330,64 kn za podjelu paketa hrane za ukupno 7.500 osoba, 1.499.982,00 kn za podjelu paketa s osnovnom materijalnom pomoći – higijenske potrepštine za ukupno 7.500 osoba te 41.318,75 kn za tehničku pomoć partnerskoj organizaciji. Projekt se provodi na području Grada Zagreba.

Nadalje, MDOMSP je tijekom 2018. godine provodilo edukaciju djelatnika iz centara za socijalnu skrb, na čijem području nadležnosti živi veći broj pripadnika romske zajednice, pod nazivom „Edukacija stručnih radnika centara za socijalnu skrb radi usvajanja novih znanja i vještina koje će doprinijeti boljoj učinkovitosti rada s pripadnicima romske nacionalne manjine“. Na predmetnoj dvodnevnoj edukaciji koja je održana u Pakracu 14. i 15. studenog

2018. godine sudjelovalo je ukupno 32 stručna radnika iz centara za socijalnu skrb te pridruženih stručnih radnika iz domova socijalne skrbi za djecu i mlade s problemima u ponašanju. Pružatelj usluge osmišljavanja i provedbe edukacije bio je Centar za nestalu i zlostavljaju djecu Osijek, a izvoditelji edukacije bili su voditelji i stručnjaci brojnih institucija.

5. PROSTORNO UREĐENJE, STANOVANJE I ZAŠTITA OKOLIŠA

Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja (u daljnjem tekstu: MGIPU) u okviru svog djelokruga provodi dvije aktivnosti koje se odnose na provedbu *Nacionalne strategije* na lokalnoj i regionalnoj razini. Prva se aktivnost odnosi na prostorno planske poslove odnosno poslove prostornog uređenja koje MGIPU ima u okviru svoje nadležnosti, a druga se aktivnost odnosi na ozakonjenje bespravno izgrađenih zgrada.

Navedene aktivnosti međusobno su povezane i utječu jedna na drugu jer uspješno okončani postupci ozakonjenja pokrenuti prema odredbama Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama⁵ mogu biti jedan od preduvjeta za izradu i eventualne izmjene i dopune postojećih planova jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: JL/P(R)S za lokacije naseljene Romima te mogućnosti ukupnog komunalnog i drugog opremanja postojećih romskih naselja (vodovod, kanalizacija, opskrba električnom energijom, mreža javnog prijevoza i sl.), a sve navedeno, protekom vremena, pospješuje integraciju romskih građevina/naselja u prostorne i funkcionalne sustave postojećeg naselja te samim time i integraciju romskog stanovništva. MGIPU navedeno posebno napominje u kontekstu *Preporuka za donošenje Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za buduće razdoblje u kojima je istaknuto kako „...posebno ozbiljno treba uvažiti zaključke koji upozoravaju na to da se težištem na uređivanje i opremanje 'romskih naselja' zapravo održava i na duži rok stabilizira prostornu segregaciju Roma. Zbog toga ne bi smjele izostati mjere rješavanja stambenog pitanja pomoću stanova na lokacijama gdje žive i ostali stanovnici Republike Hrvatske...“*. Međutim, razvidno je da se, unatoč naporima i aktivnostima zajednice u kojima treba ustrajati, promjene u tom smjeru odvijaju nedovoljno brzo te se nastojanja na unaprjeđenju svakodnevnog života Roma u postojećim naseljima ukazuju neophodnim.

U pogledu izrade i eventualne izmjene i dopune postojećih prostornih planova JLS za lokacije naseljene Romima, MGIPU, kao sudionik u provedbi, napominje kako je prihvaćanje inicijative za donošenje prostornih planova odnosno izmjena i dopuna prostornih planova kao i odluka hoće li se prostorni plan usvojiti isključivo u nadležnosti predstavničkog tijela JLS, a sam postupak je propisan odredbama važećeg Zakona o prostornom uređenju⁶. Odredbom članka 63. stavak 2. navedenog Zakona sredstva za izradu prostornog plana koje donosi predstavničko tijelo JL/P(R)S osiguravaju se iz sredstava Državnog proračuna i proračuna JL/P(R)S. U okviru ove aktivnosti, u MGIPU se kontinuirano prikupljaju i ažuriraju podatci o stanju prostornih planova za područja naseljena Romima, kako donesenih tako i planova u fazi izrade ili donošenja. Početkom 2018. godine prikupljeni su podatci kako je u 9 županija za 60 lokacija naseljenih Romima izrađeno ukupno 59 prostornih planova (3 GUP, 37 PPUG/PPUO, 19 UPU/DPU) koji su na snazi, a u 4 županije je 7 prostornih planova u fazi donošenja (1 GUP, 4 PPUG/PPUO, 2 UPU/DPU).

MGIPU u okviru svoje nadležnosti ima prostorno-planske poslove odnosno osiguranje sredstava za pomoć JLS za prostorno uređenje područja naseljenih Romima. Sukladno tome,

⁵ Narodne novine, br. 86/12, 143/13, 65/17 i 14/19

⁶ Narodne novine, br. 153/13, 65/17, 114/18 i 39/19

svake se godine na poziciji MGIPU Državni proračun Republike Hrvatske, Aktivnost A 576199, Prostorno uređenje područja naseljenih Romima, kao trajna kategorija, osiguravaju sredstva za pomoć JLS za prostorno uređenje područja naseljenih Romima u ukupnom iznosu od 100.000,00 kn. Dodjeljuju se prema zahtjevima JLS, a sredstva se mogu zatražiti za potrebe iz područja prostornog uređenja, kao što su određene radnje vezane za izradu prostorno-planske dokumentacije. U 2018. godini dodijeljena su sredstva Koprivničko-križevačkoj županiji, Gradu Đurđevcu u svrhu izgradnje ceste u romskom naselju u Đurđevcu.

Zakonom o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama omogućeno je ozakonjenje nezakonito izgrađenih zgrada s rokom za podnošenje zahtjeva 30. lipnja 2013. godine. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim građevinama⁷, između ostalog, rok za podnošenje zahtjeva je produljen do 30. lipnja 2018. godine. MGIPU je, u dogovoru s JLS i nadležnim upravnim tijelima, tijekom razdoblja 2013.-2016. godine pružilo financijsku pomoć romskoj populaciji u ozakonjenju njihovih nezakonito izgrađenih zgrada, na način da su osigurana sredstva te pripremljeni i provedeni otvoreni postupci javne nabave za izradu geodetskih i arhitektonskih snimaka izvedenog stanja kao financijski zahtjevnih, a obaveznih dijelova zahtjeva za donošenje rješenja o izvedenom stanju. Navedene aktivnosti MGIPU je financiralo u 100-postotnom iznosu, uz uvjet da su stambene zgrade manje od 400 m², a obuhvaćeno je ukupno 765 građevina. Sveukupno, od početka realizacije ovog projekta, u razdoblju 2012.-2017. godine iz proračuna MGIPU plaćeno je 2.692.227,88 kn.

Za procjenu uspješnosti provedbe ozakonjenja tijekom 2016. godine pristupilo se praćenju okončanja postupaka ozakonjenja zgrada za koje je MGIPU financiralo izradu potrebne dokumentacije za ozakonjenje te su utvrđene poteškoće koje se odnose na plaćanje iznosa naknade za ozakonjenje koju su korisnici obvezni sami platiti prije izdavanja rješenja o ozakonjenju kao i na plaćanje komunalnog i vodnog doprinosa koji se plaćaju nakon izdavanja rješenja o ozakonjenju.

U cilju rješavanja navedenih poteškoća, Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) donijelo je 23. svibnja 2018. godine Zaključak o nastavku procesa legalizacije romskih naselja i područja naseljenih Romima u Republici Hrvatskoj, sukladno Operativnom programu za romsku nacionalnu manjinu, a koji će operativno provoditi MGIPU, uz prethodnu suglasnost i koordinaciju s nadležnom JL/P(R)S i ostalim nadležnim tijelima te u suradnji sa zastupnikom romske nacionalne manjine u Hrvatskome saboru, za romska naselja i područja naseljena pripadnicima romske nacionalne manjine navedena u Zaključku.

Na temelju spomenutog Zaključka MGIPU je tijekom 2018. godine na ime naknade za zadržavanje nezakonitih stambenih zgrada pripadnika romske nacionalne manjine kao i vodnog doprinosa uplatilo umjesto korisnika JL/P(R)S ukupno 1.650.490,90 kn. Sredstva su isplaćena Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, Grubišno Polje, za naselje Stalovica (25.821,46 kn), Koprivničko-križevačkoj županiji, Koprivnica, za naselja Reka (45.481,85 kn) i Herešin (19.680,84 kn) te Đurđevac, naselje Stiska (153.695,70 kn). Nadalje, Međimurskoj županiji, Čakovec, za naselje Kuršanec (367.118,24 kn) kao i Varaždinskoj županiji, Ludbreg, naselje

⁷ Narodne novine, br. 65/17

Ludbreg (61.652,52 kn), Osječko-baranjskoj županiji, Belišće, naselje Bistrinci (81.665,68 kn), Sisačko-moslavačkoj županiji, Kutina, naselje Radićeva ulica (476.545,38 kn), Sisak, naselja Palanek (148.197,83 kn) i Capraške poljane (194.291,26 kn) te Popovača, naselje Donja Gračenica (76.367,14 kn).

Ovim je omogućen nastavak postupka ozakonjenja stambenih građevina te je, prema dostupnim podacima, do kraja 2018. godine doneseno 294 izvršnih rješenja o ozakonjenju, što čini 39 % od ukupno 765 predanih zahtjeva za ozakonjenje za koje je MGIPU financirao izradu potrebne dokumentacije. Za usporedbu, do donošenja navedenog Zaključka i postupanja MGIPU-a po Zaključku podatci su ukazivali da su donesena 172 izvršna rješenja o ozakonjenju, što je činilo 23 % od ukupno predanih zahtjeva.

U kontekstu stanovanja, osobito je važan razvoj integriranog pristupa regeneraciji depriviranih područja, prvi puta u kontekstu Republike Hrvatske. Novi pristup predviđen je komplementarnim aktivnostima u okviru Programa integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima (u daljnjem tekstu: Program) koji se financira iz operativnih programa „Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“ te „Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“ čija je ukupna vrijednost 120 milijuna eura (100 milijuna eura iz EFRR-a i 20 milijuna eura iz ESF-a). Programom su gradovi Beli Manastir, Benkovac, Knin, Petrinja i Vukovar te općina Darda dobili priliku poboljšati svoju cjelokupnu gospodarsku sliku te povećati atraktivnost življenja svoga stanovništva.

Nakon izrade i prihvaćanja intervjenskih planova početkom 2017. godine⁸ i potpisivanja sporazuma o njihovoj provedbi, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (u daljnjem tekstu: MRRFEU) je u okviru Programa sklopilo 20. prosinca 2017. ugovor s Općinom Darda za projekt „Dovršetak gradnje Kulturnog centra Roma Baranje“ u iznosu od 923.130,91 kn bespovratnih sredstava, po kojem je tijekom 2018. godine isplaćeno 828.563,69 kn bespovratnih sredstava. Projekt je završen te se očekuje završno izvješće. Navedenim projektom planirano je osigurati prostor za društvene i kulturne aktivnosti pripadnika romske nacionalne manjine, a kako bi se isti okupljali i njegovali svoje običaje i kulturu. Nadalje, MRRFEU, u sklopu Programa na pilot području Grada Belog Manastira i Općine Darda planira financiranje projekta „Kuće u romskom naselju“ kojim se planira izgradnja kuća za potrebe stambenog zbrinjavanja Roma. Radi se o izgradnji 87 stambenih jedinica u romskom naselju koje se nalazi na području Općine Darda, ukupne vrijednosti projekta 31,7 milijuna kn, s rokom provedbe 2022. godine. Dana 4. prosinca 2018. godine donesena je Odluka o financiranju, a planirano je potpisivanje Ugovora kojim se dodjeljuju bespovratna sredstva u iznosu od 26.901.837,80 kn početkom 2019. godine.

Savjet za nacionalne manjine (u daljnjem tekstu: Savjet) provodi aktivnosti usmjerene na unaprjeđenje stambene integracije Roma u zajednici. Kako bi se stvorili uvjeti za poboljšanje stanovanja Savjet sufinancira programe stvaranja pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije, isključivo za romsku nacionalnu manjinu, koji su usuglašeni s tijelima državne uprave, JL/P(R)S, vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina kojima se stvaraju

⁸ Za Intervencijski plan Grada Belog Manastira i Općine Darda molimo vidjeti poveznicu: <http://darda.hr/dokumenti-2/> ili https://drive.google.com/file/d/0Bw2FY4TnI_-JQXhaTXVrdjNIRTg/view

materijalne pretpostavke u održavanju i izgradnji domova kulture, nabavi opreme i stvaranju prostornih i drugih uvjeta za djelovanje udruga i ustanova, kao i kroz programe edukacije i izobrazbe koji su preduvjet za ravnopravno uključivanje u društveni i javni život. Ova mjera navedena je i u *Operativnom programu za romsku nacionalnu manjinu*. Odlukama o rasporedu sredstva osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2018. godinu, odobreno je 850.000,00 kn za ostvarivanje mjere *Operativnog programa za romsku nacionalnu manjinu* (poglavlje 8.3. Uređenje, urbanizacija i legalizacija romskih naselja, sukladno postojećim relevantnim zakonskim osnovama; aktivnost 8.3.3. Vlada Republike Hrvatske podupirat će infrastrukturne projekte te dovršetak izgradnje već započetih infrastrukturnih projekata u romskim naseljima i područjima naseljenim pripadnicima romske nacionalne manjine, posebice izgradnju i opremanje društvenih domova u romskim naseljima u Kutini, Bistrincima, Torjancima i Dardi.

U okviru raspodjele sredstava za programe stvaranja materijalnih pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine, jednokratna pomoć JL/P(R)S - pomoći unutar općeg proračuna, potpore su dodijeljene: Gradu Popovači 70.000,00 kn za asfaltiranje triju odvojaka ukupne dužine 400 metara cesta te proširenja javne rasvjete s 4 nova rasvjetna mjesta u Donjoj Gračenici, kao pomoć u izgradnji objekta društvene namjene radi unapređenja kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine; Općini Nedelišće 100.000,00 kn za izgradnju Doma kulture Parag na k.č. 1635/4 i 1636/4 k.o. Trnovec, radi stvaranja adekvatnijih prostornih uvjeta za djelovanje udruga i ustanova romske nacionalne manjine; Gradu Belišću 150.000,00 kn za dovršetak radova na izgradnji društvenog doma u Bistrincima, radi daljnjeg unapređenja kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine i rada romskih udruga; Gradu Grubišnom Polju 70.000,00 kn za izgradnju društvenog doma na lokaciji Stalovica, radi daljnjeg unapređenja kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine; Općini Petlovac 40.000,00 kn za dovršenje izgradnje i opremanje objekta u romskom naselju u Torjancima; Općini Kotoriba 70.000,00 kn za izgradnju dječjeg igrališta u romskom naselju u Kotoriba; Gradu Valpovo ukupno 100.000,00 kn za sanaciju i popravak dijela ceste u ulici S. S. Kranjčević, u romskom naselju; Općini Nedelišće 100.000,00 kn za izradu izmjena i dopuna Detaljnog plana uređenja naselja Parag, stvaranje planskih prostornih preduvjeta u k.o. Trnovec te Gradu Kutini 150.000,00 kn za nastavak izgradnje i opremanje doma za potrebe pripadnika romske nacionalne manjine u romskom naselju u Radićevoj ulici. Sredstva su osigurana u Državnom proračunu, na poziciji Savjeta za nacionalne manjine, A 732003 Potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina.

6. UKLJUČIVANJE ROMSKE NACIONALNE MANJINE U KULTURNI I DRUŠTVENI ŽIVOT

Tijekom 2018. godine provodile su se i sljedeće aktivnosti *Operativnog programa za romsku nacionalnu manjinu*: u sklopu Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020.“ proveden je natječaj za financiranje aktivnosti kojima će se nastaviti poticati i razvijati inkluzivno obrazovanje pripadnika romske nacionalne manjine, a pružena je i daljnja potpora diplomskom sveučilišnom studiju Romistike pri Odsjeku za indologiju i dalekoistočne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Unaprjeđeni su uvjeti rada krovne romske organizacije, Saveza Roma u Republici Hrvatskoj „KALI SARA“ (u daljnjem tekstu: SRRH „KALI SARA“), uz osiguranje adekvatnog prostora i njegovog uređenja. S tim u vezi, na temelju sredstava osiguranih u Državnom proračunu, ULJPPNM dodjeljuje financijsku potporu udrugama nacionalnih manjina u cilju poboljšanja uvjeta rada udruga i ustanova nacionalnih manjina koje se bave očuvanjem kulturne baštine, jezika i identiteta. U 2018. godini SRRH „KALI SARA“ ostvario je financijsku potporu u ukupnom iznosu od 4.437.185,25 kn (proračun ULJPPNM, A513002, konto 3811 Tekuće donacije u novcu: 3.138.152,25 kn i konto 3821 Kapitalne donacije neprofitnim organizacijama: 1.299.033,00 kn).

Nastavljena je i provedba mjera legalizacije, urbanizacije i uređenja romskih naselja i područja Republike Hrvatske naseljenih Romima te potpora aktivnostima vezanim uz njihovo daljnje uređenje, a krajem 2018. godine i donošenjem Zakona o stambenom zbrinjavanju, počelo je utvrđivanje modela stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine te kriterija za utvrđivanje korisnika, kao i načina ostvarivanja prava u pojedinim modelima pomoći stambenog zbrinjavanja.

Kontinuirano se podupiru i infrastrukturni projekti te dovršetak izgradnje već započetih infrastrukturnih projekata u romskim naseljima i područjima naseljenim pripadnicima romske nacionalne manjine, primjerice izgradnja ili dovršetak i opremanje društvenih domova u Trnovcu, Đurđevcu, Capraškim Poljanama, Kutini, Bistrincima, Torjancima i Dardi te sportska igrališta u Podturnu i Capraškim poljanama.

Vlada Republike Hrvatske osigurala je potrebna financijska sredstva te je u suradnji s udrugama koje zastupaju interese romske nacionalne manjine i saborskim zastupnikom romske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru nastavljen proces uređenja romskog groblja Uštica, uređenja memorijalnog centra i obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve genocida u Drugom svjetskom ratu/Samudaripen te drugih mjesta stradanja Roma u Republici Hrvatskoj za vrijeme Drugog svjetskog rata. Tako su sredstva za aktivnosti vezane uz uređenje i održavanje romskog groblja Uštica osigurana u Državnom proračunu za 2018. godinu na poziciji ULJPPNM-a, konto 3811, u iznosu 100.000,00 kn. Sredstva za aktivnosti vezane uz obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve genocida u Drugom svjetskom ratu/Samudaripen te drugih mjesta stradanja Roma u Republici Hrvatskoj za vrijeme Drugog svjetskog rata osigurana su u Državnom proračunu za 2018. godinu na poziciji ULJPPNM-a, konto 3811, u iznosu 70.458,00 kn. Također, sukladno Zaključku Povjerenstva, u Državnom proračunu za 2018. godinu s pozicije ULJPPNM-a, A513030, konto 3821 Kapitalne donacije

neprofitnim organizacijama osigurana su sredstva u iznosu od 1.000.000,00 kn za uređenje Memorijalnog centra Uštica, na adresi Savska cesta 137, Uštica, a sukladno Lokacijskoj dozvoli Upravnog odjela za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Sisačko-moslavačke županije, ispostava Novska.

Dodatno, projekt „Stradanje Roma u Hrvatskoj u Drugom svjetskom ratu: Dokumenti, sjećanja, obrazovanje“ provodio se od kolovoza 2017. do kraja 2018. godine u nekoliko faza. U posljednjoj fazi izrađen je Priručnik za učitelje i nastavnike: Romi u Drugom svjetskom ratu u Hrvatskoj, 1941. – 1945. Autori su Danijel Vojak (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb), Goran Lapat (Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), Ivo Pejaković (Javna ustanova Spomen-područje Jasenovac) i Neven Kovačev (doktorand Poslijediplomskog studija medievistike, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu). MZO je u siječnju 2018. projekt pozitivno ocijenilo i odobrilo za korištenje u školama temeljem stručnog mišljenja Agencije za odgoj i obrazovanje. Nakon toga uslijedilo je i pozitivno mišljenje Etičkog povjerenstva Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar o provedbi projekta.

Izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske, mr.sc. Andreja Plenkovića, ravnatelj ULJPPNM-a, Alen Tahiri, sudjelovao je 5. studenog 2018. godine na 9. svečanom obilježavanju Svjetskog dana romskog jezika, u organizaciji SRRH „KALI SARA“. Skup, održan u Preporodnoj dvorani Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, ove godine je bio posvećen tisućljetnoj obljetnici migracije Roma iz Indije.

Savjet sufinancira programe kulturne autonomije udruga romske nacionalne manjine koji su posvećeni izvornoj romskoj kulturi, jeziku, tradicijskim običajima i umjetničkom stvaralaštvu te sakupljanju i objavljivanju romske povijesne, književne i kulturne građe (na romskom jeziku i hrvatskom jeziku), programe informiranja i izdavaštva, kulturnog amaterizma i manifestacija koji doprinose očuvanju i njegovanju kulturne baštine Roma i njihovog jezičnog identiteta, a istovremeno integracijom u društvo daju doprinos kulturnom i društvenom razvoju Republike Hrvatske. Odabir sufinanciranih programa uvjetovan je brojem pripadnika nacionalne manjine, broju članova udruge i ustanove, dužini djelovanja, ostvarivanju značajnih rezultata u očuvanju romskog kulturnog identiteta, a ujedno potičući pripadnike na tolerantno i usklađeno djelovanje unutar svoje manjine te opravdano i namjensko korištenje sredstava. Iznos proračunskih sredstava za sufinanciranje ovisi isključivo o masi sredstava osiguranih u Državnom proračunu, u razdjelu 02021 Vlada Republike Hrvatske, glava 21 Savjet za nacionalne manjine, aktivnost A732003 Potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, pozicija 381 tekuće donacije, a tijekom 2018 godine za navedene programe Odlukom o rasporedu sredstva osiguranih u Državnom proračunu Republici Hrvatskoj za 2018. godinu odobreno je 503.000,00 kn.

Tablica 1 - pregled romskih udruga i kulturno-umjetničkih društava financiranih putem Savjeta za nacionalne manjine 2018. godine

Udruga/KUD	Program	Iznos
<i>Kulturni amaterizam</i>		

1.	RKUD „Darda“	„Čuvari kulturne baštine“	50.000,00 kn
2.	Romski kulturni centar, Sisak	Kulturno umjetnička i dramska sekcija Romskog kulturnog centra – Važnost očuvanja kulturnog identiteta	20.000,00 kn
<i>Kulturne manifestacije</i>			
3.	RKUD „Darda“	16. godišnji koncert – Dom kulture u Dardi	8.000,00 kn
4.	Romski kulturni centar, Sisak	Natjecanje romskih pjevača amatera „Glasu alu Romilor“ – Šetalište Vladimira Nazora 12, Sisak	10.000,00 kn
5.	SRRH „KALI SARA“	Međunarodni dan sjećanja na romske žrtve genocida u Drugom svjetskom ratu / Samudaripen 2018. – romsko groblje Uštica, Jasenovac	90.000,00 kn
6.	SRRH „KALI SARA“	Svjetski dan romskog jezika 2018. godine – Hotel „I“, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Muzej suvremene umjetnosti	60.000,00 kn
7.	Udruga baranjskih Roma, Beli Manastir	Romski dani kulture u Belom Manastiru – Beli Manastir, Etnološki centar baranjske baštine, gradski trg i stadion	10.000,00 kn
8.	Udruga Romski nacionalni forum, Beli Manastir	Festival pjevača i plesača Roma Republike Hrvatske – Beli Manastir	20.000,00 kn
9.	Udruga Roma Korak po korak, Koprivnica	Centralno obilježavanje Svjetskog dana Roma 2018. – Koprivnica	50.000,00 kn
<i>Informiranje</i>			
10.	Udruga žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost“, Zagreb	„Budućnost/Anglunipe“, 4 broja, A4 format, 30-36 stranica, digitalne fotografije, višebojni; naklada: 1.000	65.000,00 kn
11.	SRRH „KALI SARA“	„PHRALIPEN“ – glasilo romske nacionalne manjine; 4 broja, 220x320 mm, 64 stranice i ovitak, autorske fotografije, četiri boje; naklada: 1.000	80.000,00 kn
<i>Izdavaštvo</i>			
12.	SRRH „KALI SARA“	Zbornik – Svjetski dan romskog jezika 2017., Veljko Kajtazi; A4 (210x280 mm), 200 stranica; naklada: 2.000	20.000,00 kn
13.	SRRH „KALI SARA“	Hrvatsko-romski rječnik, Dijana Vlatković, Ljatif Demir, Veljko Kajtazi; B5 (176x250 mm), 900 stranica; naklada: 2.000	20.000,00 kn

U vezi s provedbom aktivnosti o afirmaciji Roma putem medija te načina promocije pozitivnog aspekta i izjednačenog izvješćivanja o Romima te pravima i obvezama na području suzbijanja diskriminacije s posebnim naglaskom na položaj Romkinja, Savjet izvještava kako su mediji od presudnog značaja za promicanje ravnopravnosti manjina, stvaranje međusobne tolerancije i promicanja suživota s većinskim narodom i očuvanje kulturnog identiteta. Sukladno nadležnosti Savjet daje mišljenje i prijedloge o programima javnih radio postaja i javne televizije, kao i podatke o tretiranju manjinskih pitanja u programima javnih radio postaja i javne televizije i drugim sredstvima priopćavanja, a Hrvatska radio televizija dostavlja godišnje izvješće o proizvedenim, suproizvedenim i objavljenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina. Savjet smatra da je još uvijek nedovoljno ostvarivanje prava romske i ostalih nacionalnih manjina na pristup javnim medijima, a svojim odlukama i zaključcima Savjet kontinuirano upozorava i poduzima niz mjera kako bi i televizijski program ispunio obvezu emitiranja programa na manjinskim jezicima propisanu člankom 11. Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima kojoj je Republika Hrvatska pristupila 1997. godine, a svojim programima nije dovoljno pridonijela demarginalizaciji programa na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Za organizaciju seminara „Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj – Zaštita manjina i uloga medija u demokratizaciji hrvatskog društva“, koji je u suradnji s ULJPPNM-om održan 6. lipnja 2018. godine u Opatiji, Savjet je utrošio 5.942,00 kn (A732003 Potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina, konto 3293).

Savjet provodi i aktivnosti jačanja kapaciteta udruga i ostalih oblika udruživanja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na osnaživanje udruga i ostalih oblika udruživanja koje vode Romkinje. Romkinje čine veći dio članstva udruga romske nacionalne manjine sufinanciranih proračunskim sredstvima putem Savjeta, a ostvarivanjem programa vrše ujedno i edukaciju o ljudskim pravima žena, izgradnji odnosa povjerenja s ostalim građankama Republike Hrvatske, poboljšanje uvjeta i kvalitete života kroz aktivan angažman u zajednici, osnaživanje žena za pozitivne društvene promjene kroz ulogu u užoj i široj zajednici te podršku ženama za rad na postizanju ravnopravnosti spolova na svim poljima ljudskog djelovanja. Ostvarivanjem programa ujedno se ostvaruje povezivanje pripadnica romske manjine u Republici Hrvatskoj kroz uređivanje časopisa za žene i obitelj, djelovanje glazbenih i plesnih sekcija unutar pojedinih udruga, obilježavanje obljetnica rođenja i smrti istaknutih pripadnica manjina, organiziranje radionica majki i djece, provođenje akcija pomoći nezaposlenim ženama, pružanje pravne pomoći ženama, kao i ustrojavanje savjetovaništva za žene. Ova mjera provodi se na okruglim stolovima, radionicama i seminarima koji su u svojim sadržajima obuhvaćali pitanja ravnopravnosti spolova, promicanja prava žena pripadnica nacionalnih manjina, mehanizme zaštite od svih vrsta diskriminacije, sudjelovanja žena u politici, uklanjanje predrasuda i spolnih stereotipa, razvijanja mehanizama za unapređenje položaja žena u društvu, pitanje obrazovanja i zdravstvene skrbi, naročito pripadnica romske nacionalne manjine.

Uvažavajući specifičnosti romske nacionalne manjine, posebno analizirajući položaj Romkinja, Savjet od 2003. godine sufinancira izdavanje časopisa *Budućnost* Udruge žena Romkinja „Bolja budućnost“, Zagreb. Odlukom o rasporedu sredstva osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2018 godinu, navedenoj udruzi odobreno je financiranje za ostvarivanje programa informiranja, što je detaljno navedeno u Tablici 1.

Agencija za elektroničke medije (u daljnjem tekstu: Agencija) izvještava kako je putem Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija u 2018. godini nakladnicima televizije i radija te neprofitnim pružateljima elektroničkih publikacija za proizvodnju i objavljivanje programa iz kategorije *Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj* dodijeljeno ukupno 1.888.862,91 kn za 2018. godinu. Od tog iznosa 891.083,48 kn za ukupno 36 radijskih emisija na navedenu temu, 907.172,44 kn za šest televizijskih emisija te 90.606,99 kn za jedan sadržaj elektroničkih publikacija. Vezano za radijske i televizijske programe nije moguće izdvojiti emisije koje su se odnosile isključivo na romsku nacionalnu manjinu, ili su sadržavale priloge o istoj. Međutim, udruga Romsko nacionalno vijeće ostvarila je potporu za internetski portal *Romi.hr*, u već navedenom iznosu od 90.606,99 kn.

Nadalje, Agencija je u partnerstvu s Vijećem Europe 6. i 7. studenog 2018. godine u Zagrebu organizirala međunarodnu konferenciju „Govor mržnje u medijima – uloga regulatornih tijela i pravosuđa“. Na konferenciji su sudjelovali istaknuti europski pravni i medijski stručnjaci, eksperti za medijsku pismenost, suci, tužitelji, predstavnici brojnih europskih regulatornih i samoregulatornih tijela i civilnih organizacija, kao i Vijeća Europe i Europskog suda za ljudska prava. Glavni zaključci konferencije su da govor mržnje pogađa etničke, religijske i seksualne manjine, migrante i druge skupine te je riječ o kontinuiranom i raširenom fenomenu koji je zahvatio sve europske zemlje. Borba protiv govora mržnje je kompleksan i višedimenzionalan proces koji zahtijeva koordinaciju različitih dionika poput političara, zakonodavaca, sudaca, tužitelja, uz poseban naglasak na ulozi medija i nacionalnih regulatornih tijela u promicanju demokracije, tolerancije i raznolikosti.

Tijekom 2018. godine Ministarstvo kulture je podržalo 12 programa, od toga 9 programa s romskim udrugama kao dionicima te 2 programa s romskim kulturno-umjetničkim društvima kao gostima programa, ukupne vrijednosti 205.780,00 kn.

U okviru nakladništva potpora je pružena za časopise (SRRH „KALI SARA“) za program *phralipen.hr* (20.000,00 kn); za otkup knjiga (Kali Sara: Prvih deset godina 2007.-2017., 3.000,00 kn; RRomengo drom -1000 godina migracija Roma (2.980,00 kn) te za potporu knjizi (Hrvatsko-romski rječnik, 40.000,00 kn). U okviru vizualnih umjetnosti i inovativnih umjetničkih i kulturnih praksi odobreno je 15.000,00 kn za program *Marginalnost: točka komunikacije 2* u Galeriji Miroslav Kraljević. U okviru međunarodne suradnje Udruga mladih Roma Romska budućnost Rijeka sudjelovala je u programu *Roma Future* (Barcelona, 2.800,00 kn) kao i programu „Boosting Transversal Skills“ (London, 2.000,00 kn), a Ministarstvo kulture je pružilo potporu SRRH „KALI SARA“ i za organizaciju obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve genocida u Drugom svjetskom ratu/Samudaripen (40.000,00 kn), sufinanciralo organizaciju Svjetskog dana Roma (20.000,00 kn) kao i Svjetskog dana romskog jezika (25.000,00 kn). U okviru kulturno-umjetničkog amaterizma odobrene su sredstva za dvije smotre nacionalnih manjina u kojima su sudjelovala i romska društva: 5. Istarski festival

multikulturalnosti (7. - 9. lipnja 2018. godine), na kojoj je sudjelovala Udruga Roma Istre (15.000,00 kn) te Lipovljanski susreti - manifestacija nacionalnih manjina Hrvatske (24. - 26. kolovoza 2018. godine), na kojima su sudjelovali RKUD Tradicija iz Siska i RKUD Crni Biseri iz Siska (20.000,00 kn).

Na području uključivanja u društveni i politički život, Ministarstvo uprave za 2018. godinu navodi kako je temeljem odredbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i Zakona o lokalnim izborima na lokalnim izborima u svibnju 2017. godine, pripadnicima romske nacionalne manjine bilo zajamčeno pravo na izbor ukupno 13 članova predstavničkih tijela, u ukupno 11 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravo na 2 zamjenika općinskog načelnika u 2 općine (Orehovica i Pribislavec). Pravo na zamjenike načelnika je u cijelosti ostvareno, dok je u predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave izabrano 12 pripadnika romske nacionalne manjine s obzirom da dopunski izbori u Općini Kotoriba nisu održani iz razloga što nadležno izborno povjerenstvo nije zaprimilo niti jedan prijedlog kandidacijske liste te stoga u toj jedinici zastupljenost romske nacionalne manjine u predstavničkom tijelu nije ostvarena.

Podsjećase i da je na izborima za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave održanima 31. svibnja 2015. godine izabrano ukupno 285 vijeća i 169 predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, od čega ukupno 28 vijeća i 9 predstavnika romske nacionalne manjine. Na dan 31. prosinca 2018. godine u Registar vijeća, koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina pri Ministarstvu uprave bilo je upisano 27 vijeća i 7 predstavnika romske nacionalne manjine. Prema podacima koje Ministarstvo uprave prikuplja putem e-Sustava za praćenje provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina od JL/P(R)S-ova o financiranju vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, JL/P(R)S su u 2018. godini financirale vijeća i predstavnike romske nacionalne manjine u ukupnom iznosu od 1.849.569,04 kn. Od tog iznosa općine su planirale ukupno 38.000,00 kn, a utrošeno je 25.396,15 kn, odnosno 66,76%; gradovi su planirali 1.259.781,00 kn, a utrošeno je 1.145.854,27 kn, odnosno 90,96%, dok su županije planirale 782.228,00 kn, a utrošeno je 678.345,62 kn (86,72%). Grad Zagreb planirao je 813.366,00 kn, a utrošeno je 812.967,61 kn.

Za potvrdu slabijih kapaciteta romskih vijeća i predstavnika na lokalnoj razini indikativna je i informacija o njihovom financiranju, prema nepotvrđenim informacijama samih JL/P(R)S za 2018. godinu. U usporedbi s 2017. godinom zamjetna je nešto veća alokacija sredstava (2.274.273,07 kn naspram 1.767.341,06 kn u 2017.) kao i nešto veći utrošak sredstava (1.849.569,04 kn naspram 1.773.625,38 kn u 2017.), no povećali su se troškovi naknada za rad vijeća (872.051,68 kn u odnosu na 798.295,25 kn u 2017.) za razliku od sredstava utrošenih za programe i aktivnosti (810.333,42 kn u odnosu na 870.980,26 kn u 2017.).

U cilju provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina ULJPPNM u suradnji sa Savjetom i Ministarstvom uprave kontinuirano organizira seminare/savjetovanja o ulozi i unaprjeđenju rada vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na lokalnoj razini. Na seminarima sudjeluje oko 30-tak članova vijeća i predstavnika nacionalnih manjina i lokalnih službenika koji se bave manjinskom problematikom, a cilj ovih seminara je informiranje i educiranje

manjinskih vijeća i predstavnika na lokalnoj razini o njihovim pravima i obvezama koje proizlaze iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, motiviranje i poticanje na bolju suradnju vijeća i predstavnika sa tijelima lokalnih jedinica te posebno senzibiliziranje lokalnih službenika i šire lokalne javnosti na borbu protiv predrasuda i različitih stereotipa, između ostalih i etničkih te suzbijanje diskriminacije u svim oblicima. Seminari su se održali 7. rujna 2018. godine u Splitu i 14. rujna 2018. godine u Zadru.

Vezano uz aktivnosti ULJPPNM-a u ovom strateškom području, ističe se sljedeće. U Mariji Bistrici je od 22. do 25. studenog 2018. godine održan trening o neformalnom obrazovanju i radu s mladim Romima u Republici Hrvatskoj, organiziran u suradnji ULJPPNM-a s Odjelom za mlade Vijeća Europe. Na treningu je sudjelovalo 17 mladih, uključujući 15 pripadnika romske nacionalne manjine. Opći cilj treninga bio je razviti kompetencije i vještine za obavljanje aktivnosti koje uključuju visoko kvalitetno neformalno obrazovanje, treninge i rad s mladim Romima s ciljem poticanja njihovog aktivnog sudjelovanja i socijalne uključenosti u kontekstu Republike Hrvatske, a specifični ciljevi osposobiti sudionike za osmišljavanje, provedbu i evaluaciju neformalnog obrazovanja i treninga, uz fokus na mlade Rome; steći znanja, vještine i stavove potrebne za osmišljavanje interkulturalnih procesa u neformalnim kontekstima; poduprijeti neformalnu mrežu djelatnika koji rade s mladima i trenera te razviti njihove kapacitete kako bi unaprijedili participaciju i uključivanje mladih Roma; razviti ideje i aktivnosti koje će slijediti nakon treninga te osigurati prostor za poduku o okviru Vijeća Europe u odnosu na kvalitetan rad s mladima, politikama za mlade, neformalno obrazovanje i sudjelovanje mladih.

U 2018. godini proveden je Javni poziv za dodjelu financijske potpore za provedbu programa koji doprinose očuvanju tradicijske kulture Roma (u daljnjem tekstu: Javni poziv). Sredstva za provedbu Javnog poziva osigurana su u Državnom proračunu, na poziciji ULJPPNM-a, A513030 – Programi za Rome, a 2018. godine pravo na financijsku potporu ostvarila je jedna udruga romske nacionalne manjine u iznosu od 15.000,00 kn.

Dodatno, ULJPPNM izvještava o provedbi pilot projekta „Izgradnja kapaciteta romskog civilnog društva i jačanja njegovog uključivanja u praćenje nacionalnih strategija za integraciju Roma“ (*Capacity Building for Roma Civil Society and Strengthening its Involvement in the Monitoring of National Roma Integration Strategies*). Navedeni projekt provodio se od ožujka 2017. do prosinca 2018. godine, uz sudjelovanje približno 90 udruga iz 27 država članica EU i financiranje EK. Cilj projekta je doprinijeti jačanju mehanizama praćenja (monitoringa) provedbe nacionalnih strategija za integraciju Roma kroz sustavno praćenje od strane civilnog društva. Dodana vrijednost takvog praćenja je u neovisnom statusu i terenskom iskustvu udruga koje sudjeluju. Pri tom se očekuje razvijanje kapaciteta čimbenika iz civilnog društva za praćenje politika i potpora pripremi visokokvalitetnih, cjelovitih godišnjih izvješća o praćenju. S obzirom na potrebu daljnjeg jačanja kapaciteta civilnog društva u Republici Hrvatskoj i njihovog umrežavanja unutar EU, predstavnici ULJPPNM-a pružaju potporu provedbi projekta, kako na razini EU, primjerice unutar mreže Nacionalnih kontakt točaka za Rome, tako i u Republici Hrvatskoj.

Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: UZUVRH) vezano uz provedbu aktivnosti usmjerenih dostizanju ciljeva *Nacionalne strategije* izvještava kako je u 2018. godini, temeljem iskazanog interesa za programima izobrazbe o osmišljavanju i razradi projektnih ideja, organiziran ciklus izobrazbi potencijalnih prijavitelja na pozive u okviru ESF-a. Održano je ukupno pet dvodnevnih radionica, dvije u Zagrebu te po jedna u Rijeci, Osijeku i Splitu. Na radionicama je članovima i zaposlenicima organizacija civilnog društva pružena podrška u izradi projektnih prijedloga za financiranje iz ESF-a. Na radionici organiziranoj u Osijeku, 9. listopada 2018., sudjelovao je i jedan predstavnik romske organizacije civilnog društva.

UZUVRH, iz dijela prihoda od igara na sreću u okviru područja „Razvoj civilnog društva“, od 2011. godine raspisuje Javni poziv za podnošenje prijava za sufinanciranje projekata organizacija civilnog društva ugovoreni u okviru programa EU. U 2018. godini nije bilo zahtjeva za sufinanciranjem projekata i programa usmjerenih na rješavanje problema romske nacionalne manjine.

7. STATUSNA RJEŠENJA, SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE I POMOĆ U OSTVARIVANJU PRAVA

Većina pripadnika romske nacionalne manjine, koji u Republici Hrvatskoj tradicionalno žive, stekla je hrvatsko državljanstvo podrijetlom, a manji dio naturalizacijom, u jednom i drugom slučaju ispunivši zakonske uvjete. Međutim, još uvijek, u manjoj mjeri, postoje određene poteškoće prilikom dokazivanja državljanškog statusa, kod populacije koja ne posjeduje identifikacijske isprave. Među pripadnicima ove populacije najčešći je slučaj nepostojanja upisa u evidenciji državljanstva država nastalih na području bivše SFRJ, a čije su državljanstvo trebali steći podrijetlom, po svojim roditeljima, jer u pravilu ni sami roditelji nisu imali upis u knjigama državljana, a među starijom generacijom, čak niti upis u matici rođenih. Bez obzira na nepostojanje upisa, takve su osobe za vrijeme postojanja SFRJ smatrane jugoslavenskim državljanima i većinom imale izdane osobne isprave, dok se pitanje njihovog republičkog državljanstva nije ni postavljalo. Pri ovome je potrebno istaknuti da su za vrijeme Jugoslavije, od 1945. do 1991. godine, uz savezno državljanstvo, postojala i republička državljanstva. Svaki je jugoslavenski državljanin po propisima važećim do 08. listopada 1991. godine mogao imati samo jedno republičko državljanstvo koje se stjecalo podrijetlom, po načelu krvne veze, ali se moglo i promijeniti. Često se pogrešno smatra da je osoba imala hrvatsko republičko državljanstvo jer su joj po propisima važećim do 08. listopada 1991. godine u Hrvatskoj bile izdane osobne isprave i određen matični broj od strane nadležnog tijela. Međutim, navedeno su imali kao jugoslavenski državljani pri čemu je odlučujuća činjenica bila njihovo prijavljeno prebivalište na području Hrvatske, a ne hrvatsko republičko državljanstvo. Samim preseljenjem iz jedne u drugu republiku nije se automatski mijenjalo i republičko državljanstvo već se to moglo ostvariti jedino na zahtjev stranke. Iako sve države slijednice bivše SFRJ imaju u svojim važećim zakonima na ovaj ili onaj način normirano načelo kontinuiteta svojeg državljanstva, stranke baš i ne uspijevaju ishoditi naknadni upis u evidenciju državljanstva zemlje svojeg podrijetla ili podrijetla svojih roditelja jer je primjerice ostvarenje tog upisa povezano s prijavljenim prebivalištem u zemlji podrijetla, ili se upis mogao tražiti do određenog roka, ili je stranka navršila životnu dob do koje je mogla tražiti upis po roditelju i slično. Naravno, u takvim se slučajevima status osobe bez državljanstva ili nepoznatog / neutvrđenog državljanstva prenosi i na djecu navedenih osoba, rođenu u Republici Hrvatskoj nakon 08. listopada 1991. godine ukoliko drugi roditelj nije hrvatski državljanin.

MUP surađuje sa organizacijama civilnog društva angažiranim u realizaciji projekta „Pravna pomoć za osobe bez državljanstva“, koji se u pet županija provodi uz financijsku potporu UNHCR-a. Prema izvješćima policijskih uprava odnosno policijskih postaja, broj romske populacije nepoznatog državljanškog statusa nije velik, što potvrđuje i studija UNHCR-a objavljena 2018. godine.⁹

MUP kontinuirano pomaže osobama na zakonitom boravku nepoznatog državljanstva u utvrđivanju njihovog državljanškog statusa kod nadležnih inozemnih tijela.

⁹ UNHCR-IPSOS: Osobe bez državljanstva i osobe izložene riziku gubitka državljanstva u Hrvatskoj.

Vezano uz reguliranje statusa pripadnika romske nacionalne manjine koji imaju čvrstu poveznicu s Republikom Hrvatskom (ili bivšom Socijalističkom Republikom Hrvatskom), u skladu sa zakonskim okvirom, MUP izvještava o podacima o broju postupaka za odobrenje privremenog/stalnog boravka, odnosno zahtjevima za primitak u hrvatsko državljanstvo.

U 2018. godini rješavano je o 247 zahtjeva (radi reguliranja privremenog boravka odnosno stalnog boravka i stjecanja hrvatskog državljanstva). U izvještajnom razdoblju pokrenut je 191 postupak za odobrenje privremenog odnosno stalnog boravka te stjecanje hrvatskog državljanstva te je usvojeno 193 navedenih zahtjeva, s tim da se 56 postupaka odnosilo na zahtjeve iz prethodnih godina.

Od ukupnog broja postupaka koji su bili u tijeku 2018. godine, 205 odnosi se na izdavanje odobrenja za privremeni odnosno stalni boravak, od čega je usvojeno 165 zahtjeva za privremeni boravak te 17 zahtjeva za stalni boravak, a u postupku je rješavanje o 22 zahtjeva za privremeni odnosno stalni boravak, dok je u 1 predmetu obustavljen postupak povodom zahtjeva za odobrenje privremenog boravaka.

Tablica 2 – Podaci o zahtjevima za privremeni/stalni boravak za 2018. godinu

Podaci o zahtjevima za privremeni/stalni boravak za 2018. godinu							
Dobna skupina	Odobren privremeni boravak	Odobren stalni boravak	Odbijeni zahtjevi za privremeni boravak	Odbijeni zahtjevi za stalni boravak	Zahtjevi za privremeni i stalni boravak u postupku	Obustavljeni postupci povodom zahtjeva za odobrenje privremenog/stalnog boravka	Prestanak stalnog boravka
DJECA							
-1	9	1	0	0	0	0	0
1-5	24	1	0	0	1	0	0
5-10	15	0	0	0	1	0	0
10-18	9	2	0	0	2	0	0
Ukupno	57	4	0	0	4	0	0
ŽENE							
18-20	10	0	0	0	0	0	0
20-30	25	3	0	0	1	0	0
30-40	17	0	0	0	2	0	0
40-50	14	2	0	0	3	0	0
50-60	2	3	0	0	0	0	0
60 i više	2	0	0	0	1	0	0
Ukupno	70	8	0	0	7	0	0
MUŠKARCI							
18-20	3	0	0	0	0	0	0
20-30	16	1	0	0	3	1	0
30-40	11	1	0	0	2	0	0
40-50	3	0	0	0	4	0	0
50-60	2	3	0	0	1	0	0
60 i više	3	0	0	0	1	0	0
Ukupno	38	5	0	0	11	1	0

Sveukupno	165	17	0	0	22	1	0
------------------	------------	-----------	----------	----------	-----------	----------	----------

U 2018. godini rješavano je o 42 zahtjeva za primitak u hrvatsko državljanstvo, od čega je usvojeno 11 zahtjeva, odbijeno 11 zahtjeva, izdana su 2 zajamčenja o primitku u hrvatsko državljanstvo, a u postupku je rješavanje 18 zahtjeva za primitak u hrvatsko državljanstvo.

Tablica 3 – Podaci o zahtjevima za primitak u hrvatsko državljanstvo za 2018. godinu

Podaci o zahtjevima za primitak u hrvatsko državljanstvo za 2018. godinu					
Dobna skupina	Usvojen zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo	Odbijen zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo	Izdana zajamčenja o primitku u hrvatsko državljanstvo	Broj zahtjeva za primitak u hrvatsko državljanstvo trenutno u postupku	Zaključkom obustavljeni postupci u predmetima primitka u hrvatsko državljanstvo
DJECA					
-1	0	0	0	0	0
1-5	0	0	0	0	0
5-10	0	0	0	0	0
10-18	0	0	0	0	0
Ukupno	0	0	0	0	0
ŽENE					
18-20	0	0	0	0	0
20-30	4	2	0	4	0
30-40	1	0	0	4	0
40-50	1	1	0	0	0
50-60	0	1	0	2	0
60 i više	0	1	0	1	0
Ukupno	6	5	0	11	0
MUŠKARCI					
18-20	0	0	0	0	0
20-30	0	0	0	1	0
30-40	0	2	0	2	0
40-50	0	1	2	0	0
50-60	3	2	0	2	0
60 i više	2	1	0	2	0
Ukupno	5	6	2	7	0
Sveukupno	11	11	2	18	0

Navedene aktivnosti odvijaju se u okviru redovne djelatnosti MUP-a te se financiraju iz redovnog poslovanja u okviru aktivnosti A 553 131 Administracija i upravljanje.

Vežano uz smanjenje pojavnosti nasilničkog ponašanja prema Romima djelovanjem policije, policija kontinuirano prati i analizira događaje i pojave s elementima nasilja u Republici Hrvatskoj te poduzima odgovarajuće aktivnosti u cilju sprječavanja nasilničkog ponašanja prema Romima, nasilja unutar romske nacionalne manjine te suzbijanja diskriminacije Roma.

Sukladno *Nacionalnoj strategiji*, a u suradnji s ostalim tijelima, policija je odgovorna za djelovanje u cilju provedbe sprječavanja nasilničkog ponašanja prema Romima. Iz analize

proizlazi da nisu zabilježena sustavna nacionalno i rasno motivirana nasilja nad Romima, nego se uglavnom radilo o verbalnom nasilničkom ponašanju mlađih osoba, često pod utjecajem alkohola. Također, zapažena su nasilnička ponašanja i među samim Romima.

Romska nacionalna manjina kao i drugi građani se putem sredstava javnog priopćavanja i na druge načine potiču na prijavljivanje nacionalnog, rasnog i drugih oblika nasilja protiv njih, a svi se poznati slučajevi svakog nasilja evidentiraju i analitički prate te se o tome obavještava ULJPPNM.

Također, s ciljem dosljedne provedbe mjera, policija sukladno sigurnosnoj prosudbi i saznanjima u suradnji sa nadležnim institucijama (državnim odvjetništvima i inspeksijskim službama) intenzivno i dosljedno planira i poduzima policijske mjere i radnje te odgovarajuće aktivnosti u svrhu efikasnog procesuiranja, kao i praćenja tijeka postupka do konačnog sankcioniranja počinitelja svih protupravnih kažnjivih radnji. Policijski službenici u ophodnji u lokalnim sredinama i u suradnji sa romskom nacionalnom manjinom provode proaktivne i preventivne mjere suzbijanja svakog nasilja. Policija provodi i ostale brojne aktivnosti, kao što su neposredni kontakti s građanima te postupanje po prigovorima i pritužbama. Nadalje, policija u suradnji s odgojno-obrazovnim institucijama provodi educiranje i informiranje na temu prevencije diskriminacije i nasilja nad pripadnicima romske nacionalne manjine te na temu promocije tolerancije i pozitivnih životnih ciljeva usmjerenih k jačanju pozitivnih životnih vrijednosti s ciljem osnaživanja pojedinca kako bi postao ravnopravni član zajednice.

Tijekom 2018. godine kroz organizaciju različitih tematskih događanja, odnosno stručnih predavanja, tematskih radionica, javnih kampanja, okruglih stolova i drugih sličnih aktivnosti od strane policije obilježen je Međunarodni dan Roma (8. travnja).

U vezi počinjenja kaznenih djela na štetu Roma, unutar romske nacionalne manjine te od strane Roma prema osobama drugih nacionalnosti, tijekom 2018. godine evidentirano je: 75 kaznenih djela od strane 45 počinitelja drugih nacionalnosti na štetu ukupno 89 osoba romske nacionalne manjine; 142 kaznena djela unutar romske nacionalne manjine, pri čemu je 156 počinitelja romske nacionalne manjine kaznena djela počinilo nad 183 Roma kao oštećenika; 819 kaznenih djela od strane ukupno 1.021 počinitelja romske nacionalne manjine na štetu 543 osobe drugih nacionalnosti te na štetu 237 pravnih osoba, 33 kaznena djela kojima je motiv bio mržnja, od kojih su 2 kaznena djela iz čl. 325. st. 1. Kaznenog zakona¹⁰ „Javno poticanje na nasilje i mržnju“ bila motivirana mržnjom prema pripadnicima romske nacionalne manjine. Za usporedbu, tijekom 2017. godine evidentirano je 71 kazneno djelo na štetu Roma od strane osoba druge nacionalnosti, 154 kaznena djela počinjenih unutar romske nacionalne manjine te 842 kaznena djela počinjena od osoba romske nacionalne manjine prema drugim osobama ili općedruštvenim vrijednostima.

Vezano uz počinjenje prekršaja na štetu Roma, unutar romske nacionalne manjine te od strane Roma prema osobama drugih nacionalnosti, tijekom 2018. godine evidentirano je: 39 prekršaja od strane 38 počinitelja drugih nacionalnosti na štetu ukupno 51 osobe romske nacionalne manjine; 388 prekršaja unutar romske nacionalne manjine, pri čemu je 559 počinitelja romske

¹⁰ Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17 i 118/18

nacionalne manjine prekršaje počinilo nad 644 Roma kao oštećenika; 915 prekršaja od strane ukupno 1.031 počinitelja romske nacionalne manjine na štetu 235 osoba drugih nacionalnosti. Također, za usporedbu, tijekom 2017. godine evidentirana su 53 prekršaja na štetu Roma od strane osoba druge nacionalnosti, 440 prekršaja počinjenih unutar romske nacionalne manjine te 1.571 prekršaj počinjenih od osoba romske nacionalne manjine prema drugim osobama ili općedruštvenim vrijednostima.

Nadalje, vezano uz unapređenje djelotvornosti rada nadležnih tijela u identificiranju, sprečavanju i suzbijanju pojava oblika diskriminacije romske nacionalne manjine putem jačanja administrativnih kapaciteta nadležnih službi kroz obrazovanje odgovarajućih kadrova o svim oblicima diskriminacije i mehanizmima njihovog suzbijanja te jačanje nadzora nad provedbom antidiskriminacijskog zakonodavstva vezano za romsku nacionalnu manjinu ističe se sljedeće: prilikom raspisivanja Natječaja za upis polaznika u Program srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka u 2017/2018. godini, Policijska akademija uputila je dopis Hrvatskome saboru, Klubu zastupnika nacionalnih manjina kojim se zatražilo poticanje pripadnika nacionalnih manjina na prijavu za navedeni natječaj (što je uključivalo i romsku nacionalnu manjinu). O suzbijanju diskriminacije prema romskoj nacionalnoj manjini u Programu srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka, polaznici se educiraju kroz sadržaje u okviru nastavnih predmeta Etika policijskog zvanja, Psihologija, Ustav Republike Hrvatske, pravo EU i ljudska prava.

Kroz stručno usavršavanje policijskih službenika MUP-a u provođenju mjera iz „Protokola o postupanju u slučaju zločina iz mržnje“, provedena je obuka u cilju njihove senzibilizacije u pogledu rada s manjinskim skupinama, posebice pripadnicima romske zajednice, a u cilju boljeg međusobnog razumijevanja i uvažavanja te sprječavanja svih oblika diskriminacije.

Nadalje, Policijska akademija u svom nastavnom programu obuhvaća teme prevencija zločina iz mržnje i prevencija trgovanja ljudima te problematiku zaštite ljudskih prava.

Na temelju svih relevantnih pokazatelja može se zaključiti da je stanje sigurnosti romske nacionalne manjine stabilno. Naime, kaznena i prekršajna problematika vezana uz ovu populaciju ne ukazuje na njihovu iznadprosječnu zastupljenost kao objekata napada. Slijedom navedenog, može se smatrati kako policija zadovoljavajuće poduzima zakonske mjere iz svoje nadležnosti u cilju osiguranja prava i sloboda nacionalnih manjina u skladu s odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Ministarstvo pravosuđa izvještava kako u izvještajnom razdoblju nije provodilo aktivnosti koje se odnose na provedbu edukacija pružatelja pravne pomoći, nadležnih tijela i pripadnika romske nacionalne manjine o Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći i povećanja vidljivosti besplatne pravne pomoći putem informiranja javnosti. Osnovne informacije o sustavu besplatne pomoći, vrstama pravne pomoći i načinu ostvarivanja pravne pomoći, kao i propisani obrasci mogu se pronaći na mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa te na mrežnoj stranici Središnjeg državnog portala. Također, Ministarstvo pravosuđa ima posebnu adresu elektroničke pošte za pitanja vezana uz besplatnu pravnu pomoć na koja se odgovara u što kraćem roku. Uredi državne uprave također na svojim mrežnim stranicama imaju objavljene informacije o sustavu besplatne pravne pomoći kao i propisane obrasce.

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći¹¹ osigurava pristup sudu i nadležnim javnopravnim tijelima svim socijalno i ekonomski ugroženim građanima, na način da se u obzir uzima njihovo imovno stanje. Stoga i pripadnici romske nacionalne manjine u skladu sa Zakonom o besplatnoj pomoći utvrđenim kriterijima ostvaruju pravo na primarnu i sekundarnu pravnu pomoć, kao i svi građani Republike Hrvatske i stranci koji zakonito borave na teritoriju Republike Hrvatske. Ministarstvo pravosuđa u odnosu na praćenje provedbe Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći ne prati podatke o ostvarivanju prava na sekundarnu pravnu pomoć na temelju nacionalne pripadnosti korisnika prava sekundarne pravne pomoći, već se statističko praćenje vodi prema državljanstvu, prebivalištu/boravištu i spolu, kao i vrstama postupaka za koje je odobrena pravna pomoć.

Ministarstvo pravosuđa ističe kako je u 2018. godini dodijelilo iznos od 1.271.974,70 kn za financiranje projekata 13 ovlaštenih udruga i 3 pravne klinike za pružanje primarne pravne pomoći. U sklopu financiranih projektnih aktivnosti nalaze se i aktivnosti koje su usmjerene na suzbijanje svih oblika diskriminacije kao i promociju i zaštitu manjinskih prava te pružanje primarne pravne pomoći osjetljivim društvenim skupinama poput Roma. U prijavama za financiranje projekata pružanja primarne pravne pomoći 3 udruge su posebno istaknule pružanje primarne pravne pomoći Romima.

Nadalje, Ministarstvo pravosuđa izvještava o sljedećim podacima vezano uz sudske postupke vođene temeljem Zakona o suzbijanju diskriminacije. Tako je u odnosu na građanske predmete vezano uz diskriminaciju i osnove diskriminacije primljeno 36 predmeta i riješeno 54, dok je neriješenih predmeta ove vrste bilo ukupno 132. Ukupno je bilo 11 predmeta ove vrste koji su trajali kraće od 12 mjeseci te 43 predmeta u trajanju preko 12 mjeseci. U odnosu na kaznene predmete vezane uz diskriminaciju i osnove diskriminacije ukupno je u 2017. godini primljeno 5 predmeta, riješeno je 5 predmeta te je ostalo 14 neriješenih predmeta. Ukupno je bilo 2 predmet ove vrste u okviru kojeg je postupak trajao do 12 mjeseci te 3 predmeta u okviru kojeg je postupak trajao preko 12 mjeseci. U odnosu na prekršajne predmete vezano uz diskriminaciju i osnove diskriminacije ukupno je primljen 81 novi predmet, riješeno 86 predmeta dok je 70 predmeta ostalo neriješeno. U odnosu na trajanje postupka u 54 predmeta postupak je trajao do 12 mjeseci, a u 32 predmeta preko 12 mjeseci.

Također, Ministarstvo pravosuđa prati i statistiku o zločinima iz mržnje. Tijekom 2018. godine na općinskim sudovima zaprimljeno je 15 predmeta i riješeno 9 predmeta vezanih za kazneno djelo zločin iz mržnje. Na kraju 2018. godine ostalo je neriješeno 26 predmeta ove vrste. U odnosu na trajanje postupaka 7 predmeta je trajalo do 12 mjeseci, a 2 predmeta duže od 12 mjeseci. U odnosu na prekršajna djela vezano uz zločine iz mržnje bilo je ukupno 11 pravomoćnih presuda.

Vezano uz temu zločina iz mržnje te govora mržnje ULJPPNM, kao jednu od najvažnijih mjera na tom području ističe organiziranje ciklusa stručnih seminara o odredbama Kaznenog zakona vezano uz zločin iz mržnje i govor mržnje za suce, odvjetnike, državne odvjetnike, policiju i predstavnike organizacija civilnoga društva, posebno vezano uz zločin iz mržnje prema

¹¹ Narodne novine, 143/13

predstavnicima nacionalnih manjina i zbog spolne orijentacije. ULJPPNM je u suradnji s voditeljima seminara iz redova suda i državnog odvjetništva izradio program seminara te započeo njegovu provedbu. Ciljevi seminara su upoznavanje s problematikom zločina iz mržnje i govora mržnje, zakonodavstvom te pojavnosti u Republici Hrvatskoj, upoznavanje s relevantnom sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava, analiza otvorenih praktičnih pitanja u pogledu činjeničnog i pravnog opisa, indikatora za prepoznavanje zločina iz mržnje, razlikovanja prekršaja i kaznenog djela, utvrđivanja motiva i procesnih prava žrtava u kaznenom i prekršajnom postupku te senzibiliziranje pravosudnih i drugih stručnjaka za problematiku zločina iz mržnje te govora mržnje i odnos prema žrtvama tih kaznenih i prekršajnih djela. Pored navedenog, cilj edukacije je i nastojanje da se razvija zajedničko shvaćanje tematike od strane različitih aktera u sprječavanju i suzbijanju zločina iz mržnje i govora mržnje, što je i razlog koncipiranja zajedničkog programa za suce, državne odvjetnike, policijske službenike, odvjetnike i predstavnike organizacija civilnog društva. Nadalje, važno je istaknuti da je u programu jedan dio seminara namijenjen analizi odluka Europskog suda za ljudska prava. Posebna pažnja posvećena je odluci Europskog suda za ljudska prava u predmetu Škorjanec protiv Hrvatske, s obzirom da se ULJPPNM na taj način uključio u provedbu Akcijskog plana za izvršenje predmetne presude, ali i drugim relevantnim predmetima, poput Šečić protiv Hrvatske. Prvi seminar održan je u suradnji s Pravosudnom akademijom u Zagrebu 7. studenog 2018. godine.

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava te 70. godišnjice Opće deklaracije o ljudskim pravima, ULJPPNM je 10. prosinca 2018. godine organizirao javni skup u Kući Europe u Zagrebu na temu „Govor mržnje u javnom prostoru“, s fokusom na politički prostor. Osim navedenog prigodnog obilježavanja, svrha javnog skupa je bila da se naglasi važnost političke odgovornosti u kontekstu uklanjanja govora mržnje iz javnog prostora. Stoga su za skup odabrani govornici iz redova dužnosnika Hrvatskog sabora, Savjeta te Pravnog fakulteta u Zagrebu. Imajući u vidu važnost osuđivanja govora mržnje na najvišoj političkoj razini, kao i sadržaj preporuke iz paragrafa br.46. *Izješća Europske komisije za borbu protiv rasizma i nesnošljivosti (ECRI) za Republiku Hrvatsku* iz 2018. godine odnosno preporuke br. 4. u okviru Opće političke preporuke ECRI-ja br. 15, ULJPPNM je u okviru javnog skupa predstavio kampanju koja sadrži preporuke za suzbijanje govora mržnje u političkom prostoru, s centralnom porukom kojom se apelira na političare da osude svaki govor mržnje. Za potrebe kampanje, preporuke su tiskane na kartice džepnog formata te putem potpredsjednika Hrvatskog sabora, kao jednom od govornika na skupu, predane tajništvu Hrvatskog sabora. Osim navedenog, ULJPPNM je tijekom javnog skupa podsjetio na kampanju borbe protiv zločina iz mržnje i govora mržnje u okviru koje tiskao naljepnice sa stihovima pjesme Enesa Kiševića „Ljudi su svuda ljudi“, napisanih u ilustraciji krošnje drveta, kao reakciju na isticanje naljepnica sa crtežom obješenog čovjeka i natpisom „Serbian family tree“ u veljači 2017. godine.

ULJPPNM u okviru događaja koje organizira na predmetnu temu redovito podsjeća na navedenu kampanju, a zaseban okrugli stol na temu prijavljivanja zločina iz mržnje i govora mržnje organizirao je 11. lipnja 2018. godine u Kući ljudskih prava, s ciljem da se provede stručna rasprava s predstavnicima organizacija civilnog društva i nadležnih institucija o opsegu

i razlozima neprijavlivanja zločina iz mržnje i govora mržnje te eventualnim mjerama u okviru sustava suzbijanja zločina iz mržnje i govora mržnje koje bi mogle poticajno djelovati na prijavljivanje. Tom prilikom ULJPPNM je okupio stručnjake iz redova nadležnih institucija te predstavnike nevladinih organizacija koje se aktivno bave temom zločina iz mržnje. Osim u samoj raspravi, ULJPPNM je i kroz naknadnu internetsku anketu konzultirao sudionike okruglog stola o aktivnostima koje bi trebalo poduzeti u cilju poticanja žrtava na prijavljivanje zločina iz mržnje i govora mržnje te vodi računa o iznesenim prijedlozima u planiranju budućih aktivnosti, a korišteni su i tijekom izrade programa prethodno opisanog seminara o zločinu iz mržnje i govoru mržnje.

8. UNAPRJEĐENJE PRIKUPLJANJA STATISTIČKIH PODATAKA

Tijekom 2018. godine dovršena je provedba projekta: „*Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma*“, sufinanciranog sredstvima IPA 2012 fonda, koji je za ULJPPNM, kao korisnika, provodio konzorcij ugovaratelja Ecorys Hrvatska d.o.o. i Centar za mirovne studije. Provedba projekta trajala je od 01. veljače 2017. godine do 01. kolovoza 2018. godine. Ugovorena vrijednost projekta je 679.278,35 eura, od čega su 90 % sredstva EU, a 10 % nacionalno sufinanciranje iz sredstava ULJPPNM-a (ukupno: 67.927,84 eura).

Projekt je dijelom utemeljen na nalazima vanjske evaluacije *Nacionalne strategije*, prezentirane 2015. godine, koji su, između ostalog, pokazali da unatoč pozornosti koja se u *Nacionalnoj strategiji* i pratećem *Akcijskom planu* posvećuje pitanjima praćenja i evaluacije, ne postoji sveobuhvatan sustav prikupljanja podataka o provedbi planiranih mjera i ostvarivanju strateških ciljeva. Stoga evaluacijsko izvješće u preporukama ističe potrebu definiranja polaznih (baznih) podataka prema kojima će biti moguće donositi zaključke vezano uz razinu dosegnutih ciljeva definiranih kako provedbenim, tako i strateškim dokumentom, kao i izgradnju kapaciteta za praćenje i evaluaciju putem edukacije relevantnih dionika s posebnim naglaskom na izgradnju kapaciteta pripadnika romske nacionalne manjine (tj. vijeća i predstavnika romske nacionalne manjine te pripadnika romskog civilnog društva) kao logičan preduvjet učinkovite javne politike usmjerene unapređenju položaja romske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske.

Stoga je ULJPPNM ugovorio provedbu potrebnih istraživačko-analitičkih, prezentacijskih i edukacijskih aktivnosti, kao i aktivnosti izrade, uspostave i testiranja web-sučelja za praćenje provedbe *Nacionalne strategije* i pratećeg *Akcijskog plana* kako bi se ispunili preduvjeti za integraciju Roma na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Uvodna konferencija projekta održana je u Zagrebu, 15. ožujka 2017. godine na kojoj su prezentirani ciljevi, svrha i glavne aktivnosti u sklopu projekta.

Sljedeće aktivnosti provodile su se u okviru projekta:

- Istraživanje baznih podataka za praćenje *Nacionalne strategije* i pratećeg *Akcijskog plana*, koje se odvijalo u dvije faze (predistraživanje i istraživanje)

Ciljevi predistraživanja bili su: utvrditi lokacije na teritoriju Republike Hrvatske na kojima živi 30 i više pripadnika romske nacionalne manjine (metode koje su se koristile bile su eksterna (ekspertna) identifikacija – podaci iz Popisa stanovništva, i ostale literature, istraživanja, UNDP atlas i sl.) i interna identifikacija (ključne romske figure procjenjivale su tko su Romi, gdje i koliko ih ima u tri kruga konzultacija); opisati stanovništvo u svakoj zajednici (lokacija, broj romskih kućanstava, jezik, imena ključnih osoba u zajednici i sl.); opisati zajednice (udaljenost od javnih usluga – bolnica, škola, vrtića i sl., komunalna infrastruktura, prometna povezanost); prikupiti podatke za uzorkovanje u istraživanju (gdje i koliko Roma uključiti u anketno istraživanje kako bi uzorak bio reprezentativan). Predistraživanje je provedeno u svibnju i lipnju 2017. godine. Metode istraživanja korištene u predistraživanju bile su popunjavanje predložaka za mapiranje, što je uključivalo razgovore s ključnim osobama u romskim zajednicama (3 osobe

po zajednici) i promatranje (opažanje vidljivih karakteristika lokaliteta poput prometne povezanosti, ekoloških problema i sl. Nadalje, provedeni su intervjui sa 67 ključnih osoba u romskim zajednicama. Predistraživanjem je identificirano i mapirano ukupno 134 lokaliteta u 15 županija Republike Hrvatske na kojima živi više od 30 pripadnika romske nacionalne manjine, a mapiranjem je utvrđeno da na tih 134 lokaliteta živi ukupno 24.524 stanovnika pripadnika romske nacionalne manjine u ukupno 4.599 kućanstava. Također, identificirana su 4 tipa romskih naselja – koncentrirano samostalno naselje, koncentrirano rubno naselje, koncentrirano naselje unutar grada ili sela i disperzirani lokalitet.

Istraživanje se provodilo sa sljedećim ciljevima: definirati polazne vrijednosti za mjerenje učinka *Nacionalne strategije* i pripadajućeg *Akcijskog plana* na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini; utvrditi glavne probleme romskog stanovništva na pojedinim lokacijama; definirati potrebe romskih zajednica, kao i prepreke uključivanju romske nacionalne manjine u na lokalnoj, odnosno regionalnoj i nacionalnoj razini. U istraživanju su korištene sljedeće metode: anketiranje romskog stanovništva u zajednicama na reprezentativnom uzorku u svim zajednicama u kojima žive, 1.550 romskih kućanstava; intervjui s predstavnicima relevantnih institucija na razini lokalne i regionalne samouprave (141 osoba intervjuirana); fokus grupe s predstavnicima jedinica regionalne samouprave i drugih relevantnih institucija (policije, centara za socijalnu skrb, HZJZ i sl. (73 osobe). Istraživanje je provedeno u listopadu i studenom 2017. godine¹².

➤ Nacionalna i regionalne prezentacije rezultata istraživanja

Nacionalna prezentacija istraživanja održana je 4. svibnja 2018. godine u Zagrebu, sa 106 sudionika, dok su regionalne prezentacije održane 19. ožujka u Osijeku (za Vukovarsko-srijemsku, Brodsko-posavsku i Osječko-baranjsku županiju), 27. ožujka u Đurđevcu (za Bjelovarsko-bilogorsku i Koprivničko-križevačku županiju), 9. travnja u Sv. Martinu na Muri (za Međimursku i Varaždinsku županiju), 17. travnja u Rijeci (za Primorsko-goransku i Istarsku županiju) te 24. travnja 2018. godine u Sisku (za Grad Zagreb, Zagrebačku i Sisačko-moslavačku županiju), na kojima su ukupno prisustvovala 194 sudionika.

➤ Razvoj efikasnog web baziranog seta „on-line alata“ za praćenje provedbe *Nacionalne strategije* i pratećeg *Akcijskog plana*

U sklopu projekta razvijeno je web-sučelje, dostupno na adresi: <https://nsur.hr>, kao alat za praćenje koji se sastoji od pregleda akcijskih planova s poveznicama na strateška područja *Nacionalne strategije* te mogućnošću unosa provedbenih mjera, indikatora i njihovih vrijednosti. Web-sučelje sadrži tri razine: (1) razina *Nacionalne strategije*, koja služi dugoročnom praćenju pokazatelja učinka definiranih samom Strategijom te obilježja romske populacije, prikupljenih istraživanjem baznih podataka; (2) razina pojedinačnog akcijskog plana – dio web-sučelja koji će poslužiti kao platforma za izradu godišnjih izvješća o provedbi i na kojem svaki od nositelja unosi podatke o provedbi mjera; (3) razina *Okvira EU za*

nacionalne strategije uključivanja Roma – dio koji je također predviđen kao platforma za izvještavanje po navedenom Okviru. Nositeljima mjera (tijela središnje državne uprave), jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i pojedinim organizacijama romskog civilnog društva izrađena su korisnička imena i lozinke za pristup web-sučelju, a i iste su i navedenim tijelima distribuirane tijekom faze testiranja web-sučelja.

Aktivnosti su započele u 2017. godini, a testiranje i stavljanje u funkciju web-sučelja je obavljeno do kraja provedbe projekta (srpanj 2018.)

- Regionalne fokusirane grupe – s ciljem definiranja regionalnih/lokalnih prioritetnih implementacijskih mjera

Regionalne fokusirane grupe održane su prema sljedećem rasporedu: 20. ožujka 2018. godine u Osijeku (za Vukovarsko-srijemsku, Brodsko-posavsku i Osječko-baranjsku županiju), 28. ožujka 2018. godine u Đurđevcu (za Bjelovarsko-bilogorsku i Koprivničko-križevačku županiju), 10. travnja 2018. godine u Sv. Martinu na Muri (za Međimursku i Varaždinsku županiju), 18. travnja 2018. godine u Rijeci (za Primorsko-goransku i Istarsku županiju) te 25. travnja 2018. godine u Sisku (za Grad Zagreb, Zagrebačku i Sisačko-moslavačku županiju). Ukupno je na 5 fokusiranih grupa sudjelovalo 140 sudionika: 35 pripadnika romske nacionalne manjine, 76 predstavnika javnih ustanova, 17 predstavnika JL/P(R)S, 4 predstavnika nevladinih organizacija, 4 anketara i 4 predstavnika ULJPPNM-a. Svrha rasprave u fokusiranim grupama bila je prepoznati ključne probleme i nedostatke u svakodnevnom životu romske zajednice te definirati provedbene mjere s ciljem poboljšanja stanja u područjima obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja te položaja žena i mladih u romskoj zajednici.

- Treninzi za zaposlenike tijela državne uprave i regionalne/lokalne samouprave te romske aktiviste (uključene u izvještavanje o provedbi Nacionalne strategije) o upotrebi web baziranih „on-line alata“

Treninzi su održani prema sljedećem rasporedu: 5. i 6. lipnja 2018. godine u Poreču, za 21 sudionika; 12. i 13. lipnja 2018. godine u Biogradu na Moru, za 26 sudionika te 3. i 4. srpnja 2018. godine u Cavtatu za 29 sudionika. Na treninzima su sudjelovali djelatnici tijela državne uprave zaduženi za izvještavanje po *Nacionalnoj strategiji* i pratećem *Akcijskom planu*, predstavnici jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te predstavnici organizacija civilnog društva.

Završna konferencija projekta održana je 11. srpnja 2018. godine u Zagrebu na kojoj su predstavljeni glavni rezultati projekta te provedene konzultacije s dionicima događanja s ciljem definiranja budućih aktivnosti temeljem prezentiranih rezultata. Dan uoči završne konferencije, 10. srpnja 2018. godine, u Zagrebu je organizirana fokusirana grupa o prioritetima uključivanja Roma u Republici Hrvatskoj. Fokusirana grupa imala je za cilj predstavljanje preporuka nastalih na regionalnim fokusiranim grupama (ožujak-travanj 2018. godine) te validaciju preporuka relevantnih za provedu budućih aktivnosti uključivanja Roma. Također, na fokusiranoj grupi predstavljene su, i s nastalim preporukama, uspoređene i preporuke ECRI-a iz svibnja 2018. godine. Sudionici fokusirane grupe bili su predstavnici tijela državne uprave –

nositelji mjera *Nacionalne strategije* i pratećeg *Akcijskog plana*, predstavnici Pučke pravobraniteljice i posebnih pravobraniteljica, predstavnici međunarodnih organizacija te predstavnici romskog civilnog društva.

Na kraju projekta, u srpnju i kolovozu 2018. godine, široko su distribuirane publikacije rezultata istraživanja i priručnika za korištenje web-sučelja i objavljene na više mrežnih stranica¹³. Publikacija *Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka* distribuirana je na 371 adresu unutar Republike Hrvatske (vijeća i predstavnici romske nacionalne manjine, jedinice lokalne samouprave, jedinice regionalne samouprave, tijela državne uprave, organizacije civilnog društva, članovi akademske zajednice) te 63 adrese izvan Republike Hrvatske (zemlje kandidatkinje za EU, EU agencije, EK, Vijeće Europe). Uz dvije iznimno pozitivne znanstvene recenzije, publikacija je uvrštena u hrvatsku znanstvenu bibliografiju. *Priručnik za praćenje Nacionalne strategije za uključivanje Roma* distribuiran je na 272 adrese unutar Republike Hrvatske (vijeća i predstavnici romske nacionalne manjine, jedinice lokalne samouprave, jedinice regionalne samouprave, tijela državne uprave, organizacije civilnog društva, članovi akademske zajednice) te 12 adresa izvan Republike Hrvatske (zemlje kandidatkinje za EU, EU, EU agencije, EK, Vijeće Europe).

Projekt je privukao znatnu pozornost kao model najbolje prakse i interes za šire predstavljanje već su iskazali Agencija EU za temeljna prava (FRA) koja ga je prikazala u svom godišnjaku za 2018. godinu kao i Vijeće Europe te će ULJPPNM u svibnju 2019. godine na ovu temu ugostiti tematski posjet CAHROM-a na temu mapiranja i prikupljanja podataka u svrhu praćenja učinkovitosti nacionalnih politika. Na 39. zasjedanju Vijeća za ljudska prava, na *side event*u o inkluziji Roma „Neriješeni zadaci za uključivanje romskog stanovništva“, a čiji je pokrovitelj, uz Španjolsku i Irsku bila i Republika Hrvatska (25. rujna 2018.), stalna predstavica Republike Hrvatske pri UN-u je kao panelistica iznijela hrvatska iskustva o participaciji Roma u javnom i političkom životu, predstavila ključne nacionalne dokumente vezane za promicanje i zaštitu pripadnika romske nacionalne manjine kao i studiju „*Uključivanje Roma u Hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka*“. Istraživačice su redovito pozivane predstaviti metodologiju, provedbu i rezultate istraživanja baznih podataka na znanstvenim i stručnim skupovima.

Provedbom ovog projekta učinjen je ključni iskorak na području prikupljanja i praćenja podataka kao podloge za daljnje unaprjeđenje relevantnih politika zasnovanih na činjenicama te će bazni podaci prikupljeni u okviru projekta poslužiti i kao temelj uspostave učinkovitog sustava praćenja provedbe *Nacionalne strategije* i pratećeg *Akcijskog plana*. Nalazi istraživanja će poslužiti kao podloga za stručne analize koje će pridonijeti daljnjem razvoju relevantnih politika temeljenih na dokazima, kako sektorskih, tako i budućih instrumenata posvećenih unaprjeđenju položaja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, osobito u novom programskom periodu. Podaci će, u tom kontekstu, biti iznimno relevantni i na lokalnoj

¹³ Rezultati istraživanja su dostupni na sljedećoj poveznici:

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Uklju%C4%8Divanje%20Roma%20u%20hrvatsko%20dru%C5%A1tvo%20-%20istra%C5%BEivanje%20baznih%20podataka.pdf>

razini, pružajući jasnu sliku dosadašnjih postignuća i glavnih predstojećih izazova, ali i kao znanstveno utemeljena podloga za alociranje primjerenih resursa, izrađena uz široko sudjelovanje i potporu svih dionika.

9. USKLAĐENOST PROGRAMA S MEĐUNARODNIM STANDARDIMA TE PRIHVAĆENIM UGOVORIMA NA PODRUČJU LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA

Republika Hrvatska je u velikoj mjeri već usklađena s međunarodnim standardima na području ljudskih i manjinskih prava, a što je rezultat kontinuiranog procesa uključivanja naprednih standarda kako u hrvatsko zakonodavstvo tako i u njegove strateške dokumente kao i njihove učinkovite provedbe u nacionalnom okviru. U tom smislu, Republika Hrvatska redovito podnosi nacionalna izvješća mehanizmima koji su utemeljeni na sustavu: ugovornih tijela UN-a na području ljudskih prava, specijalnih procedura Vijeća za ljudska prava kao i Univerzalnog periodičkog pregleda Vijeća za ljudska prava (UPR). Također, Republika Hrvatska redovito podnosi i nacionalna izvješća mehanizmima i tijelima regionalnih međunarodnih organizacija kao što su Vijeće Europe i OEES te EU i njenim tijelima (primjerice Agenciji Europske unije za temeljna prava).

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (u daljnjem tekstu: MVEP) u skladu s vanjskopolitičkim djelovanjem i prioritetima nastavlja s aktivnim praćenjem razvoja i provedbe međunarodnih standarda na području promicanja i zaštite ljudskih prava pripadnika romske nacionalne manjine na svim relevantnim međunarodnim forumima, zalažući se za promicanje i ostvarenje njihovih prava kao i za učinkovitu zaštitu na načelima nediskriminacije.

U skladu s definiranim prioritetima vanjske politike, MVEP aktivno potiče razvoj i promicanje međunarodnih standarda kao i njihovu primjenu na području ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika romske nacionalne manjine. MVEP na nacionalnoj razini prati primjenu međunarodnih standarda koji se odnose na prava romske nacionalne manjine te također koordinira te podnosi izvješća nadležnim međunarodnim tijelima prema relevantnim međunarodnim ugovorima na području ljudskih prava.

Predstavnici MVEP-a aktivno sudjeluju u radu međunarodnih organizacija koje se bave ljudskim pravima, uključujući i pravima romske nacionalne manjine. Područje promicanja i zaštite manjinskih prava, uključujući i onih romske nacionalne manjine, kontinuirano je u fokusu bilateralnih odnosa Republike Hrvatske s drugim državama, posebice s državama u njenom susjedstvu.

Kroz djelovanje Stalnog predstavništva Republike Hrvatske pri Vijeću Europe, MVEP aktivno sudjeluje u radu Vijeća Europe koji je usmjeren na razvoj politika na području zaštite prava nacionalnih manjina, uključujući i romsku nacionalnu manjinu.

U 2018. godini, zahvaljujući po prvi puta predsjedanju Republike Hrvatske Odborom ministara Vijeća Europe, Republika Hrvatska je u području promicanja i zaštite prava nacionalnih manjina intenzivirala svoje aktivnosti te je promicanja i zaštite prava nacionalnih manjina odredila jednim od prioriteta hrvatskog predsjedanja. Naime MVEP je, nakon provedenih konzultacija na nacionalnoj razini, odredilo učinkovitu zaštitu prava nacionalnih manjina i ranjivih skupina kao jedan od prioriteta šestomjesečnog hrvatskog predsjedanja Odborom ministara Vijeća Europe (svibanj – studeni 2018. godine), pri čemu je osobita pozornost posvećena položaju nacionalnih manjina, promicanju služenja manjinskim i regionalnim jezicima kao i pitanju integracije pripadnika romske nacionalne manjine.

U organizaciji Vijeća Europe i ULJPPNM-a 18. i 19. lipnja 2018. održana je konferencija na visokoj razini, posvećena obilježavanju 20. obljetnice stupanja na snagu najvažnijih regionalnih instrumenata na ovom području - *Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina* i *Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima*. Visoki skup s više od 200 sudionika otvorili su potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i ministrica vanjskih i europskih poslova, mr.sc. Marija Pejčinović-Burić i glavni tajnik Vijeća Europe, Thornbjorn Jagland. Na konferenciji je analizirana uspješnost dosadašnje provedbe navedenih instrumenata u državama strankama te su iznijeta stajališta vlada kao i prijedlozi za poboljšanje iz perspektive stručnjaka. Naglasak je bio i na jačanju mehanizma praćenja političkih, društvenih i tehnoloških razvojnih postignuća koja oblikuju položaj nacionalnih manjina i manjinskih jezika kao i na izazovima digitalizacije za pripadnike nacionalnih manjina. Posebice se ističu rasprave vezane za: depolitizaciju pitanja nacionalnih manjina; monitoriranje, kao značajnu kariku u zaštiti nacionalnih manjina; potrebu novih ratifikacija i jačanje prihvaćenih obveza država stranaka, uz uvažavanje specifičnosti pojedinih država; jačanje dijaloga između nadležnih odbora koji prate primjenu konvencija i država stranaka. Republici Hrvatskoj je upućena zahvala za izbor prioriteta odnosno privrženost provedbi ovih instrumenata te je istaknuto kako će rezultati konferencije pridonijeti daljnjem poboljšanju zaštite nacionalnih manjina.

Uz navedenu konferenciju ULJPPNM je u suradnji s Vijećem Europe organizirao i stručni seminar „Od obrazovanja do zapošljavanja romske mladeži-ključni korak u uključivanju Roma“ (25. i 26. rujna 2018., Brijuni). Cilj je bio potaknuti raspravu o povezanosti edukacije s kvalitetnijim socijalnim i ekonomskim uključivanjem Roma. Prezentirane su aktivnosti vezane za NEET populaciju, aktivnosti poduzete na paneuropskoj razini te iskustva članica EU i kandidatkinja kao i drugih članica Vijeća Europe. Seminar je okupio predstavnike Odbora stručnjaka Vijeća Europe za pitanja Roma i putnika (CAHROM), međunarodnih organizacija, akademske zajednice i drugih stručnjaka, nadležnih tijela s nacionalne, regionalne i lokalne razine, romske nacionalne manjine i civilnog društva

Stalno predstavništvo Republike Hrvatske pri Vijeću Europe je tijekom 2018. nastavilo sa sudjelovanjem na sastancima radnih tijela Vijeća Europe na kojima se raspravlja te donose odluke koje se odnose na prava pripadnika romske nacionalne manjine te je o istom izvještavalo nadležna tijela. Slijedom navedenog, nastavno na danu potporu u 2017. godini Europskom institutu Roma za umjetnost i kulturu (ERAC), u 2018. nastavljeno je s praćenjem aktivnosti i odluka vezanih za ERAC, posebice njegov status i početak rada kao neprofitnog udruženja kao i s praćenjem stanja u Ukrajini odnosno slučajeva nasilja nad Romima.

U 2018. Vijeće Europe je usvojilo *Izvešće o provedbi Tematskog akcijskog plana za uključivanje Roma i Putnika, 2016. - 2019.* s pregledom stanja travanj 2017. - travanj 2018. Izvešće se, u odnosu na Republiku Hrvatsku, kritički osvrće na slučajeve trgovanja romskom djecom u svrhu prisilnog prosjačenja kao i rane/prisilne brakove romskih djevojčica te porast stope napuštanja škole, ali bilježi i pozitivne korake, kao što su: tečaj HELP programa s ciljem borbe protiv rasizma i ksenofobije i radionicu u studenom 2017. za obuku mladih Roma za jačanje vještina i kompetencija za samostalno organiziranje i sudjelovanje u društvu (ULJPPNM i Mreža mladih Hrvatske).

U okviru redovnog programa Vijeća Europe, 20.-21. lipnja 2018. održan je 5. dijalog Vijeća Europe s civilnim društvom Roma i Putnika o političkom sudjelovanju, s ciljem: a) jačanja i bolje vidljivosti u politici i javnim aktivnostima; b) borbe protiv marginalizacije, izolacije i diskriminacije Roma i Putnika; c) jačanja kapaciteta OCD Roma i Putnika za identifikaciju strategija i dobrih praksa. Ravnatelj ULJPPNM-a je predstavio prioritete predsjedanja i doprinos ULJPPNM-a u kontekstu hrvatskog predsjedanja te izvijestio o sudjelovanju predstavnika romske nacionalne manjine u političkom i društvenom životu.

MVEP aktivno sudjeluje u radu OESS-a i redovitom godišnjem Provedbenom sastanku ljudske dimenzije (na jesen) u Varšavi (HDIM) na kojem predstavlja rezultate koje je Republika Hrvatska ostvarila u procesu usklađivanja domaćeg zakonodavstva s različitim EU politikama na području promicanja i zaštite prava pripadnika nacionalnih manjina.

Stalna misija Republike Hrvatske pri OESS-u, UN-u i međunarodnim organizacija u Beču prati djelovanje OESS-a te se putem iste redovito dostavljaju odgovori na upitnike OESS-a, primjerice o uključenosti Roma i Sinta u javni i politički život, objavljenom u Trećem izvješću „*Za Rome s Romima: jačanje sudjelovanja u političkom društvenom životu*“¹⁴. Također, Misija je sudjelovala na sastancima HDIM-a, koji je u travnju 2018. godine obradio temu obrazovanja djevojčica kod Roma i Sinta kao i na sastanku u prosincu povodom 15. obljetnice usvajanja *Akcijskog plana OESS-a o poboljšanju stanja Roma i Sinti* s temom poboljšanja njihovog sudjelovanja u privatnom i javnom životu.

Vezano uz djelovanje EU, MVEP kontinuirano podupire dokument „*Okvir EU za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. godine*“ kojim se traži snaženje mjera na području obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva i stanovanja u kontekstu smanjivanja postojećeg jaza u odnosu na integraciju predstavnika romske nacionalne manjine.

Vezano uz UN, Republika Hrvatska podržava i glasuje za inicijative koje pozitivno adresiraju provedbu svih aspekata zaštite i promicanja prava nacionalnih manjina, kao i one koje zagovaraju borbu protiv stigme, diskriminacije i zločina iz mržnje.

Na 37. Zasjedanju Vijeća za ljudska prava (ožujak 2018.) Republika Hrvatska je sudjelovala u interaktivnom dijalogu s posebnim izvjestiteljem za manjinska pitanja te podržala pristup u zaštiti manjina koji je zasnovan na nediskriminirajućim osnovama. Pri tome se, glede promicanja i zaštite manjinskih prava izvijestilo o napretku u nacionalnom okviru, posebice u korist djelovanja spram mladih Roma i njihovog uključivanju u društvu kao i o aktivnostima u kontekstu osnaživanja Romkinja. Nastavno na tradiciju, Republika Hrvatska je kosponsorirala rezoluciju o pravima nacionalnih manjina kojom se državama preporučuje poduzimanje brojnih mjera za unaprjeđenje prava pripadnika nacionalnih manjina.

Na 39. zasjedanju Vijeća za ljudska prava, na *side event*u o inkluziji Roma „Neriješeni zadaci za uključivanje romskog stanovništva“, a čiji je pokrovitelj, uz Španjolsku i Irsku bila i Republika Hrvatska (25. rujna 2018.), stalna predstavnik Republike Hrvatske pri UN-u je kao panelistica iznijela hrvatska iskustva o participaciji Roma u javnom i političkom životu, predstavila je ključne nacionalne dokumente vezane za promicanje i zaštitu pripadnika romske

¹⁴ <https://www.osce.org/odihr/406322>

nacionalne manjine s perspektivom izrade nove sveobuhvatne nacionalne strategije za Rome za sljedeće petogodišnje razdoblje, a koja će se temeljiti i na posebnoj studiji iz 2018. godine „Uključivanje Roma u Hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka“. U pripremi je sudjelovalo preko 100 suradnika te je namjera, između ostaloga, bila pružiti analitičku podlogu za kreiranje kratkoročnih i dugoročnih prioriteta na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Republika Hrvatska provodi preporuke međunarodnih tijela koja prate ostvarivanje prava nacionalnih manjina, uključujući i prava romske nacionalne manjine. Nakon uspješnog predstavljanja drugog nacionalnog izvješća prema UPR-u (2015.), Republika Hrvatska nastavlja s provedbom njegovih preporuka koje se odnose na poboljšanje prava romske nacionalne manjine, kao što su: borba protiv diskriminacije, unaprjeđenje pristupa obrazovanju djece pripadnika romske nacionalne manjine i pomoć pri ostvarivanju njihovih zajamčenih prava. U 2018. dovršilo je proces koordinacije izrade Među-izvješća za UPR koji će početkom 2019. biti dostavljen Vijeću za ljudska prava, a u kojem su zastupljene i teme vezane za promicanje i zaštitu prava romske nacionalne manjine.

ULJPPNM ima ulogu kontaktne točke za praćenje provedbe strateških mjera od strane nositelja mjera i drugih uključenih aktera i dionika. Također, ULJPPNM je i nacionalna kontakt točka za Rome u kontekstu nacionalnih strategija za integraciju Roma na razini Europske unije te je u lipnju 2018. godine EK je podneseno godišnje izvješće o napretku integracije pripadnika romske nacionalne manjine za 2017. godinu. Između ostalog, ULJPPNM sudjeluje u izradi dokumenata EU koji se odnose na romsku nacionalnu manjinu i programskim aktivnostima EK. Tako je i 2018. godine, zajedno s drugim nadležnim tijelima, sudjelovao u radu mreže Nacionalnih kontakt točaka za Rome, izradi *Srednjoročne evaluacije provedbe Okvira EU za nacionalne strategije uključivanja Roma*¹⁵ i prateće *Komunikacije Komisije Europskom parlamentu i Vijeću*¹⁶. Cilj studije je procjena statusa provedbe *Okvira EU* u 27 država članica od 2011. godine, posebice izmjeriti opseg u kojem je postignut cilj unaprjeđenja pristupa Roma obrazovanju, zapošljavanju, zdravlju i stanovanju u Europskoj uniji. Zaključci konstatiraju kako je *Okvir EU* potakao općenito pozitivne trendove u smislu struktura, procesa i ishoda, uz supstancijalni napredak u obrazovanju, nešto napretka u zapošljavanju i zdravlju, dok druga područja, kao što je stanovanje, zaostaju. Jaz između Roma i većinskog stanovništva i nadalje je veoma visok, a napredak različit u državama članicama. Diskriminacija i nadalje zabrinjava iako je smanjena u nekim sektorima. Izvješća ukazuju da se u brojnim zemljama povećava broj djela motiviranih mržnjom i fizičkog nasilja motiviranog anticiganizmom.

¹⁵ <https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/a1e33b4f-17af-11e9-8d04-01aa75ed71a1>

¹⁶ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću: Izvješće o evaluaciji okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. COM/2018/785 final
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52018DC0785>

U radu Europske platforme za Rome, održane 8. i 9. listopada 2018. godine u Bruxellesu, sudjelovao je i ravnatelj ULJPPNM-a, kao i na konferenciji o anticiganizmu, održanoj u okviru predsjedanja Austrije Vijećem EU u studenom 2018. u Beču¹⁷.

U kontekstu anticiganizma, vrijedno je zamijetiti i kako je Grad Sisak u 2018. godine bio stoti potpisnik *Deklaracije gradonačelnika i izabranih lokalnih i regionalnih predstavnika u državama članicama Vijeća Europe protiv anticiganizma*.¹⁸

U okviru ovih aktivnosti nastavljena je i međunarodna suradnja s tijelima Vijeća Europe (CAHROM), OESS-ODIHR, drugim mrežama (EURoma) i organizacijama (UNICEF) te su postignuća Republike Hrvatske i preostali izazovi redovito prezentirani i na međunarodnoj razini. Suradnja u okviru EU nastavljena je kroz mrežu Nacionalnih kontakt točaka za Rome.

Tijekom posjeta visokog povjerenika OESS-a za nacionalne manjine, Lamberta Zanniera u Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina 3. rujna 2018. godine održan je sastanak tijekom kojeg je ravnatelj Ureda prikazao i aktivnosti u provedbi Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020.

¹⁷ <https://coherentsite.files.wordpress.com/2019/05/conference-on-anti-gypsyism-how-to-address-anti-gypsyism-in-a-post-2020-eu-roma-framework-expert-recommendations.pdf>

¹⁸ http://www.roma-alliance.org/uploads/bloc587/declaration_croatian.pdf

Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje 2013. - 2020.

Vlada Republike Hrvatske osnovala je Povjerenstvo (NN 86/13, 126/13, 40/14, 44/16 i 37/17), u svrhu praćenja provedbe cjelokupnog operativnog dijela *Nacionalne strategije*.

Predsjednica Povjerenstva bila je mr.sc. Marija Pejčinović Burić, potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i ministrica vanjskih i europskih poslova, zamjenik predsjednika je zastupnik romske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru, a članovi Povjerenstva su iz reda predstavnika nadležnih državnih tijela i jednakog broja predstavnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Zadaće Povjerenstva su: sustavno praćenje i koordiniranje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma; predlaganje mjera za unaprjeđenje provođenja *Nacionalne strategije* i Akcijskog plana; izrada preporuka, mišljenja, stručnih obrazloženja i izvješća te smjernica u vezi s provedbom *Nacionalne strategije*; predlaganje izmjena i dopuna *Nacionalne strategije*; praćenje rasporeda i utroška sredstava za provođenje *Nacionalne strategije* za koju se sredstva izdvajaju iz državnog proračuna; raspodjeljivanje financijskih sredstva za rješavanje problema i teškoća života pripadnika romske nacionalne manjine. Sukladno Odluci o osnivanju Povjerenstva u rad Povjerenstva mogu se uključiti i predstavnici drugih tijela i institucija, odnosno stručnjaci koji nisu članovi Povjerenstva, ukoliko za to postoji potreba. Administrativno-stručne poslove za Povjerenstvo obavlja ULJPPNM.

Tijekom 2018. godine održane su tri sjednice Povjerenstva, 23. svibnja, 25. srpnja i 28. studenog 2018. godine. Svim sjednicama Povjerenstva predsjedala je mr.sc. Marija Pejčinović Burić, potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i ministrica vanjskih i europskih poslova, a 3. sjednici Povjerenstva, održanoj 23. svibnja 2018. godine, nazočio je i predsjednik Vlade Republike Hrvatske, mr.sc. Andrej Plenković, koji je izrazio zadovoljstvo činjenicom što je g. Tahiri imenovan ravnateljem Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, što je i poruka romskoj zajednici u Hrvatskoj da postoje kvalitetni kadrovi koji na razini Vlade mogu voditi ovaj proces, koji obuhvaća unutarnjopolitičke, ali i brojne međunarodne aktivnosti. Naveo je kako su za provedbu politika usmjerenih na poboljšanje položaja romske nacionalne manjine osigurana značajna sredstva na nacionalnoj razini, dok dio osiguravaju jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Kao najvažnije područje ostvarivanja preduvjeta za integraciju i izjednačavanje šansi romske nacionalne manjine istaknuo je područje obrazovanja, gdje je potrebno nastaviti poduzimati aktivnosti s ciljem zadržavanja djece u obrazovnom sustavu te stvaranja ozračja tolerancije u društvu, koje će Vlada operativno i financijski podržati.

Na sjednicama Povjerenstva izložene su informacije o Izvješću ECRI-a, unaprijeđeni su kriteriji za utvrđivanje financijske pomoći za romsku nacionalnu manjinu, prihvaćen Nacrt *Izvješća o provedbi Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine, za 2016. i 2017. godinu* te doneseni zaključci kojima je dana daljnja potpora provedbi *Nacionalne strategije* i *Operativnog programa za romsku nacionalnu manjinu, Zaključak o nastavku legalizacije romskih naselja i područja naseljenih Romima u Republici Hrvatskoj* te potpori izgradnji Memorijalnog centra romskim žrtvama Drugog svjetskog rata u Ušticama.

Povjerenstvo je raspodijelilo financijska sredstva temeljem *Kriterija za utvrđivanje financijske pomoći za poboljšanje uvjeta i kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj* u ukupnom iznosu od 142.072,70 kn, u svrhu sufinanciranja sanacije stambene zgrade u kojoj živi više obitelji pripadnika romske nacionalne manjine, plaćanja prehrane za učenike, sufinanciranja nabavke didaktičke opreme za dječji vrtić te sufinanciranja troškova obrazovanja odraslih. Sredstva za rad Povjerenstva osigurana su u Državnom proračunu, na poziciji ULJPPNM-a, A513030 Programi za Rome.

Radna skupina Povjerenstva razmatra i predlaže unaprjeđenja provedbe *Nacionalne strategije* te priprema prijedloge i zaključke za sjednice Povjerenstva. Radnu skupinu čine zastupnik romske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru, predstavnici nadležnih ministarstava, član Povjerenstva predstavnik ULJPPNM-a te članovi Povjerenstva iz reda pripadnika romske nacionalne manjine. Tijekom 2018. godine održane su 4 sjednice Radne skupine Povjerenstva, 20. veljače, 27. lipnja, 13. srpnja i 19. studenog, kao i tematski sastanci Radne skupine Povjerenstva s tijelima državne uprave nadležnim za područja energetike, zaštite okoliša i obrazovanja.

Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020., za 2019. i 2020. godinu

ULJPPNM je 2018. godine provodio aktivnosti za ostvarenje ciljeva *Nacionalne strategije* te je pristupio reviziji *Nacionalne strategije* izradom novog *Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine, za 2019. i 2020. godinu*, (u daljnjem tekstu *Akcijski plan za 2019. i 2020. godinu*).

Akcijski plan za 2019. i 2020. godinu u nacrtnoj je verziji priređen na temelju aktivnosti provedenih u okviru dva projekta ULJPPNM-a: „Platforma za uspješnu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma“ uz financijsku podršku UNICEF - Ureda Hrvatska i „Nacionalna platforma za Rome“ uz financijsku podršku Opće uprave za pravosuđe i potrošače EK. Nacrtna verzija *Akcijskog plana za 2019. i 2020. godinu* integrira sve dogovore postignute u navedenim aktivnostima. Proces finalne izrade i usvajanja dokumenta bio je zaustavljen do usvajanja *Operativnih programa za nacionalne manjine za razdoblje 2017. – 2020. godine* jer je u okviru *Operativnog programa za romsku nacionalnu manjinu* predviđena, između ostaloga, i revizija *Nacionalne strategije* te unaprjeđivanje rada Povjerenstva s posebnim naglaskom na pitanja obrazovanja, socijalne integracije, zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja. *Akcijski plan za 2019. i 2020. godinu* zadržao je postojeći okvir s obzirom da su rezultati vanjske evaluacije pokazali da strateški okvir Republike Hrvatske u pravilu pokriva više strateških područja u odnosu na strateške okvire većine država s većim brojem pripadnika romske nacionalne manjine, tadašnjih članica *Desetljeća za uključivanje Roma*, da nitko od dionika evaluacije ni u jednom trenutku nije osporio relevantnost osam strateških područja, a povrh toga da dokument predstavlja primjer dobre prakse kako zbog pristupa temi rodni pitanja tako i u kontekstu uključivanja područja s ciljem unaprjeđenja prikupljanja statističkih podataka.

Izmjene kojima se revidira strateški dokument učinjene su u jednom poglavlju, i to upravo u onom koji i jest raritet hrvatskog nacionalnog okvira u odnosu na strateške okvire drugih država članica EU. Riječ je o strateškom području „Unaprjeđenje prikupljanja statističkih podataka“, a povod njegove revizije nalazi se u rezultatima vanjske evaluacije. Stoga su posebni ciljevi strateškog područja redefinirani kako slijedi: Posebni cilj 1 – Osnažiti provedbu *Nacionalne strategije* na lokalnoj i regionalnoj razini; Posebni cilj 2 - Unaprijediti sustav praćenja provedbe *Akcijskog plana za 2019. i 2020. godinu*. te praćenje učinka nacionalnih intervencija u kontekstu integracije pripadnika romske nacionalne manjine; Posebni cilj 3 - Unaprijediti i osnažiti koordinativnu ulogu ULJPPNM-a.

Financijski pokazatelji provedbe

U Državnom proračunu Republike Hrvatske za provođenje *Nacionalne strategije* u 2018. godini na pozicijama nadležnih tijela i nositelja mjera utrošena su sredstva u ukupnom iznosu od 32.571.074,13 kn, čime se nastavio trend povećanja izdvajanja sredstava, s obzirom da je u 2017. godini utrošeno ukupno 25.607.617,33 kn.. Navedenim izdvajanjima treba pridodati i sredstva onih tijela državne uprave koja u svojim proračunima nemaju definirane posebne aktivnosti za provedbu *Nacionalne strategije*, a provode mjere u okviru svojih redovnih djelatnosti poput Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva uprave, Ministarstva pravosuđa i dr., sredstva fondova EU (IPA programi, ESI fondovi, FEAD i sl.) i ostalih donatora te sredstva koja se izdvajaju na razini JL/P(R)S.

Tablica 4 – Prikaz utroška financijskih sredstava za provedbu Nacionalne strategije u 2018. godini*

Strateško područje	Nadležno tijelo	Aktivnost u DP	Iznos
Obrazovanje			12.623.229,88 kn
	AZOO	A733003	1.500,00 kn
	MZO	A767015	6.541.829,88 kn
		A579000	1.706.000,00 kn
		A767003	3.212.200,00 kn
		A679066	227.000,00 kn
		A580014	875.700,00 kn
		A577137	56.000,00 kn
Zapošljavanje i uključivanje u gospodarski život			10.332.890,71 kn
	HZZ	A689027	10.332.890,71 kn
Zdravstvena zaštita			40.000,00 kn
	Ministarstvo zdravstva	A789006	40.000,00 kn
Prostorno uređenje, stanovanje i zaštita okoliša			2.600.490,90 kn
	MGIPU	A576199	100.000,00 kn
	MGIPU	A538050	1.650.490,90 kn
	Savjet	A732003	850.000,00 kn
Uključivanje romske nacionalne manjine u kulturni i društveni život			6.584.158,82 kn
	ULJPPNM	A513002	4.608.040,12 kn
		A513030	1.257.353,12 kn
		A513041	4.043,58 kn
	Savjet	A732003	508.942,00 kn
	Ministarstvo kulture	A781002	65.980,00 kn
		A565033	15.000,00 kn
		A565034	89.800,00 kn
		A565030	35.000,00 kn

Unaprjeđenje prikupljanja statističkih podataka			251.231,12 kn
	ULJPPNM	A513046 (izvor 12)	251.231,12 kn
Povjerenstvo			142.072,70 kn
	ULJPPNM	A513030 (3661)	92.072,70 kn
		A513030 (3631)	50.000,00 kn
SVEUKUPNO:			32.571.074,13 kn

*Napomena: sredstva za strateška područja koja nisu navedena u tablici nije moguće iskazati na razini aktivnosti Državnog proračuna, odnosno provedbu tih aktivnosti nadležna tijela financirala su iz redovne djelatnosti ili se radi o aktivnostima financiranim sredstvima ESI fondova, gdje u većini slučajeva nije moguće iskazati precizan utrošak sredstava isključivo za romsku nacionalnu manjinu. Također, u području Zdravstvena zaštita aktivnosti su se financirale iz proračuna JL/P(R)S.

Zaključak

Tijekom 2018. godine nastavljene su aktivnosti koje resorna tijela provode u svrhu ostvarivanja ciljeva *Nacionalne strategije* i u većini je područja zabilježen daljnji napredak u kontinuiranoj provedbi aktivnosti koje imaju za cilj poboljšanje položaja pripadnika romske zajednice u Republici Hrvatskoj te se nadalje u Državnom proračunu povećavaju financijska sredstva za ostvarenje ciljeva *Nacionalne strategije*. Ti rezultati su vidljivi i u detaljnim izvješćima o provedbi *Nacionalne strategije*, javno dostupnim na mrežnim stranicama Ureda¹⁹, a na 131. sjednici Vlade Republike Hrvatske, održanoj 13. prosinca 2018. godine usvojeno je izvješće o provedbi *Nacionalne strategije* za 2016. i 2017. godinu

Nacrtna verzija *Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije* je u listopadu 2017. godine distribuirana središnjim tijelima državne uprave na nadopunu, u skladu i s prethodno definiranim aktivnostima u *Operativnim programima za nacionalne manjine za razdoblje 2017. – 2020. godine* tj. *Operativnom programu za romsku nacionalnu manjinu*. ULJPPNM je u ožujku 2018. godine održao sedam radnih sastanaka s predstavnicima nadležnih tijela i predstavnicima SRRH „KALI SARA“ prema temama *Akcijskog plana*, kako bi se dodatno osnažila provedba i sinergija ova dva dokumenta. Po zaprimanju korekcija mjera od strane nadležnih tijela ULJPPNM je objedinio dokument, proveo savjetovanje sa zainteresiranom javnošću, a Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma uputilo dokument na usvajanje Vladi Republike Hrvatske.

U 2018. godini je proveden niz aktivnosti iz *Operativnog programa za romsku nacionalnu manjinu*, koje su doprinijele provedbi *Nacionalne strategije*. Navedeno je i predstavljeno u izvješću o *Operativnim programima za nacionalne manjine za razdoblje 2017. – 2020. godine*. U sklopu Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014.-2020. proveden je natječaj za financiranje aktivnosti kojima će se nastaviti poticati i razvijati inkluzivno obrazovanje pripadnika romske nacionalne manjine, a pružena je i daljnja potpora diplomskom sveučilišnom studiju Romistike pri Odsjeku za indologiju i dalekoistočne studije. Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Unaprijeđeni su uvjeti rada krovne romske organizacije, SRRH „KALI SARA“, uz osiguranje adekvatnog prostora i njegovog uređenja. Nastavljena je i provedba mjera legalizacije, urbanizacije i uređenja romskih naselja i područja Republike Hrvatske naseljenih Romima te potpora aktivnostima vezanim uz njihovo daljnje uređenje, a krajem 2018. godine i donošenjem Zakona o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima, počelo je utvrđivanje modela stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine te kriterija za utvrđivanje korisnika, kao i načina ostvarivanja prava u pojedinim modelima pomoći stambenog zbrinjavanja. Unaprijeđen je rad Povjerenstva kao i Radne skupine Povjerenstva. Kontinuirano se podupiru i infrastrukturni projekti te dovršetak izgradnje već započetih infrastrukturnih projekata u romskim naseljima i područjima naseljenim pripadnicima romske nacionalne manjine, primjerice izgradnja ili dovršetak i opremanje društvenih domova i sportskih igrališta u romskim naseljima. Vlada Republike Hrvatske osigurala je potrebna financijska sredstva te je u suradnji s udrugama koje zastupaju

¹⁹ <https://pravamanjina.gov.hr/dokumenti/10>

interese romske nacionalne manjine i saborskim zastupnikom romske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru nastavljen proces uređenja romskog groblja Uštica, uređenja Memorijalnog centra Uštica i obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na romske žrtve genocida u Drugom svjetskom ratu/Samudaripen te drugih mjesta stradanja Roma u Republici Hrvatskoj za vrijeme Drugog svjetskog rata.

U području **obrazovanja** u 2018. godini vidljiv je pad broja djece i učenika na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava, koji i dalje korespondira s trendovima opće populacije u Republici Hrvatskoj. Početkom školske godine 2017./2018. ukupno je bilo uključeno 6.959 djece/učenika dok ih je početkom školske godine 2018./2019. uključeno 6.737. S druge strane, u 2018. godini vidljivo je povećanje sredstava za osiguravanje dostupnosti kako redovitih odgojno obrazovnih programa tako i drugih aktivnosti, a time i rast obuhvata djece i učenika uključenih u, primjerice, produženi boravak i posebnu pomoć u učenju hrvatskog jezika. U 2018. godini povećan je broj studenata pripadnika romske nacionalne manjine primatelja studentskih stipendija, a povećanje je vidljivo i u području obrazovanja odraslih, odnosno uključivanju u programe opismenjavanja i osposobljavanja za prvo zanimanje. I dalje zabrinjava činjenica povećanja broja razrednih odjela koje pohađaju isključivo učenici romske nacionalne manjine. U odnosu na 2017. godinu kada je takvih odjela bilo 60, početkom školske godine 2018./2019. evidentirano je 65 razrednih odjela koje pohađaju samo Romi. Iako smanjenje ovakvih razrednih odjela ovisi o mreži škola i upisnih područja, potrebno je uložiti dodatne napore u svrhu ispunjavanja cilja *Nacionalne strategije* kojim je predviđeno ukidanje svih razreda koje pohađaju samo učenici romske nacionalne manjine do 2020. godine. Iako provedbu aktivnosti u ovom području u 2018. godini prati povećanje utrošenih sredstava osiguranih u Državnom proračunu od 12,4% u odnosu na 2017. godinu i dalje najveći izazov predstavlja stjecanje potrebnih znanja i vještina za završavanje svih razina obrazovanja, sprječavanje preranog napuštanja školovanja te uspostava učinkovitih mehanizama za uspostavljanje ravnoteže broja učenika Roma u odnosu na ostale učenike s ciljem uklanjanja segregacije u školama. Obrazovanje pripadnika romske nacionalne manjine je izazov, koji unatoč zamijećenim iskoracima i povećanju sredstava za provedbu svih aktivnosti, zahtijeva odlučniji, odgovorniji i uspješniji odgovor nadležnih tijela, unaprjeđenje međuresorne suradnje i poduzimanje zajedničkih napora s ciljem osiguranja dosljednog poštivanja ljudskih prava te osiguravanja kvalitetnog i inkluzivnog obrazovanja za romsku zajednicu.

U području **zapošljavanja i uključivanja u gospodarski život** vidljiv je zamjetan pad evidentiranog broja nezaposlenih pripadnika romske nacionalne manjine koji prate i podaci smanjenja broja osoba uključenih u proces osnaživanja za tržište rada. S druge strane, u nizu aktivnosti koje kontinuirano provodi HZZ u 2018. godini vidljiv je pozitivan pomak. Primjerice, u okviru mjera za poticanje zapošljavanja evidentirano je povećanje od 18,98% u odnosu na 2017. godinu, 7,99% više osoba zaposleno je na otvorenom tržištu rada nego 2017. godine, više je osoba uključeno u stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa, a povećanje je zamjetno i u okviru sufinanciranja prvog zaposlenja mladih pripadnika romske nacionalne manjine, sufinanciranje zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine, u okviru javnih radova te sufinanciranja samozapošljavanja. U 2018. godini značajno su povećana sredstva za provedbu aktivnosti usmjerenih ispunjenju ciljeva *Nacionalne strategije* na poziciji HZZ-a, gotovo 15% više u odnosu na 2017. godinu. Izazov i dalje predstavljaju poteškoće u

prikupljanju točnih statističkih podataka, budući da HZZ ne prati nezaposlene osobe prema nacionalnosti, već se broj nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine procjenjuje posredno.

U području **zdravstvene zaštite** i tijekom 2018. velik dio mjera provodio se na razini jedinica lokalne i/ili područne (regionalne) samouprave te županijskih zavoda za javno zdravstvo, uključujući edukacije o zdravom načinu života, prevenciji bolesti, usluge patronažne zdravstvene skrbi, kontrolu ispravnosti vode za piće, mjere osiguravanja zdravstveno ispravnih uvjeta stanovanja, praćenje cjepnog obuhvata i sl. Podaci istraživanja baznih podataka ukazuju na razmjerno visoku pokrivenost zdravstvenim osiguranjem. Iako ni Hrvatski zavod za javno zdravstvo niti Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ne prikupljaju i ne obrađuju zdravstveno statističke podatke po nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti, odnosno ne raspolažu podacima o zdravstvenoj zaštiti Roma, potpunija slika dobit će se detaljnijom obradom baznih podataka planiranom u okviru aktivnosti *Akcijskog plana za 2019. i 2020. godinu*.

U području **socijalne skrbi** valja istaknuti kontinuirani rad stručnih radnika centara za socijalnu skrb koji savjetodavnim radom i pružanjem podrške rade na poboljšanju uvjeta života romske populacije. Pomažu u osvještavanju problema i sukreiranju individualnih rješenja za različite poteškoće s kojima se susreću pripadnici romske zajednice. Osobito korisnim ocjenjuje se individualni i savjetodavni rad s korisnicima te organiziranje radionica posvećenih unapređivanju kvalitete roditeljske skrbi i općenito osnaživanju obitelji. Također treba istaknuti programe i aktivnosti usmjerene unaprjeđenju socijalnih vještina djece. Za istaknuti je rad Centra za socijalnu skrb Čakovec koji ujedno ima najveći broj pripadnika romske populacije, a čiji stručni radnici osmišljavaju i provode različite programe za unaprjeđenje socijalnih vještina, osnaživanje obitelji i općenito integraciju u život zajednice. Zamjetne su i brojne aktivnosti koje se sufinanciraju sredstvima ESF-a i drugih izvora.

U području **prostornog uređenja, stanovanja i zaštite okoliša** i nadalje su najvažnije aktivnosti provedba mjera legalizacije, urbanizacije i uređenja romskih naselja i područja Republike Hrvatske naseljenih Romima te, u kontekstu stanovanja, razvoj integriranog pristupa regeneraciji depriviranih područja, pilot projekt u Republici Hrvatskoj koji se financira iz operativnih programa „Konkurentnost i kohezija“ 2014.-2020. te „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014.-2020 u Belom Manastiru i Dardi. Krajem 2018. godine i donošenjem Zakona o stambenom zbrinjavanju na potpomognutim područjima, počelo je utvrđivanje modela stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine.

U području **uključivanja romske nacionalne manjine u kulturni i društveni život** kontinuirano se, od strane Savjeta, ostvaruje sufinanciranje programa kulturne autonomije, kao i sufinanciranje programa kojima se stvaraju povoljnije materijalne pretpostavke za ostvarivanje kulturne autonomije kroz pomoć u održavanju i izgradnji domova kulture, nabavi opreme i stvaranju prostornih i drugih uvjeta za djelovanje udruga i ustanova, kao i kroz programe edukacije i izobrazbe koji su preduvjet za ravnopravno uključivanje u društveni i javni život. Napredak u ovom području svakako predstavlja i provedba *Operativnih programa za nacionalne manjine*, specifično *Operativnog programa za romsku nacionalnu manjinu*, primjerice potpora izgradnji Memorijalnog centra Uštica i drugim aktivnostima obilježavanja stradanja Roma u

Drugom svjetskom ratu, kao i proučavanju te teme i podučavanje, izgradnja društvenih domova i dječjih igrališta u više naselja.

U odnosu na pravo zastupljenosti u predstavničkim i izvršnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u 2018. nije bilo promjena u odnosu na stanje nakon lokalnih izbora održanih 2017. godine, kada je pripadnicima romske nacionalne manjine bilo zajamčeno pravo na izbor ukupno 13 članova predstavničkih tijela u ukupno 11 JL/P(R)S te 2 zamjenika općinskih načelnika u 2 općine. Isti su u tim općinama i izabrani, čime je zastupljenost pripadnika romske nacionalne manjine u izvršnim tijelima JLS u potpunosti ostvarena. U Hrvatski sabor je na prijevremenim izborima održanim u 2016. godini, kao zastupnik romske, austrijske, bugarske, njemačke, poljske, rumunjske, rusinske, ruske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske nacionalne manjine izabran pripadnik romske nacionalne manjine.

Vezano uz ovo područje valja istaknuti i ulogu ULJPPNM-a u kontekstu EU kao Nacionalne kontakt točke za Rome i sudjelovanje u aktivnostima, kao što je izrada *Srednjoročne evaluacije provedbe Okvira EU za nacionalne strategije uključivanja Roma*²⁰ i prateće *Komunikacije Komisije Europskom parlamentu i Vijeću*²¹.

U području **statusnih rješenja, suzbijanju diskriminacije i pomoći u ostvarivanju prava** nastavljaju se aktivnosti MUP-a s ciljem detektiranja osoba s poteškoćama u reguliranju statusa i pružanja pomoći osobama koje se suočavaju s problemima vezanima uz reguliranje statusa, posebno kada se radi o osobama neutvrđenog državljanjskog statusa. Također, provodile su se i aktivnosti prevencije nasilja usmjerenog protiv romske populacije (uključujući i zločin iz mržnje), kao i nasilja unutar samih romskih zajednica. U odnosu na sustav besplatne pravne pomoći, nemogućnost vođenja statistike po etničkoj pripadnosti prepreka je u procjeni uspješnosti mjera koje Ministarstvo pravosuđa provodi, dok su važne aktivnosti poduzimane i od organizacija civilnog društva specijaliziranih za pružanje pravne pomoći.

U području **unaprjeđenja prikupljanja statističkih podataka** ključni iskorak u odnosu na prethodno razdoblje učinjen je provedbom IPA 2012 projekta „*Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma*“. Projekt se provodio u korist ULJPPNM-a, a bazni podaci prikupljeni u okviru projekta poslužiti kao temelj uspostave učinkovitog sustava praćenja provedbe *Nacionalne strategije* i pratećeg *Akcijskog plana*. U okviru projekta provedeno je opsežno istraživanje u kojem su mapirane sve lokacije u Republici Hrvatskoj na kojima živi više od 30 pripadnika romske nacionalne manjine²² te je

²⁰ Vidjeti *Mid-term evaluation of the EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020*
<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/ds-04-19-005-en-n.pdf>

Kao i

²¹ Dostupna i na hrvatskom jeziku: *Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću: Izvješće o evaluaciji Okvira EU za nacionalne strategije uključivanja Roma do 2020. godine*
<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/010054eb-f7aa-11e8-9982-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-102993389>

²² Važno je napomenuti kako je istraživanje znanstveno utemeljeno, provedeno je uz široku potporu i sudjelovanje pripadnika romske nacionalne manjine, uključujući saborskog zastupnika romske i 11 drugih nacionalnih manjina, Veljka Kajtazija, vijeća i predstavnika romske nacionalne manjine kao i romskog civilnog društva. Istraživanje je usmjereno na osobe koje su se same izjasnile kao pripadnici romske nacionalne manjine, uz potpuno poštivanje svih etičkih standarda istraživanja kao i zaštite osobnih podataka.

na unaprijed definiranom uzorku provedeno anketno istraživanje kojim su prikupljeni bazni podaci na temelju pokazatelja učinka *Nacionalne strategije*, ali i brojni dodatni socio-ekonomski pokazatelji obilježja populacije. Nalazi istraživanja predstavljeni su 2018. godine na 5 regionalnih i 1 nacionalnoj prezentaciji i objavljeni u publikaciji „*Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka*“ te će poslužiti kao podloga za stručne analize koje će pridonijeti daljnjem razvoju relevantnih politika temeljenih na dokazima, kako sektorskih, tako i budućih instrumenata posvećenih unaprjeđenju položaja pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, osobito u novom programskom periodu. Podaci će, u tom kontekstu, biti iznimno relevantni i na lokalnoj razini, pružajući jasnu sliku dosadašnjih postignuća i glavnih predstojećih izazova, ali i kao znanstveno utemeljena podloga za alociranje primjerenih resursa, izrađena uz široko sudjelovanje i potporu svih dionika. Projekt je privukao znatnu pozornost kao model najbolje prakse i interes za šire predstavljanje već su iskazali Agencija EU za temeljna prava koja ga je prikazala u svom godišnjaku za 2018. godinu kao i Vijeće Europe te će ULJPPNM ugostiti tematski posjet CAHROM-a na temu mapiranja i prikupljanja podataka u svrhu praćenja učinkovitosti nacionalnih politika.

Glede područja **usklađenosti programa s međunarodnim standardima te prihvaćenim ugovorima na području ljudskih i manjinskih prava**, odnosno djelovanja na međunarodnoj razini, posebno se ukazuje na nedavne aktivnosti, od kojih se posebno izdvaja predsjedavanje Republike Hrvatske Vijećem Europe i obilježavanje 20. godišnjice usvajanja ključnih dokumenata za zaštitu nacionalnih manjina (*Europska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima* i *Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina*) kao i sudjelovanje Republike Hrvatske na *side event*u o inkluziji Roma „Neriješeni zadaci za uključivanje romskog stanovništva“, tijekom 39. zasjedanja Vijeća za ljudska prava kojeg je pokrovitelj, uz Španjolsku i Irsku bila i Republika Hrvatska.